

CHAP AMSTERDAM

Liefde in de prostitutiestraat

Een beschrijvend onderzoek naar het straatwerk
van CHAP

Onderzoekers:	Evelien Plug- den Breejen Esther de Vreugd-Huisman
Opleiding:	Maatschappelijk Werk en Dienstverlening Christelijke Hogeschool Ede
Afstudeerbegeleider:	Alie Wiertsema
Beoordelaar:	Connie Mourits
Opdrachtgever:	Stichting CHAP o.l.v. manager Lana Kooijman Begeleiding door Roel de Wilde
Uitgave:	Ede, mei 2014

Liefde in de prostitutiestraat

Een beschrijvend onderzoek naar het straatwerk van CHAP

Samenvatting

Straatwerk

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van Stichting CHAP. CHAP biedt psychopastorale hulpverlening bij seksverslaving. Door middel van straatwerk in de Red Light Districts van Den Haag, Amsterdam en Nijmegen zoekt CHAP *contact* met prostituanten, met name op de hoeken van de bordeelstraten. Hierdoor kan er gericht een gesprek plaatsvinden over het bezoeken van prostituees en mogelijke aanwezigheid van seksverslaving. Het doel van het straatwerk is om *“in contact te komen met prostituanten die willen stoppen met prostitutiebezoek. Het richt zich op de mannen met een hulpvraag. In contact met de prostituant wil men waar nodig zoeken of er een hulpvraag aanwezig is en waar mogelijk deze hulpvraag ‘wakker roepen’.* Daarnaast wil het straatwerk de prostituant nieuwsgierig maken naar het hulpaanbod van CHAP” (de Wilde, 2013).

Onderzoek

Tijdens een oriënterend gesprek in september 2013 met de manager van CHAP bleek dat het straatwerk tot op heden nog nauwelijks tot aanmeldingen van prostituanten heeft geleid voor hulpverlening. In 2013 zijn twee prostituanten in begeleiding gegaan bij CHAP. De aanmeldingen komen op dit moment vooral van bezoekers van de website www.benikseksverslaafd.nl. Dit zijn veelal seksverslaafden die geen prostituees bezoeken. Stichting CHAP zou de prostituant meer willen bieden. De doelstelling van dit onderzoek is om door middel van beschrijvend onderzoek een advies uit te brengen voor het optimaliseren van het straatwerk van stichting CHAP, zodat het contact met de prostituanten op straat vaker kan leiden tot hulpverlening. Gedurende het vooronderzoek ontdekten we dat er minimale informatie aanwezig is over het straatwerk, enkel een gedateerd handboek over straatwerk. In overleg met de opdrachtgever hebben we ervoor gekozen om een beschrijvend onderzoek te verrichten en antwoord te geven op de hoofdvraag ‘Wat is de kwaliteit van het straatwerk van CHAP?’. Deze vraag beantwoorden we door middel van twee deelvragen, namelijk ‘Hoe is de huidige werkwijze van het straatwerk?’ en ‘Wat is volgens de gekozen criteria¹ de kwaliteit van het straatwerk?’. Om deze vragen te beantwoorden hebben we van januari tot en met april 2013 met de straatteams meegelopen en ervaren wat het is om met prostituanten in gesprek te gaan en de straatwerkers geobserveerd. Daarnaast zijn we in gesprek gegaan met 16 van de 19 straatwerkers, de coördinatoren, de manager, verschillende professionals, de initiatiefnemer van CHAP en ex-prostituanten. Naast de observaties en interviews hebben we ook middels literatuuronderzoek antwoord gegeven op de hoofd- en deelvragen. Ook hebben we de positie van CHAP en de prostituant nationaal en internationaal beschreven omdat de (juridische) positie van de prostituant invloed heeft op de werkwijze van CHAP. Ook hebben we onderzocht in hoeverre er vergelijkbare organisaties als CHAP bestaan in Europa om te zien in hoeverre er overeenkomsten en verschillen zijn in werkwijze en wat daaraan ten grondslag ligt met als doel eigen prestaties te plaatsen en te verbeteren.

Uitkomsten

De belangrijkste uitkomsten vanuit de onderzoeksresultaten uit literatuuronderzoek, observaties en interviews zijn onder andere dat de ‘kwaliteit’ hoog is op het gebied van persoonlijke kenmerken van de straatwerkers inclusief hun motivatie. De straatwerkers voldoen grotendeels aan de persoonlijke kenmerken zoals weergegeven in het competentieprofiel. Alleen zelfconcept, zicht hebben op persoonlijke kwaliteiten en

¹ Aspecten van het competentiemodel: kennis, vaardigheden en persoonlijke kenmerken

valkuilen, is een onderbelicht aspect. Wat betreft de kennis en vaardigheden van de straatwerkers is de kwaliteit laag. Op deze gebieden is nog veel te leren en te ontdekken voor de straatwerkers. De mate van kennis over de doelgroep en het hulpaanbod van CHAP staat in relatie tot de doelstelling van de straatwerker. De doelstellingen van de straatwerkers lopen zeer uiteen en komen niet overeen met de doelstelling van de organisatie. Dit komt doordat er geen heldere doelstelling van het straatwerk bekend is bij de straatwerkers. Dat komt de kwaliteit en effectiviteit van het straatwerk niet ten goede. Daarnaast hebben we ontdekt dat CHAP zich expliciet richt op de dwangmatige prostitueebezoeker. Echter, het blijkt dat de prostituant zich over het algemeen niet ziet als seksverslaafd. Hierdoor dreigt een verstoorde communicatie. Concluderend stellen de onderzoekers dat CHAP de aansluiting met de prostituant dreigt te missen op het moment dat zij de prostituant direct wijzen op seksverslaving.

Advies

De resultaten met betrekking tot de kwaliteit van het straatwerk zijn bekend. De kennis en vaardigheden van de straatwerker zijn volgens Spencer & Spencer eenvoudiger te verbeteren dan persoonlijke kenmerken (Spencer & Spencer, 1993). Dit biedt mogelijkheden voor CHAP om de kwaliteit van het straatwerk te verbeteren. De belangrijkste adviezen aan CHAP zijn om het straatwerk niet alleen te richten op de 'dwangmatige prostitueebezoeker' maar te richten op de prostituant met een hulpvraag. De onderzoekers verwachten dat een open benadering resulteert in een verbetering van aansluiting met de doelgroep. Ook adviseren we CHAP om expertise te delen met de organisatie KAST uit Zweden en Noorwegen met het oog op het aanscherpen van de professionaliteit. Daarnaast adviseren we CHAP zich te positioneren door te komen tot een heldere doelstelling en te bepalen welke rol het straatwerk heeft binnen CHAP en welke rol evangelisatie heeft binnen het straatwerk. Vervolgens dient de gekozen doelstelling gecommuniceerd te worden bij straatwerkers en coördinatoren en is de vraag aan hen of zij zich kunnen committeren aan de gekozen doelstelling. Indien CHAP de doelstelling aanhoudt zoals weergegeven in ons onderzoek heeft dit consequenties voor de werkwijze. Wij adviseren de werkwijze te koppelen aan de doelstelling en in dat kader kritisch te kijken naar het aanmeldingsbeleid en straatwerkers zorgvuldig te screenen. Daarnaast zouden de straatwerkers getraind moeten worden in vaardigheden om een hulpvraag te kunnen signaleren bij de prostituant en bereid zijn kennis te vergaren over de doelgroep. Ten slotte is het van belang dat straatwerkers zicht krijgen op persoonlijke kwaliteiten en valkuilen met betrekking tot het straatwerk door middel van evaluatiegesprekken. De persoon van de straatwerker verdient aandacht.

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	6
Hoofdstuk 1. Inleiding	7
1.1 Aanleiding.....	7
1.2 Vraagstelling en leeswijzer	7
1.2 Methodologie	8
1.4 Doelstelling.....	10
Hoofdstuk 2. CHAP	11
2.1 Geschiedenis CHAP.....	11
2.2 CHAP anno 2014.....	12
2.3 Hulpaanbod	13
Hoofdstuk 3. Doelgroep beschrijving	15
3.1 Achtergrond.....	15
3.2 Motieven	17
3.3 Hulpvraag.....	18
Hoofdstuk 4. Beschrijving werkwijze straatwerk	19
4.1. Algemene beschrijving opbouw van de avond.....	19
4.2 Werkwijze per straatteam	19
4.2.1. Amsterdam	20
4.2.2 Den Haag	21
4.3.3. Nijmegen	21
4.3. Functie van de coördinator	22
4.4 Profiel van de straatwerker	23
Hoofdstuk 5. Juridische positie van de prostituant.....	26
5.1 De juridische positie van prostituanten in Nederland	26
5.2 De juridische positie van prostituanten in Europa	27
Hoofdstuk 6. Positie van CHAP	28
6.1 Hulpverlening aan prostituanten in Nederland.....	28
6.2 Hulpverlening aan prostituanten in Europa	29
6.3 Relatie tussen hulpvraag en juridische positie	31
Hoofdstuk 7. Competentieprofiel.....	32
7.1 Literatuur	32
7.2 Manager	34
7.3 Coördinatoren	34

7.4	Professionals.....	36
7.4.1.	Veldwerkers.....	36
7.4.2.	Managers van het Scharlaken Koord en Stichting De Haven	37
7.4.3.	Psychopastoraal hulpverlener CHAP	39
7.4.4.	Zweedse hulpverlener bij KAST	40
7.5	Initiatiefnemer CHAP	40
7.6	Ex- prostituanten	42
7.7	Competentieprofiel	43
Hoofdstuk 8. Analyse straatteams		46
8.1	Amsterdam	46
8.2	Den Haag	51
8.3	Nijmegen	55
Hoofdstuk 9. Kwaliteit meten.....		59
9.1	Amsterdam	59
9.2	Den Haag	61
9.3	Nijmegen	62
Hoofdstuk 10. Conclusies.....		64
Hoofdstuk 11. Advies		67
Hoofdstuk 12. Discussie		71
Hoofdstuk 13. Nawoord		73
Begrippenlijst.....		74
Bibliografie.....		75

Voorwoord

Voor u ligt het eindverslag van ons afstudeeronderzoek 'Liefde in de prostitutiestraat'. We hebben dit onderzoek uitgevoerd in het kader van onze opleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening aan de Christelijke Hogeschool Ede (CHE). In het laatste semester van het 4e studiejaar hebben wij ons bezig gehouden met praktijkonderzoek.

In de zomer van 2013 hebben we ons georiënteerd op interessante onderwerpen voor ons onderzoek. Prostitutie kwam naar voren als één van de thema's die ons beiden interesseert. In september 2013 hebben we oriënterend gesproken met de manager (de opdrachtgever) van CHAP en zijn we geïnformeerd over de problematiek van de doelgroep van CHAP, namelijk de prostituant. Deze doelgroep is vrij onbekend in Nederland. Het bereiken van deze doelgroep gebeurt door middel van straatwerk. De keus was snel gemaakt om onderzoek te gaan doen naar het straatwerk dat zich richt op een bijzondere en onbekende doelgroep. Wij willen graag een bijdrage leveren aan het straatwerk van CHAP om de prostituant in Nederland te bereiken.

Graag willen we de personen bedanken die ons hebben geholpen bij de totstandkoming van dit onderzoeksverslag. Allereerst gaat onze dank uit naar de opdrachtgever CHAP onder leiding van Lana Kooijman. Haar vertrouwen in ons om met een kritische blik te kijken naar het straatwerk was een belangrijke basis voor ons onderzoek. De begeleiding vanuit CHAP werd gedaan door Roel de Wilde. We bedanken Roel voor de prettige samenwerking en waardevolle feedback. Roel heeft als stimulerend klankbord gefungeerd. Daarnaast willen we onze afstudeerbegeleider vanuit de CHE, Alie Wiertsema, bedanken voor haar waardevolle feedback. Haar betrokkenheid waarderen we enorm.

Daarnaast willen we de straatwerkers en coördinatoren bedanken. Zonder hun medewerking was ons onderzoek niet mogelijk. We danken de straatwerkers voor hun medewerking en openheid. Ook tijdens de straatwerkavonden werden we hartelijk door hen ontvangen.

Ook bedanken we Gerben Huisman en Cora Stronkhorst voor tekstuele suggesties. Tenslotte willen we onze partners, Arie Plug en Kees de Vreugd, bedanken voor hun steun en geduld gedurende in het hele onderzoeksproces.

Evelien Plug-den Breejen en Esther de Vreugd-Huisman

Ede, mei 2014

Hoofdstuk 1. Inleiding

1.1 Aanleiding

CHAP biedt psychopastorale hulpverlening bij seksverslaving. Door middel van straatwerk in de Red Light Districts van Den Haag, Amsterdam en Nijmegen zoekt CHAP contact met prostituanten, met name op de hoeken van de bordeelstraten. Het doel van het straatwerk is om in contact te komen met prostituanten die willen stoppen met prostitutiebezoek. Het richt zich op mannen met een hulpvraag. In contacten met de prostituant wil men zoeken of er een hulpvraag aanwezig is en waar mogelijk deze hulpvraag 'wakker roepen'. Daarnaast wil men met het straatwerk de prostituant nieuwsgierig maken naar het hulpaanbod van CHAP (de Wilde, 2013). Waar bereidheid is tot verandering, wordt doorverwezen naar psychopastorale hulpverlening door CHAP en vindt er een aanmelding plaats.

De huidige werkwijze leidt niet tot optimale resultaten. In een oriënterend gesprek in september 2013 met de manager van CHAP bleek dat het straatwerk tot op heden nog nauwelijks tot zichtbare aanmeldingen van prostituanten heeft geleid voor hulpverlening. In het jaar 2013 zijn tot nu toe twee prostituanten aangemeld voor hulpverlening bij CHAP. De aanmeldingen komen op dit moment doordat bezoekers van de website www.benikseksverslaafd.nl zich aanmelden. Dit zijn veelal seksverslaafden die niet prostituees bezoeken. Stichting CHAP zou de prostituant meer willen bieden.

1.2 Vraagstelling en leeswijzer

CHAP hoopt met dit onderzoek beter te kunnen aansluiten bij de doelgroep, zodat meer prostituanten zich aanmelden voor hulpverlening. In het vooronderzoek hebben we ontdekt dat er minimale informatie aanwezig is over het straatwerk, enkel een gedateerd handboek over straatwerk. In overleg met de opdrachtgever hebben we ervoor gekozen om een beschrijvend onderzoek te verrichten en antwoord te geven op de hoofdvraag 'Wat is de kwaliteit van het straatwerk van CHAP?'. Deze vraag beantwoorden we aan de hand van twee deelvragen: 'Hoe is de huidige werkwijze van het straatwerk?' en 'Wat is volgens de gekozen criteria² de kwaliteit van het straatwerk?'.

Om deze eerste deelvraag te kunnen beantwoorden, zullen wij allereerst in hoofdstuk 2 een beschrijving geven van CHAP. In dit hoofdstuk wordt de geschiedenis van CHAP, op organisatiestructuur en het hulpaanbod beschreven. In hoofdstuk 3 beschrijven we de doelgroep van het straatwerk. We geven de achtergrond, de motieven en de hulpvraag van de prostituant weer. Vervolgens geven we in hoofdstuk 4 weer hoe het straatwerk in het algemeen en per straatteam wordt vormgegeven. Ook het profiel van de straatwerker en de functie van de coördinator komen aan bod in dit hoofdstuk. In hoofdstuk 5 en 6 geven we op macroniveau de positie van de prostituant en de positie van CHAP weer. We beschrijven de juridische positie van de prostituant in Nederland en Europa. Daarnaast geven we in hoofdstuk 6 weer in hoeverre er in Nederland en Europa hulpverlening bestaat die gericht is op prostituanten.

De tweede deelvraag beantwoorden we na aanleiding van het door ons opgesteld competentieprofiel van de straatwerker. Dit profiel is weergegeven in hoofdstuk 9. Het competentieprofiel is opgesteld naar aanleiding van interviews met coördinatoren, manager, psychopastoraal hulpverlener, initiatiefnemer, verschillende professionals en ex- prostituanten. Het competentieprofiel dient als meetinstrument. In hoofdstuk 10 geven we een analyse per straatteam naar aanleiding van interviews en geven we een beeld van de inhoudelijke werkwijze per straatteam. In hoofdstuk 11 meten we de kwaliteit van het straatwerk aan de hand van de

² Aspecten van het competentiemodel: kennis, vaardigheden en persoonlijke kenmerken

criteria welke zijn opgenomen binnen het competentieprofiel. In hoofdstuk 12 beschrijven we de conclusies en geven we antwoord op de vraag ‘Wat is de kwaliteit van het straatwerk volgens de gekozen criteria?’ Vanuit de resultaten van ons onderzoek zullen we een advies rapport schrijven aan CHAP met het oog op verbetering van de werkwijze.

1.2 Methodologie

In de uitvoering van ons onderzoek werken wij volgens een kwalitatieve, beschrijvende onderzoeksopzet. Het is een beschrijvend onderzoek omdat we willen weten wat de kwaliteit is van het straatwerk van CHAP. Wij richten ons in het onderzoek niet op alle organisatielagen van CHAP maar op het straatwerk, het uitvoerend team, als facet. In het vooronderzoek zijn we tot de ontdekking gekomen dat er vrijwel niets op papier staat over de werkwijze van het straatwerk. Mede daarom hebben we in overleg met de opdrachtgever gekozen voor een beschrijvend onderzoek. Het meten van kwaliteit laat zich moeilijk in vastgestelde antwoordcategorieën definiëren en vraagt om een open benadering. Een beschrijvend onderzoek is een geschikte methode. Om kwaliteit te meten hebben we een meetinstrument nodig. Dit meetinstrument is niet voor handen. Binnen het outreachend werken is er nog geen model ontwikkeld om de kwaliteit van outreachend werk door vrijwilligers te meten. We hebben er daarom voor gekozen om zelf een competentieprofiel te ontwikkelen naar aanleiding van het competentiemodel.

Opbouw competentieprofiel

Uit onderzoek blijkt dat in het contact met de doelgroep de houding van de outreachend werker een doorslaggevende invloed heeft op het verdere verloop van het contact en de kans op een geslaagd hulpverleningstraject sterk vergroot (Wing, 2005). Een in Nederland gerespecteerd methodiekontwikkelaar binnen het maatschappelijk werk, Sjef de Vries, schrijft dat de persoon van de hulpverlener voor 87% het effect van de hulp bepaalt (Vries, 2007). Ook professionals die wij hebben geraadpleegd³, geven aan dat outreachende hulpverlening een manier van werken is en niet bestaat uit een vaste manier van werken maar draait om het aansluiting vinden en contact maken met de doelgroep. Vanuit de relatie kan men werken naar een doel. Gezien de belangrijke positie die de straatwerker inneemt met betrekking tot het algehele verloop van hulpverlening is een groot deel van het onderzoek gericht op de straatwerker. Een outreachend hulpverlener onder jeugdbendes in Hong Kong beschrijft aan de hand van kennis, vaardigheden en persoonlijkheid de kwaliteit van de straatwerker. Kennis, vaardigheden en persoonlijkheid maken deel uit van een competentie, zoals beschreven wordt in een competentiemodel, ontwikkeld door Spencer & Spencer (1993). Zij definiëren competentie als: *“A competency is an underlying characteristic of an individual that is causally related to criterion-referenced effective and/or superior performance in a job or situation”* (Spencer & Spencer, 1993). Met ‘underlying characteristic’ wordt bedoeld dat de competentie vrij diep geworteld zit

³ Dit zijn veldwerkers bij het Leger des Heils werkzaam op luchthaven Schiphol en een psychiater die ook verbonden is aan het Leger des Heils en werkzaam is in een psychosecentrum in Amsterdam. In totaal hebben we drie veldwerkers gesproken waarvan twee veel ervaring hebben in het outreachend werk dat gericht is op zorg mijdende dak- en thuislozen met verslavingsproblematiek en dak- en thuislozen met psychiatrische problematiek.

in de persoonlijkheid van de medewerker en het gedrag in meerdere situaties redelijk goed kan worden voorspeld.

Deze kenmerken komen ook voor in een competentiemodel dat Spencer & Spencer hebben ontwikkeld. Zij geven bovendien een vijftal kenmerken van een competentie, namelijk: motieven, motivatie, zelf-concept, kennis en vaardigheden. Spencer & Spencer visualiseren deze vijf onderliggende kenmerken door gebruik te maken van de metafoor van de ijsberg. Boven water, en dus zichtbaar, bevinden zich de vaardigheden en kennis. Onder water, en dus niet zichtbaar, bevinden zich zelf-concept en stabiele persoonseigenschappen. Onderaan bevinden zich de motieven. Datgene wat zich boven het wateroppervlakte bevindt, kennis en vaardigheden, is relatief eenvoudig te ontwikkelen. Voor motieven en stabiele persoonseigenschappen geldt het tegenovergestelde. Het zelfconcept neemt een tussenpositie in: het is veranderbaar, hoewel dat de nodige inspanningen vergt (Vernhout, 2003).

Competentieprofiel

Vanuit het competentiemodel ontwikkelen we een competentieprofiel aan de hand van interviews met de coördinatoren, manager, psychopastoraal hulpverlener en initiatiefnemer van CHAP. Daarnaast hebben we interviews afgenomen bij verschillende soorten professionals die affiniteit hebben met straatwerk of outreachende hulpverlening en ten slotte hebben we drie interviews gehad met ex- prostituanten. Tijdens deze interviews hebben wij de verschillende disciplines gevraagd wat een straatwerker een goede straatwerker maakt op het gebied van kennis, vaardigheden en persoonlijke kenmerken.

Persoonlijke kenmerken meten

De persoonlijke kenmerken onderzoeken we door de persoonlijkheidstest 'Big Five'. De naam van dit persoonlijkheidsmodel slaat op de vijf onderscheidende karaktertrekken en is onder psychologen algemeen geaccepteerd als het belangrijkste persoonlijkheidsmodel in zijn soort. The Big Five is een theoretisch neutraal model, gebaseerd op het voorkomen van persoon beschrijvende termen. In dit model worden 5 factoren onderscheiden; extraversie, altruïsme (vriendelijkheid), openheid (voor nieuwe dingen), consciëntieusheid (ordelijkheid), neuroticisme (emotionele instabiliteit) (Nieuwenhuis, 2010). De houding van de straatwerkers beschrijven we vanuit observaties en deels uit interviews.

Dataverzameling

We hebben gebruik gemaakt van verschillende dataverzamelmethode, namelijk interviews, observaties, literatuuronderzoek en een Big Five- persoonlijkheidstest. Er is dus sprake van data-triangulatie. Hiermee bedoelen we het feit dat we van een combinatie van kwalitatieve dataverzamelmethode gebruik maken. Tijdens de interviews komen de kennis en vaardigheden van de straatwerker ter sprake. De vaardigheden van de straatwerkers zijn zichtbaar geworden gedurende de straatwerkavonden en worden beschreven in de observaties. Wij hebben gekozen voor deze data verzamelmethode omdat we de straatwerker dan in de natuurlijke context kunnen waarnemen. Op deze manier vergroten we de validiteit van ons onderzoek. Om de observatie sturing te geven hebben we op een gedeeltelijk gestructureerde wijze geobserveerd (Baarda, De Goede, & Teunissen, 2009). Ten slotte worden de persoonlijke kenmerken zichtbaar door middel van een Big Five- persoonlijkheidstest (bijlage 38). De

verzamelde datagegevens door middel van interviews en observaties hebben we verwerkt en gelabeld (zie bijlagen 14, 17, 19, 21, 22, 29, 31, 33, 37 en 39). Naast citaten (en conclusies) zijn de labels van het onderzoek in dit verslag *cursief* weergegeven.

1.4 Doelstelling

De doelstelling van het onderzoek is om door middel van beschrijvend onderzoek een advies uit te brengen voor het optimaliseren van het straatwerk van stichting CHAP, zodat het *contact* met de prostituanten op straat vaker kan leiden tot hulpverlening. Deze doelstelling komt voort uit de beschreven probleemstelling en heeft betrekking op de doelstelling van het straatwerk van CHAP. *Het doel van het straatwerk is om in contact te komen met prostituanten die willen stoppen met prostitutiebezoek. Het richt zich op de mannen met een hulpvraag. In contact met de prostituant wil men waar nodig zoeken of er een hulpvraag aanwezig is en waar mogelijk deze hulpvraag 'wakker roepen' Daarnaast wil het straatwerk de prostituant nieuwsgierig maken naar het hulpaanbod van CHAP.* (de Wilde, 2013). De doelstelling van het straatwerk ligt in het verlengde van de doelstelling van CHAP, namelijk: CHAP wil mannen die problemen ervaren met seksualiteit, verslaafd zijn geraakt aan pornografie en/of prostitué bezoek psychopastorale begeleiding bieden op een zorgvuldige, deskundige en respectvolle manier. De hulpverlening is erop gericht om op een gezonde manier met seksualiteit om te gaan. Er wordt stil gestaan bij ervaringen uit het verleden, christen-zijn en de relatie met mensen om de hulpvrager heen. Maar ook andere onderwerpen die voor de hulpvrager van belang zijn kunnen aan de orde komen.

Hoofdstuk 2. CHAP

Om de eerste deelvraag te beantwoorden beschrijven we allereerst de organisatie van CHAP. In dit hoofdstuk geven we weer hoe CHAP is ontstaan (zie hoofdstuk 2.1). Daarnaast geven we weer hoe het werk van CHAP vandaag de dag is vorm gegeven, zie paragraaf 2.2. In paragraaf 2.3 wordt onder andere het hulpaanbod beschreven.

2.1 Geschiedenis CHAP

CHAP biedt christelijke hulp aan mannen die prostituees bezoeken en daarmee willen stoppen, maar dat niet op eigen kracht kunnen. Aanvankelijk stond CHAP voor Christelijke Hulp Aan Prostituanten. Sinds 2010 staat CHAP voor Christelijke Hulp bij seksverslaving. Het werk onder de mannen is begonnen in de jaren '80 door Ds. Peter Strating en voortgezet onder leiding van Roel de Wilde. In 2002 is het werk onder de mannen verder gegaan onder stichting CHAP. Sinds 2009 is CHAP onderdeel van Stichting Tot Heil des Volks. Een toelichting hierop is beschreven in onderstaand gedeelte. Dit doen we naar aanleiding van het boekje 'Havenwerk' en een interview met Roel de Wilde, initiatiefnemer van CHAP. In onze eigen woorden geven we een korte weergave van de ontstaansgeschiedenis van CHAP.

Al sinds de jaren '80 wordt er in Den Haag hulp geboden aan prostituanten die willen stoppen met prostituté bezoek maar dit niet op eigen kracht kunnen. Dominee Peter Strating is met de mannen in contact gekomen in de periode dat hij in Den Haag is gaan wonen. Hij wilde van betekenis zijn voor de mensen in de binnenstad van Den Haag. In eerste instantie is zijn aandacht uit gegaan naar de problematiek van de prostituees. Samen met Gerda Schoneveld is hij in gesprek gegaan met de prostituees en hij pastorale zorg gaan bieden. Enige tijd heeft hij dit werk samen met Gerda in stilte gedaan. Door het besef van het onrecht en de nood van de prostituees hebben zij de verantwoordelijkheid gevoeld om stichting de Haven; met pastoraalcentrum en vrijwilligers. Een actief team van vrijwilligers is getraind op het gebied van pastorale hulpverlening. Dominee Strating is in contact met de prostituanten geconfronteerd met de problematiek van de prostituant en heeft christelijke hulp beschikbaar gemaakt voor prostituanten die willen stoppen met prostitutiebezoek. Het straatwerk en pastorale werk onder prostituanten werd opgezet door Roel de Wilde. Over deze periode zegt Roel tijdens een interview: *"Precies in de periode dat ik iets voor de mannen in prostitutie straten wilde doen, ontmoette ik een goede vriend van mij. Hij kwam uit de prostitutiestraat. Toen ben ik wakker geschud. Ik vroeg me af wat christelijke mannen voor geheimen hebben rondom prostitutiebezoek. Door het lezen van boeken en in gesprekken kom je tot de ontdekking dat het echt een groot probleem is. Toen heb ik me voorgenomen om daar iets aan te doen. Ik ontdekte dat hulpverlening voor christelijke mannen die prostituees bezochten er niet was. Het werd niet gezien als een probleem. Er ging veel aandacht uit naar de vrouwen en terecht, want dat is een bizarre wereld en hulp aan vrouwen moet doorgaan. Maar er zitten twee kanten aan het verhaal: achter het glas zit iemand die een probleem heeft maar voor het glas staat ook iemand die een probleem heeft"* (Interview Roel de Wilde, zie bijlage 33). In 2002 heeft Roel de Wilde CHAP Den Haag opgericht, aanvankelijk kleinschalig. Roel de Wilde heeft naast pastorale gesprekken voorlichting en preventielessen gegeven. In die eerste jaren is het straatwerk in Den Haag nog niet regelmatig geweest vanwege gebrek aan medewerkers. In 2009 heeft de stichting Tot Heil des Volks CHAP Amsterdam opgericht. Zij hebben meer capaciteit en hebben het werk uitgebreid tot wat het nu is. CHAP is op dit moment naast Den Haag ook actief in Nijmegen en Amsterdam.

2.2 CHAP anno 2014

In bovenstaande paragraaf hebben we beschreven hoe CHAP is ontstaan. In deze paragraaf beschrijven we hoe CHAP vandaag de dag is vormgegeven. Deze informatie is afkomstig uit het methodisch handboek van CHAP (CHAP, 2013). CHAP is onderdeel van stichting Tot Heil des Volks. Deze stichting heeft zeventien projecten, waar CHAP één van is.

Stichting Tot Heil des Volks heeft als missie: hulpverlening, evangelisatie en een profetisch geluid (onderwijs uit de Bijbel om de tijd te duiden (Stichting Tot Heil des Volks, 2014). Deze missie is praktisch uitgewerkt in 17 projecten, zoals hulpverlening aan prostituees (Scharlaken Koord), begeleiding van mannen die worstelen met homoseksuele gevoelens (Different), dagopvang voor dak- en thuislozen (AHA) en hulpverlening aan jongeren met alcohol-, drugs- en gokproblematiek (Waypoint). Meer informatie over deze en andere projecten is vermeld op de website www.totheildesvolks.nl.

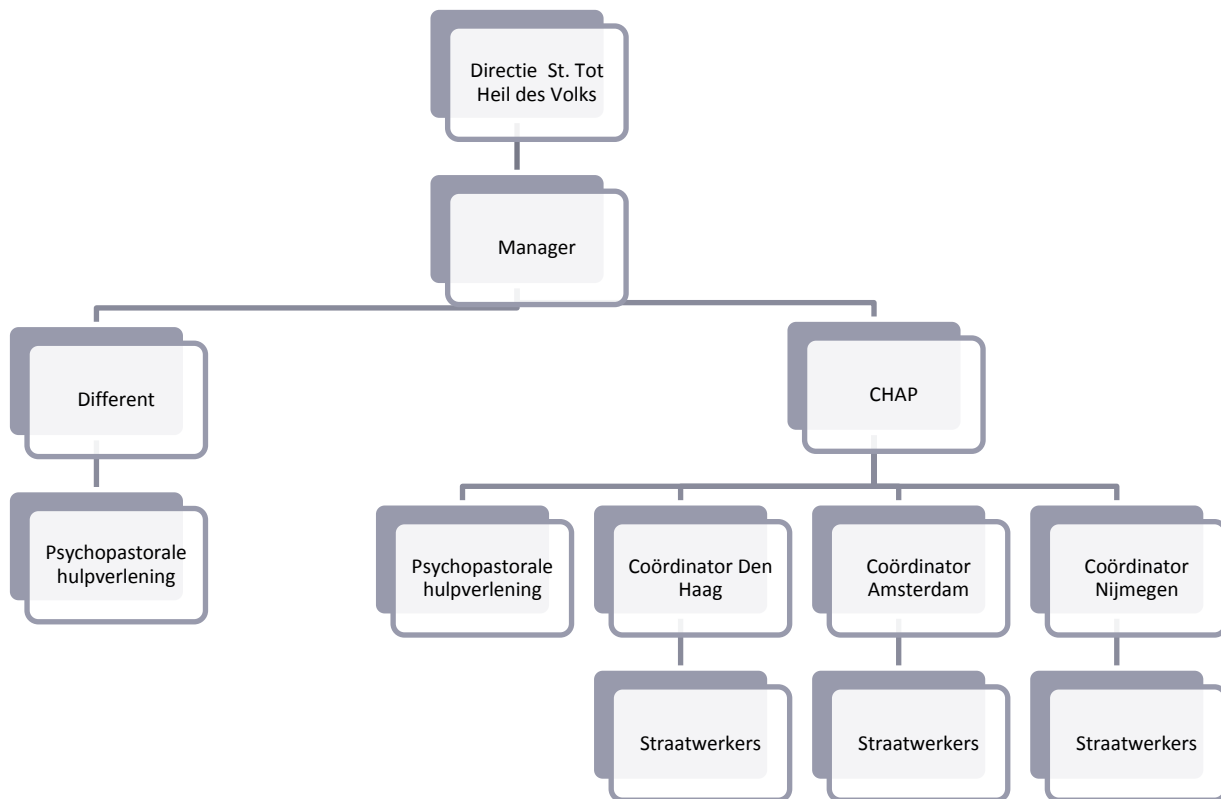
CHAP is één van de jongste projecten van de stichting Tot Heil des Volks. De afkorting CHAP stond aanvankelijk voor Christelijke Hulpverlening Aan Prostituanten. Nu staat CHAP voor 'Christelijke hulp bij seksverslaving' (CHAP, 2014). CHAP is op straat begonnen met het aanspreken van mannen die prostituees bezoeken. Onderzoek van CHAP in 2010 heeft uit gewezen dat een deel van deze mannen seksverslaafd is. Gaandeweg is het werk uitgebreid naar het brede spectrum van mannen en vrouwen die worstelen met dwangmatig seksueel gedrag. CHAP biedt momenteel psychopastorale begeleiding aan christenen⁴ die problemen ervaren met seksualiteit, verslaafd zijn geraakt aan (internet)pornografie en prostitué bezoek. Daarnaast verzorgt CHAP lezingen, workshops en verzorgt ze samen met Different⁵ de cursus 'Pastoraat en seksualiteit'. De werkzaamheden van CHAP zijn eigenlijk samen te vatten onder de woorden preventie en hulpverlening. In het kader van hulpverlening is de website www.ben-ik-seksverslaafd.nl ontwikkeld waarop behalve informatie over seksverslaving en zelftests ook een anoniem oriëntatietraject geboden wordt dat het voorportaal kan zijn tot daadwerkelijke hulpverlening.

Organogram

Figuur 2.1 een zogenaamd organogram geeft een beeld van de organisatiestructuur van CHAP. Dit plaatst het straatwerk in de context en organisatiestructuur van Tot Heil des Volks. Stichting Tot Heil des Volks is de overkoepelende organisatie. In dit organogram zijn andere projecten van St. Tot Heil des Volks niet zichtbaar. De organisatiestructuur is hiërarchisch van aard en eenvoudig. De financiering van CHAP vindt plaats door middel van giften aan Stichting Tot Heil des Volks.

⁴ Ook niet christenen zijn welkom als ze binnen de Bijbelse kaders op zoek willen naar een oplossing van hun probleem

⁵ Different biedt psychopastorale begeleiding aan christenen die te maken hebben met homoseksuele gevoelens

Figuur 2.1

2.3 Hulpaanbod

CHAP biedt psychopastorale hulpverlening bij seksverslaving. De hulpverlening is opgebouwd uit drie fases; een intakefase, de fase van psychopastorale hulpverlening en de nazorgfase. In deze paragraaf lichten we de aard van het hulpaanbod, de doelstelling en de fases toe van het hulpverleningstraject.

Seksverslaving

CHAP biedt hulp bij seksverslaving. Maar wat is seksverslaving? We geven een korte toelichting over seksverslaving vanuit het methodisch handboek van CHAP (CHAP, 2013). Seksverslaving is een verslaving, omdat het de kenmerken van een klassieke verslaving in zich heeft, namelijk tolerantie en abstinentie. Een verslaafde heeft steeds meer van hetzelfde middel nodig om tot het gewenste resultaat te komen (tolerantie). Daarnaast gaat het lichaam protesteren als toediening van de verslaafde gewoonte gestaakt wordt (abstinentie). Bij seksverslaving ontstaat er een drang wanneer een seksverslaafde zich onthoudt van seksuele prikkels. Dit is echter meer ingegeven door de gedragsgewoonten dan door fysieke onthoudingsverschijnselen. Het onderzoek naar de invloed van het verslavingsgedrag op de hersenen is ook nog in volle gang. Tegenwoordig is porno vrij toegankelijk, anoniem en betaalbaar. Pornografie is, naast masturbatie en fantasie, één van de motors achter seksverslaving.

Aard van het hulpaanbod

Psychopastorale hulpverlening houdt de Bijbelse lijn in het oog. De visie van CHAP over psychopastorale hulpverlening met het oog op seksverslaving wordt toegelicht in het methodisch handboek. “We leven in een wereld waarin de gebrokenheid op seksueel gebied duidelijk is. Het is niet meer zoals het was in het paradijs, zoals beschreven in Genesis. Tegelijk mogen we er ook getuige van zijn dat God herstel wil geven, juist ook op het terrein van de seksualiteit. De Bijbel heeft over het kostbare en kwetsbare terrein van de

seksualiteit veel te melden en in onze hulpverlening zal de Bijbel leidend zijn. De Bijbel is Gods handleiding bij ons leven. God geeft de richtlijnen en de kaders waarbinnen we mogen leven, ook op het gebied van seksualiteit.” (CHAP, 2013). De methodiek zoals deze beschreven is in het handboek is zelf ontwikkeld door CHAP.

Doelstelling

Deze begeleiding heeft tot doel: *‘De ander helpen Jezus te volgen, specifiek op het terrein van de seksualiteit. De cliënt moet leren verantwoordelijkheid te nemen voor het eigen welzijn. Seksverslaving floreert op een tekort. De cliënt mag leren zien dat legitieme behoeften op een gezonde manier mogen worden tegemoet gekomen. Sleutel tot herstel ligt in onderhouden van een dagelijkse levende relatie met God en de wetenschap dat Hij volmaakt in alle behoeften voorziet. Daarnaast mag de cliënt praktisch leren goed voor zichzelf te zorgen, intimiteit leren in relaties en verkeerde gedachten of gedragspatronen leren stoppen en vervangen door goed.’* (CHAP, 2013).

Opbouw hulpverleningstraject

Het hulpverleningstraject bestaat uit verschillende fase. Allereerst de aanmelding. Mensen komen op verschillende manieren in aanraking met CHAP. Mannen of vrouwen kunnen doorverwezen worden door hun voorganger, predikant, ouderling, oudste, vriend of kennis. Het kan ook zijn dat een seksverslaafde man of vrouw door de partner betraapt wordt. In een dergelijk geval verlangt de partner dat de desbetreffende persoon hulp zoekt. Een deel van de aanmeldingen bij CHAP vloeit voort uit het straatwerk dat in Amsterdam, Den Haag en Nijmegen wordt gedaan. Een andere belangrijke weg waardoor mensen bij CHAP terechtkomen is die van het internet. Googelen op seksverslaving levert al snel een link op met www.ben-ik-seksverslaafd.nl. Via deze website komen zeker twee vragen per week binnen.

De psychopastorale hulpverlening begint met een intake. Voordat iemand een eerste gesprek met de hulpverlener heeft, krijgt hij een vragenlijst toegestuurd. Doel van de vragenlijst is om inzicht te krijgen in de mate van de problematiek. Een ander punt dat tijdens de intake helder dient te worden is de prevalentie van eventuele psychiatrische problematiek. CHAP kan geen hulp bieden bij alleen klachten van psychiatrische aard. Dat deel van de behandelingen dat specifiek is gericht op psychiatrische problemen is tegenwoordig ondergebracht bij verslavingszorg De Brug Midden-Nederland. Verder worden tijdens de intake de hulpvraag en de doelen geformuleerd. Als de verslaglegging van het intakegesprek is besproken in teamverband vindt er een adviesgesprek plaats en wordt de begeleidingsovereenkomst ondertekend.

Dan begint de tweede fase, namelijk de psychopastorale begeleiding. Er zijn twee vormen van begeleiding, namelijk individuele- en groeps gesprekken. De gesprekken vinden gemiddeld eens per twee weken plaats. Deze fase bestaat gemiddeld uit 12-16 gesprekken. In deze fasen staan een aantal doelen centraal, namelijk het

- leren onderhouden van een levende relatie met God;
- Waarheid ‘aandoen’ en groeien in relaties;
- Verantwoordelijkheid leren nemen waarbij het stimuleren van inzicht en motivatie en het ombuigen van patronen centraal staat;
- Ontwikkelen en stabiliseren van nieuw gedrag

Ten slotte de derde en laatste fase, de nazorgfase. Deze fase heeft tot doel de stabilisering te monitoren. In deze fase worden de gesprekken afgebouwd en is er gemiddeld één keer per vier tot zes weken een hulpverleningscontact.

Hoofdstuk 3. Doelgroep beschrijving

Met het oog op de eerste deelvraag ‘Wat is de huidige werkwijze van het straatwerk?’ geven we in dit hoofdstuk een beschrijving over de doelgroep, prostituanten, van het straatwerk. Dat doen we allereerst door de achtergrond (o.a. demografische kenmerken) toe te lichten in paragraaf 3.1. Vervolgens beschrijven we in paragraaf 3.2 wat de motieven zijn van een man om een prostituee te bezoeken en geven we in paragraaf 3.3 aan wat de hulpvraag van een prostituant kan zijn.

3.1 Achtergrond

In deze paragraaf geven we antwoord op de vraag ‘wie zijn prostituanten?’. We beschrijven in hoeverre prostituanten te herkennen zijn en de omvang van prostitutiebezoek in Nederland en daarbuiten. We belichten kort de onderzoeken die met betrekking tot deze thema’s zijn verricht.

De definitie van een prostituant is: *‘een man die tegen betaling gebruik maakt van seksuele diensten van een prostituee’* (ANW). In ons onderzoek richten wij ons op prostituanten die gebruik maken van seksuele diensten van prostituees in de prostitutiestraten in Amsterdam, Den Haag en Nijmegen. Daar waar het straatteam van CHAP actief is. Het gaat om een vaste plek waar prostitutie wordt bedreven in de vorm van raamprostitutie (en eventueel seksclubs). Er is vrij veel onderzoek naar prostitutie gedaan, maar onderzoek naar klanten is zeldzaam (DSP-groep, 2008). De straatteams in de steden Amsterdam, Den Haag en Nijmegen lopen in zogenaamde Red Light Districts waar raamprostitutie plaatsvindt. Raamprostitutie is een van de goedkoopste vormen van prostitutie. De meeste mannen die de prostitutiestraat opzoeken durven niet direct naar binnen te gaan. Zij lopen langs de ramen en kijken, waarbij de focus is gericht op de prostituee(s). De klanten noemen zichzelf ook wel ‘ijsberen’, dit vanwege hun op- en neerlopen in prostitutiestraten (Bestuursdienst gemeente Amsterdam, 2010). De eerste keer dat mannen een prostituee bezoeken is meestal geen weloverwogen beslissing. Doorgaans herinneren mannen zich nog heel goed de eerste ontmoeting met een prostituee (Bouchier & de Jong, 1987).

Omvang

Eind jaren zestig zijn de eerste onderzoeken gedaan naar prostitutiebezoek, onder andere in het damesblad Margriet. Deze onderzoeken dateren uit 1968. Daaruit blijkt dat 12% van de bevolking een prostituee heeft bezocht. In 1981 is dit 11% en in 1989 14%. Ook blijkt dat dat een op de zeven mannen wel eens een prostituee heeft bezocht (Kooy & Dupuis, 1969) (Schelvis & Kooy, 1983). Het is echter goed mogelijk dat het werkelijke getal hoger ligt door sociaal wenselijk antwoordgedrag van respondenten.

Uit meerdere onderzoeken blijkt dat de gemiddelde leeftijd van een Nederlandse prostituant 40 jaar is (Graaf, Zessen, Straver, & Visser, 1992) (Dekens & Harder, 2010). Bijna de helft van de prostituanten heeft het eerste *contact* met een prostituee voor het 20^e levensjaar. Ook vergelijkend internationaal onderzoek in India, Italië, Thailand, Zweden en Japan wijst uit dat de meeste mannen jong zijn wanneer ze voor het eerst een prostituee bezoeken. Hoe ouder een klant is wanneer hij voor het eerst een prostituee bezoekt, hoe kleiner de kans dat hij vaker zal gaan (Verkerk, 2009) (Dekens & Harder, 2010) (Bestuursdienst gemeente Amsterdam, 2010). Straatwerkers van CHAP in Den Haag geven aan dat het erop lijkt dat de laatste jaren steeds jongere mannen de prostitutiestraten bezoeken. Volgens hen lijkt de gemiddelde leeftijd te dalen. Dit signaal is echter niet verder onderzocht.

Onderzoeken

Onderzoek van Mc Kinsey uit 1948, Gabriella Parca in de jaren '60 en onderzoek van CHAP in 2010 wijst uit dat de prostituant niet te herkennen is aan uiterlijke kenmerken welke betrekking hebben op religie, status, inkomen, opleiding of burgerlijke staat. Voor CHAP is dit relevant omdat dit betekent dat zij niet uit kunnen gaan van uiterlijke kenmerken. Wel kan men de prostituant herkennen aan zijn gedrag, namelijk het op- en neerlopen in de prostitutiestraten waarbij de focus is gericht op de prostituee. Ander onderzoek van de Engelse onderzoekers Gibbens en Silberman, eind jaren '50 en recent onderzoek wijst uit dat mannen prostituees bezoeken vanwege een tekort aan sociale en seksuele vaardigheden (Bouchier & de Jong, 1987) (Xantidis, 2000). Deze onderzoeken zijn relevant omdat zij enig inzicht geven over de motieven van de prostituant om een prostituee te bezoeken. Een toelichting van deze onderzoeken beschrijven we in dit hoofdstuk.

De klant is lange tijd niet interessant geweest en dit maakt ook dat er nauwelijks betrouwbaar onderzoek is gedaan naar de klanten van prostituees. Pas in de jaren '50 is hier verandering in gekomen. Een van de bekendste en eerste grootschalige onderzoeken is uitgevoerd door onderzoeker Mc Kinsey in 1948. Zijn onderzoeksrapport, het beroemde Kinsey-rapport, geeft een indruk van de aard en omvang van prostitutiebezoek. Dit onderzoek is verricht onder twaalfduizend Amerikanen. Mc Kinsey heeft in één grote analyse de demografische kenmerken van klanten onderzocht. De conclusie van dat onderzoek luidt dat mannen die betalen voor seks qua etniciteit, opleiding, sociaaleconomische status, religie, inkomen, politieke voorkeur en burgerlijke staat niet afwijken van mannen die nog nooit voor seks hebben betaald. (Sullivan & Simon, 1998). Deze conclusie, uit Mc Kinsey-rapport, worden bevestigd door recenter onderzoek, waaronder ook onderzoek door CHAP in 2010 (Pitts, Smith, Grierson, Brien, & Misson, 2004) (Dekens & Harder, 2010). Uit datzelfde onderzoek van Mc Kinsey blijkt dat 69% van de mannen ooit in aanraking is geweest met een prostituee. Dit onderzoek wordt ondersteund door een ander onderzoek onder duizend Italiaanse mannen dat in de jaren '60 onder leiding van Gabriella Parca is uitgevoerd (Bouchier & de Jong, 1987). Klanten worden sociaal gezien steeds minder geaccepteerd. De seksuele revolutie, met de beschikbaarheid van anticonceptie en de grotere seksuele vrijheid buiten het huwelijk, heeft ertoe geleid dat betalen voor seks steeds meer wordt gezien als iets voor mannen waar iets mee mis moest zijn. Normale mannen hebben namelijk geen reden om een prostituee te bezoeken. Het bezoek aan een prostituee wordt gezien als deviant gedrag. De prostituant wordt gezien als abnormaal, psychiatrisch, maniakaal of sadistisch. Dit blijkt ook uit onderzoek van Gibbens en Silberman (Bouchier & de Jong, 1987). Deze twee Engelse onderzoekers Gibbens en Silberman hebben eind jaren '50 onderzoek gedaan in een polikliniek voor geslachtszieken in Londen onder meer dan tweehonderd mannelijke patiënten, waaronder mannen die geen prostituee bezoeken maar wel veel wisselende seksuele contacten onderhielden. De doelgroep die zij hebben onderzocht betreft zowel personen met veel verschillende seksuele contacten als prostituanten. De onderzoekers onderscheiden de geïnterviewde (200) mannen als volgt:

- Jonge mannen die nog weinig of geen ervaring hebben met seks.
- Psychisch gestoorde mannen (10%) die voor hun seksuele behoeften zijn aangewezen op een prostituee.
- De grootste groep, de meerderheid, is niet in staat om 'normale' bindingen met een vrouw te onderhouden.
- Maar ook mannen die in het sociale verkeer passief of geremd zijn. Hun binding met hun moeder is bepalend geweest in het onvermogen om tedere en seksuele emoties met elkaar te verenigen.

Ook recenter onderzoek bevestigt dat mannen prostituees bezoeken vanwege een tekort aan sociale en seksuele vaardigheden (Xantidis, 2000). De laatste decennia zijn enkele studies verricht die vanuit psychologische en gedragsmatige invalshoeken proberen te verklaren wat de drijfveren van

prostitutieklanten zijn. Daarnaast heeft de aandacht voor seksueel overdraagbare aandoeningen (SOA's) tot meer onderzoek onder klanten geleid. De laatste tijd zijn onderzoeken met betrekking tot de prostituant verricht met het oog op het signaleren en tegengaan van gedwongen prostitutie. Deze onderzoeken gaan niet zozeer over aard van het prostitutiebezoek maar over de mate waarin verantwoordelijkheid bij de klant neergelegd kan worden (Lindenberg, 2014) (Flight & Hulshof, 2009).

3.2 Motieven

In deze paragraaf verhelderen we de motieven van een prostituant om een prostituee te bezoeken. Onderzoek wijst uit dat er verschillende factoren een rol spelen bij prostitutiebezoek. De onderzoeken naar prostituanten, zowel nationaal als internationaal, doen een poging om de motieven van prostituanten te verhelderen. De motieven lopen zeer uiteen maar toch is er overlap. De motieven nieuwsgierigheid, compensatie voor gebrek aan seksuele contacten, variatie, spanning, vrijblijvendheid, uiting van negatieve gevoelens zoals frustratie en boosheid en het gemis van een partner worden het meest genoemd als reden van een prostituant om een prostituee te bezoeken. De motieven zijn onder te verdelen in verschillende factoren namelijk, biologische factoren, relationele/sociale factoren en psychologische factoren.

Biologische factoren

De biologische gesteldheid van een man, zijn seksdrive, zorgt voor seksuele behoefte. In de huidige samenleving speelt seks een belangrijke rol en is overal 'verkrijgbaar'. Het bezoeken van een prostituee bevredigt deze seksuele behoefte. Veel mannen geven ook aan dat het ontbreken van een partner de reden is van het bezoeken van een prostituee om toch de seksuele behoefte te kunnen bevredigen. Het op een ongezonde manier omgaan met de seksuele prikkels en behoeften kan ook leiden tot seksverslaving (Verkerk, 2009).

Relationele of sociale factoren

Vanuit relationeel opzicht zijn er een aantal redenen die prostituanten bewegen tot het bezoeken van een prostituee: het ontbreken van een seksuele partner, behoefte aan seksuele variatie, onbevredigend seksueel contact met de partner of specifieke seksuele behoeften en wensen. (Bouchier & de Jong, 1987). Dit komt enigszins overeen met onderzoek dat gedaan is in opdracht van CHAP (Dekens & Harder, 2010) en het onderzoek in opdracht van de gemeente Amsterdam door DSP-groep (Flight S. H., 2009). Daaruit blijkt dat bijna 44% van de mannen als reden 'spanning' opgeeft en 44% geeft aan dat het ontbreken van een partner de beweegreden is. 6% van de mannen geeft aan eenzaam te zijn en 5% wil seks zonder verplichtingen. Tenslotte geeft 3 % aan niet in staat te zijn om een relatie aan te gaan. Diepte-interviews onder leiding van Tineke Bouchier en Harry de Jong maken duidelijk dat mannen die prostituees bezoeken meer verwachten van een bezoek aan een prostituee dan alleen de seksuele daad. Een man is op zoek naar intimiteit, genegenheid, gezelligheid en liefde. (Bouchier & de Jong, 1987)

Psychologische factoren

Daarnaast wordt regelmatig in andere onderzoeken (waarbij men diepte-interviews afneemt) gesproken over mannen die prostituees bezoeken vanwege stress en spanning. (Bouchier & de Jong, 1987) (Watson & Vidal, 2011). Twee derde van de mannen in diepte-interviews met Harry de Jong en Tineke Bouchier geeft aan toch meer van prostitutiecontact te verwachten dan alleen seksueel contact; men is op zoek naar intimiteit. De betrokkenheid tijdens seksualiteit ervaart men als intimiteit. Mannen kunnen in de seksueel geladen omgeving hun emoties tot uitdrukking brengen. Psychische problemen of conflicten worden dan ook enigszins verlicht door seksueel contact. (Bouchier & de Jong, 1987)

Dr. Teela Sanders heeft een model gevormd waarbij prostituanten zijn verdeeld in vijf typen. De kenmerken die genoemd worden per groep staan in relatie tot de motieven van de prostituanten om een prostituee te bezoeken (Sanders, Paying for Pleasure, Men who Buy Sex, 2008) .

Groep	Levensfase	Kenmerk
Ontdekker	Hele leven	Kan beginnen in elke levensfase, seksueel experimenteren, nieuwsgierigheid, fantasie, alleenstaand of in relatie, korte termijn betrokkenheid. Langzaam ontevreden, verdwijnt uit het wereldje
Jo-jo	30 plus	Gedrag volgens patroon; bezoek neemt af als conventionele relatie begint; bezoek neemt weer toe als relatie tot ontevredenheid leidt; herhaald patroon; aangetrokken door 'gevaar' en spanning; proces belangrijker dan seks.
Dwangmatig	Hele leven	Zowel met als zonder conventionele relatie, het dwangmatige zit meer in planning en organisatie dan de sekservaring; eindigt meestal door een bevredigende conventionele relatie of therapeutische hulp
Boekensteun	Begin en eind van het leven	Eerste seksuele ervaringen en experimenten; niet te verenigen met relatie, lange periode zonder bezoek tijdens huwelijk, keert weer terug als klant in latere leven (weduwnaar); vaak romantische contacten met een prostituee.
Permanent	Hele leven	Sporadisch gedurende hele leven; vaak in buiteland of reizend voor werk, meestal met lange termijn partner, geen regelmatige klant, gedreven door seksuele behoeften.

Seksverslaving (gedragmatig)

Een beweegreden die wel in het schema van Dr. Teela Sanders wordt genoemd maar nog niet is besproken, is de dwangmatige bezoeker van prostituees. Deze groep heeft CHAP op het oog en ook het straatwerk richt zich op deze groep. Eerder onderzoek van CHAP concludeert dat 19% van de ondervraagde prostituanten zichzelf ziet als seksverslaafd. Van deze 19% geeft 5% aan hier moeite mee te hebben. Naar aanleiding van de diepte-interviews verwacht men dat dit percentage hoger ligt. Zo'n 34% van de aangesproken prostituanten geeft aan hulp te aanvaarden wanneer zij willen stoppen met het bezoeken van prostituees. (Dekens & Harder, 2010). Opvallend is daarnaast een onderzoek uit Amerika in 2008 door Durchslag & Goswami waar mannen die seks kopen (zogenaamde 'Johns') aangeven dat er meerdere redenen zijn om seks te kopen, waarbij 83% van de mannen aangeeft zichzelf te zien als seksverslaafd (Gillings & Willoughby, 2010).

3.3 Hulpvraag

Het is goed mogelijk dat er naast de hulpvraag met betrekking tot dwangmatig gedrag (seksverslaving) ook een hulpvraag kan zijn met betrekking tot het sociaal-, relationeel- en psychisch functioneren. In hoeverre daar een hulpvraag ligt is uit onderzoek niet op te maken. Wel kan het een logisch gevolg zijn vanuit de behoefte en motieven van de prostituant om een prostituee te bezoeken. CHAP biedt hulp aan personen die behoren tot de groep 'dwangmatig' en kampen met seksverslaving (Dekens & Harder, 2010). Het straatwerk van CHAP richt zich op mannen met een hulpvraag die willen stoppen met prostitutiebezoek.

Hoofdstuk 4. Beschrijving werkwijze straatwerk

Met het oog op de eerste deelvraag beschrijven we in dit hoofdstuk de vorm van het straatwerk. De inhoudelijke beschrijving per straatteam geven we weer in hoofdstuk 8. Allereerst geven wij een algemene beschrijving in paragraaf 4.1. De algemene beschrijving specificeren we per straatteam in paragraaf 4.2. In paragraaf 4.3 beschrijven we de functie van de coördinator en in paragraaf 4.4 geven we een profiel van de straatwerker weer. De bronnen die wij voor deze beschrijving hebben geraadpleegd zijn: observaties (zie bijlage 39), interviews met coördinatoren (bijlagen 11,12 en 13), interviews met straatwerkers (bijlagen 16, 18 en 20) en literatuur.

CHAP is in de steden Amsterdam, Den Haag en Nijmegen werkzaam. In elke stad is er één straatteam actief. Voor elk straatteam is er een coördinator aangesteld die het contact met de manager onderhoudt. Daarnaast stuurt hij/zij het straatteam aan en maakt een planning waarop het team de straat op gaat. Het verschilt per team hoe vaak men de straat op gaat. Het doel van het straatwerk is *om in contact te komen met prostituanten⁶ (wonend in Nederland) die willen stoppen met prostitutiebezoek en dus een hulpvraag hebben. Voor hen heeft CHAP een hulpaanbod. In contact met de prostituant onderzoekt men of er een hulpvraag aanwezig is en waar mogelijk deze hulpvraag ‘wakker roepen’* (de Wilde, 2013).

4.1. Algemene beschrijving opbouw van de avond

Voordat de straatteams de prostituanten opzoeken, komen zij op een vaste locatie bij elkaar. Ze starten met koffie of thee. Ook wordt er een kort stukje uit de Bijbel gelezen en wordt er met elkaar gebeden. Daarna wordt er afgesproken in welke koppels van minimaal twee straatwerkers men uiteen gaat. Ten slotte spreekt men af hoe laat ieder wordt terug verwacht op de locatie. Aangekomen in het Red Light District gaan de straatwerkers in gesprek met de prostituanten. Het initiatief van het gesprek ligt over het algemeen bij de straatwerker. Elke straatwerker heeft een kaartje van CHAP bij zich dat tijdens het gesprek uitgedeeld kan worden. Op het kaartje van CHAP staat een korte tekst die uitlegt dat er een mogelijkheid is om hulp te krijgen bij seksverslaving en een verwijzing naar de site en de contactgegevens van CHAP. Naast het kaartje van CHAP heeft ieder straatteam ook evangelisatie materiaal ter beschikking om mee te nemen en op straat uit te delen. Aan het eind van de avond komt iedereen weer bij elkaar. Dan worden kort de ervaringen met elkaar gedeeld en sluit men af met gebed. Dit gebed is vaak naar aanleiding van de gesprekken die met de prostituanten zijn gevoerd. Daarnaast wordt er om reinheid van gedachten gebeden zodat de beelden die op straat zijn gezien losgelaten kunnen worden.

4.2 Werkwijze per straatteam

In deze paragraaf lichten we allereerst de context van het straatteam toe per stad. De manier waarop het straatwerk per stad wordt vormgegeven is afhankelijk van de context waar binnen prostitutie plaatsvindt. De werkwijze van Amsterdam verschilt met de werkwijze van de straatteams in Nijmegen en Den Haag. Dit komt voornamelijk vanwege de grote hoeveelheid toeristen in het Red Light District. Voor de straatwerkers van Amsterdam is het dan ook lastig om de doelgroep, prostituanten, te herkennen en aan te spreken. In Den Haag en Nijmegen is het daarentegen makkelijker de doelgroep te herkennen. De werkwijze en specifieke kenmerken per straatteam lichten we toe per deelparagraaf.

4.2.1. Amsterdam

We geven allereerst een beeld van de context waarin prostitutie plaatsvindt en het straatteam van Amsterdam actief is. Vervolgens beschrijven we de opbouw van de avond.

Prostitutie in Amsterdam

Er zijn in Amsterdam drie gebieden waarin raamprostitutie plaatsvindt. Het grootste gebied is gelegen in het noordoostelijke deel van de oude binnenstad op en rond de Oudezijds Achterburgwal en het Oudekerksplein: de Wallen. Daarnaast is er raamprostitutie in de Spuistraat en op het Singel en in de tussengelegen straten. Verder zijn er ramen in de Pijp in stadsdeel Oud-Zuid op de Ruysdaelkade. Het aantal klanten van raamprostituees in Amsterdam ligt rond de 200.000 klanten per jaar. De meeste klanten van raamprostitutie in Amsterdam zijn tussen de 25 en 45 jaar (90%). Ruim de helft van de klanten op de Wallen komt uit het buitenland. In het Singelgebied en de Pijp is de ruime meerderheid van de klanten Nederlands (P Flight, 2009). Het straatteam van CHAP is actief in het Wallengebied. Dit gebied in Amsterdam wordt gekenmerkt door de grote hoeveelheid toeristen. In principe richt het straatwerk zich op de bezoekers van de (raam)prostituee. In Amsterdam is de bezoeker minder zichtbaar en lastig aan te spreken vanwege de grote hoeveelheid toeristen. Dit is mede de reden dat het straatteam op maandagavond actief is omdat er op deze dag relatief minder toeristen zijn. Dan is de kans groter om in contact te komen met de prostituant.

Opbouw van de avond

In Amsterdam bestaat het straatteam uit tien vrijwilligers, één van hen is de coördinator. Het straatteam van Amsterdam komt eenmaal in de maand op een maandagavond bij elkaar. Deze avonden worden gestart in het pand van de 'Amsterdammers Helpen Amsterdammers' aan de Oudezijds Voorburgwal in Amsterdam. Na een korte voorbereiding zoals hierboven beschreven gaat het straatteam bij voorkeur in koppels van drie uiteen met minimaal één man. De verschillende koppels hebben geen vaste plek waar ze elke maand staan. Naast het kaartje van CHAP is er bij het straatteam van Amsterdam ook een ander kaartje in gebruik. Dit kaartje heeft een felle kleur en daarop staat 'God heeft je lief'. Dit kaartje is door een straatwerker gemaakt en wordt ook door hem zelf gedrukt en aangeleverd. Vanuit CHAP is aangegeven dat dit evangelisatiemateriaal niet in plaats van het CHAP-materiaal gebruikt dient te worden. Wel is het mogelijk om het naast het materiaal van CHAP te gebruiken.

Vanuit observaties hebben we gemerkt dat het voor de straatwerkers in Amsterdam lastig is om de doelgroep te herkennen vanwege de grote hoeveelheid toeristen. Naar aanleiding van observaties merken wij dat een deel van de straatwerkers specifiek op zoek is naar de prostituant en deze herkent aan de manier van lopen; dit wordt ook wel 'ijsberen' genoemd. De prostituanten zijn op hun doel gericht en kijken niet veel om zich heen. Het zoeken naar de doelgroep is voor de ene straatwerker belangrijker dan voor de andere. Sommige straatwerkers zijn namelijk niet specifiek op zoek naar de prostituant maar gaan ook gesprekken aan met de toeristen, straatmuzikanten en soms ook met prostituees. Over deze verschillen binnen het straatwerk zegt de coördinator *'zolang als het straatwerk bestaat, bestaan er ook verschillende gesprekstijlen en doelstellingen, dat moet vooral zo blijven. Waar de ene direct van wal steekt over seks(verslaving), zal een ander misschien eerst het christelijk geloof onder de aandacht willen brengen'* (persoonlijke communicatie, 18 maart 2014, 2014).

4.2.2 Den Haag

We geven allereerst een beeld van de context waarin prostitutie plaatsvindt en het straatteam van Den Haag actief is. Vervolgens beschrijven we de opbouw van de avond.

Prostitutie in Den Haag

In Den Haag zijn er drie straten met raamprostitutie. Het gaat om de Geleenstraat, de Doubletstraat en de Hunsestraat. Naar schatting zijn er in Den Haag circa 800 prostituees werkzaam. Uit onderzoek van drs. L. Heust en drs. F. Kriek blijkt dat er aan de Doubletstraat 184 'werkplekken' zijn. In de Geleenstraat 119 en in de Hunsestraat 33. In totaal zijn er derhalve 336 kamers in deze drie prostitutiestraten (Heuts & Kriek, 2012).

Opbouw van de avond

Het straatteam van Den Haag bestaat uit vier straatwerkers. Dit straatteam is één keer per twee weken actief op vrijdagavond. Het straatteam van start om 19.00 uur in het pastoraal centrum van Stichting 'de Haven' aan het Groenewegje in Den Haag. Het werk op straat vindt plaats in koppels van twee personen. Het zijn vaak vaste koppels die bij dezelfde straat staan, de Doubletstraat en Geleenstraat. De straatwerkers staan niet in de straat maar vooral aan het begin, in de hoek van de prostitutiestraat. Hierdoor zien ze niet of nauwelijks de prostituees. Dit is een bewuste keuze van de straatwerkers. Aan het eind van het straatwerk, na één tot anderhalf uur, komen zij weer bij elkaar om de avond af te sluiten. Hierbij worden ervaringen en gesprekken die zijn opgevallen opgeschreven. Uit observaties maken we op dat het grootste gedeelte van de mannen die de prostitutiestraat bezoeken tot de doelgroep behoort. Dit verklaart waarom de straatwerkers in principe elke man aanspreken die langskomt. Er zijn geen specifieke richtlijnen beschikbaar met het oog op het aanspreken van de doelgroep. Een opvallend verschijnsel is dat de straatwerkers geregeld dezelfde mannen zien. Dit is opvallend omdat dat niet of nauwelijks het geval is in andere steden.

4.3.3. Nijmegen

We geven allereerst een beeld van de context waarin prostitutie plaatsvindt en het straatteam van Nijmegen actief is. Daarnaast beschrijven we de samenstelling van het team welke typerend is. Tot slot beschrijven we de opbouw van de avond.

Prostitutie in Nijmegen

Het straatteam in Nijmegen richt zich op prostituanten in de prostitutiestraat aan de Nieuwe Markt. In vergelijking met Amsterdam en Den Haag is de raamprostitutie kleinschalig. Naast de raamprostitutie wil het straatteam van CHAP zich ook richten op de klanten van prostitutie in de tippelzone. Deze tippelzone is gelegen aan een gedeelte van de Nieuwe Marktstraat.

Samenstelling van het team

Het straatteam van Nijmegen bestaat alleen uit mannen. Dit is afgesproken met de organisatie 'Huis op de Muur' die hulp verleend aan prostituees. Deze organisatie werkt met een vrouwenteam. Het straatteam van CHAP bestaat uit drie vaste straatwerkers en drie studenten van de bijbelschool Corner Stone. De studenten van Corner Stone kunnen kiezen uit verschillende bedieningen tijdens het studiejaar. Eén daarvan is het straatwerk van CHAP. De studenten die voor deze bediening kiezen blijven over het algemeen twee jaar verbonden aan het straatwerk van CHAP in Nijmegen.

Opbouw van de avond

Het straatteam in Nijmegen is één keer per twee weken actief op straat. Ze starten om 20.00 uur in café 'De Verwondering' in Nijmegen. Nadat ze zijn gestart, zoals beschreven in de algemene werkwijze, gaan ze per auto naar de prostitutiestraat. De zes straatwerkers splitsen zich daar op in drie koppels. Er zijn drie verschillende koppels tijdens het straatwerk; het eerste koppel staat vlakbij de ramen en spreekt de mannen aan als ze bij de vrouwen vandaan komen. Het andere koppel staat daar ongeveer twintig meter vandaan en bidt voor degenen die in gesprek zijn. Het derde koppel is in de buurt van de tippelzone waar ze in gesprek gaan met de prostituanten. Na twintig minuten rouleren de koppels. Bij de afsluiting gaan ze niet terug naar de plek waar ze starten, maar ze praten op de parkeerplaats kort na en bidden voor elkaar en voor de mannen. Uit observaties blijkt dat de straatwerkers in Nijmegen heel gericht de man aanspreken die bij de prostituee vandaan komt. Zij geven aan dat dit effectiever werkt dan als je de man voor hun bezoek aan de prostituee aanspreekt. De reden hiervoor is dat een prostituant na het bezoek aan een prostituee beter aanspreekbaar is. Tijdens de avonden merken we op hoe rustig het is wat betreft het aantal prostituanten in vergelijking met Den Haag en Amsterdam. We hebben de eerste avond maximaal twintig mannen gezien die mogelijk tot de doelgroep behoren. De tweede avond zijn dit ongeveer vijfendertig mannen. Opvallend is de betrokkenheid van de straatwerkers met betrekking tot de werkwijze en de strategie van het straatwerk. Dit uit zich doordat mannen aan het begin van de avond ideeën opperen om het straatwerk in Nijmegen bij andere instellingen te profileren.

4.3. Functie van de coördinator

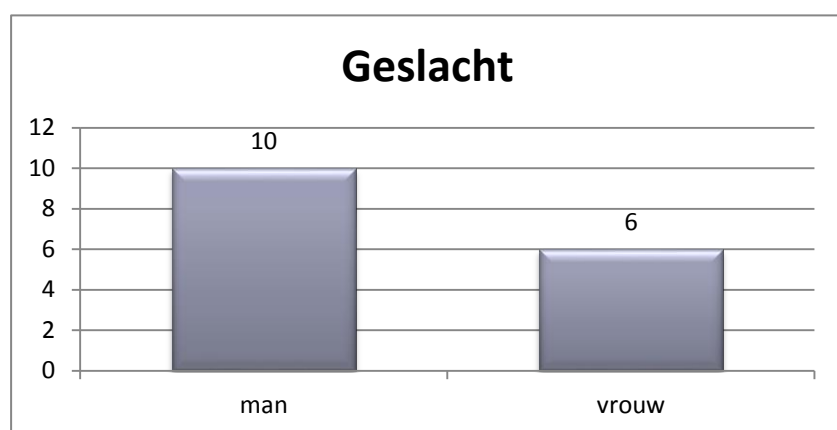
De coördinator heeft een leidende rol tijdens de CHAP- avonden. Het takenpakket van een coördinator ziet er in grote lijnen als volgt uit. De praktische zorg bestaat uit het voorzien van de benodigde middelen, zoals koffie, thee, evangelisatie materiaal, CHAP- kaartjes en het maken van een planning. De ene coördinator pakt alles zelf op, de ander delegeert een deel van de taken. Dat de ook geldt voor de geestelijke taken, waarbij men de avond opent met het voorlezen van een Bijbelgedeelte en tijd neemt voor gebed. Wat de coördinatoren kenmerkt is dat ze het leuk vinden om de straatwerkers te motiveren en aan te moedigen. Twee van de drie coördinatoren zien het verbeteren van de groepsdynamiek door o.a. teambuilding als belangrijke taak. Alle coördinatoren geven aan dat het beperkte aantal straatwerkers (capaciteit) een belemmering is voor het uitvoeren van het straatwerk en de continuïteit. Ook is tijd een belemmering in het uitvoeren van de taak als coördinator. Op de vraag hoe teams worden uitgebreid geven de coördinatoren een eenduidig antwoord. Het maandblad 'De Oogst' is een belangrijk middel om nieuwe straatwerkers te werven. Daarnaast benoemt één coördinator het eigen netwerk als belangrijk middel om straatwerkers te werven. Opvallend is dat meerdere coördinatoren zich afvragen of het werven van nieuwe straatwerkers wel tot hun taak behoort. Met betrekking tot veiligheid bemerken we dat de coördinatoren niet (meer) bewust handelen met het oog op veiligheid. Enkelen beamen dit. Voor de coördinatoren is een groepsindeling belangrijk. De straatwerkers gaan in duo's of trio's uiteen. Waar mogelijk is in elke groep een man aanwezig. Die werkwijze is de basis voor veilig werken. Men houdt elkaar in het vizier en kan ingrijpen waar nodig. Enkele coördinatoren spreken echter ook over straatwerkers binnen het team die in gesprek met een prostituant weinig of geen oog meer hebben voor wat er om hen heen gebeurt. We vragen de coördinatoren of zij overleg hebben met mede-coördinatoren en zo nee of dat zij daar behoefte aan hebben. Alle coördinatoren geven aan dat er geen sprake is van overleg met medecoördinatoren. Enkelen hebben daar ook geen behoefte aan mede door gebrek aan tijd. Enkelen zien de meerwaarde van dit overleg wel en opperen het idee om op de jaarlijkse vrijwilligers dag als coördinatoren bij elkaar te komen. Met het oog op toerusting/training m.b.t. de taak van coördinator wordt dezelfde reactie gegeven. Eén van de

coördinatoren geef aan dat als een coördinator een coachende functie heeft, het van belang is dat hij ook training ontvangt om het team te goed te coachen. Tijdens de interviews met betrekking tot het takenpakket geven de coördinatoren aan dat er geen inhoudelijke functiebeschrijving van een coördinator bekend is.

4.4 Profiel van de straatwerker

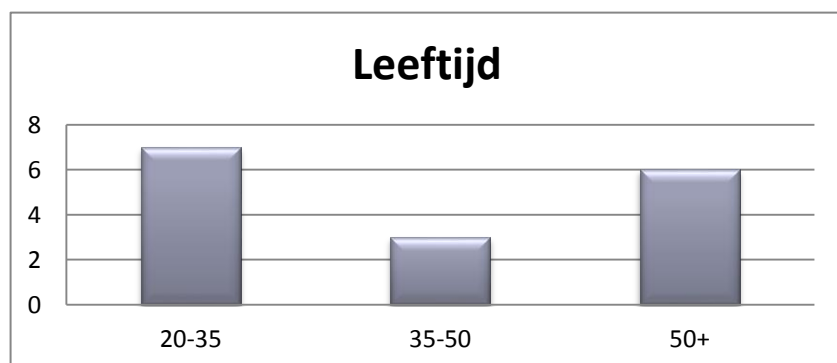
Wie zijn de mensen die actief zijn als straatwerker? Op deze vraag geven we antwoord door een profiel te geven naar aanleiding van de criteria geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, betrokkenheid (in jaren) bij CHAP en ten slotte de ervaring die zij hebben met het aanspreken van mensen op straat.

Het merendeel van de straatwerkers is man. De leeftijd loopt uiteen tussen de 26 en 74 jaar. We kunnen stellen dat het team divers is. Er bestaat een grote variatie met betrekking tot opleidingsniveau en vakgebied. De helft van de straatwerkers geeft aan geen ervaring te hebben met ander straatwerk dan bij CHAP. Opvallend is dat de straatwerkers trouw zijn aan de organisatie. Deze gegevens lichten we verder toe in deze paragraaf. In totaal zijn er 19 straatwerkers actief bij CHAP, verdeeld over drie teams. Wij hebben 16 straatwerkers geïnterviewd.

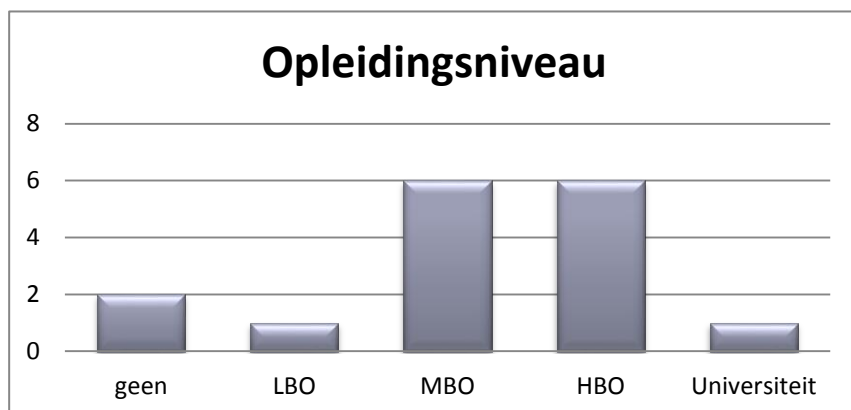
Figuur 4.1 Het geslacht van de straatwerker

In figuur 4.1 is te zien dat ruim de helft van de straatwerkers man is. Van de 16 die wij hebben gesproken zijn er 10 man en 6 vrouw. Het straatteam in Nijmegen bestaat uitsluitend uit mannen. Hier is bewust voor gekozen in overleg met de organisatie Huis op de Muur in Nijmegen die werkzaam is onder prostituees (een vrouwenteam). De teams van Den Haag en Amsterdam zijn gemixt.

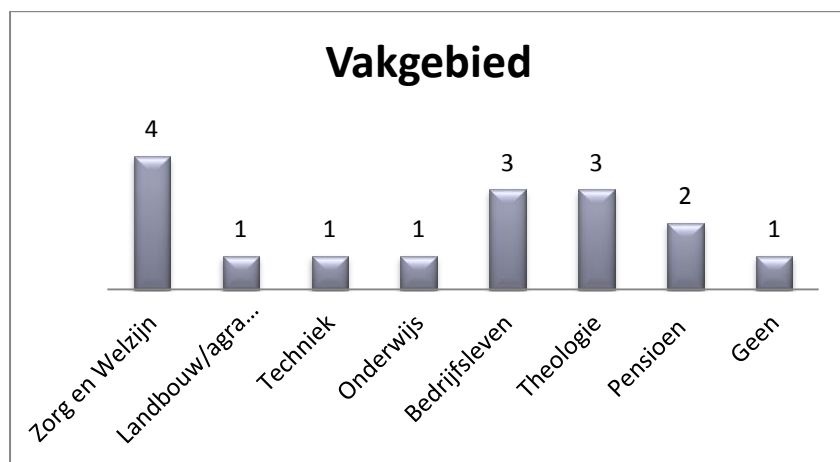
Figuur 4.2 De leeftijd van de straatwerker

De eerste vraag die gesteld wordt aan de straatwerkers is hun leeftijd. De grootste groep vrijwilligers is tussen de 20 en 35 jaar. Deze groep bedraagt 7 personen. Minder dan een kwart, 3 vrijwilligers, is tussen de 35 en 50 jaar oud.

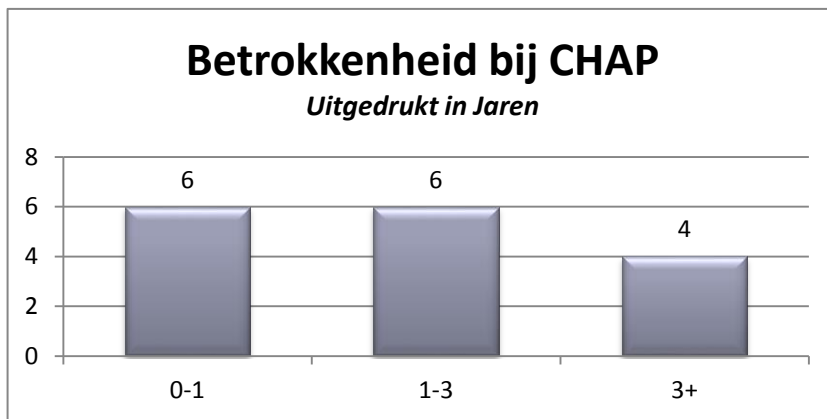
Figuur 4.3 Het opleidingsniveau van de straatwerker

Aan de straatwerkers is gevraagd welk opleidingsniveau zij hebben. Deze vraag wordt gesteld om te kijken in hoeverre bepaalde niveaus sterker vertegenwoordigd zijn onder de straatwerkers. In figuur 4.3 is te zien dat 6 straatwerkers een MBO opleiding heeft gevolgd. Dit is gelijk aan het aantal straatwerkers dat een HBO-opleidingsniveau heeft. Van de straatwerkers heeft een klein percentage een universitaire opleiding gevolgd of een lagere beroepsopleiding. Tenslotte geven 2 straatwerkers aan geen opleiding te hebben genoten.

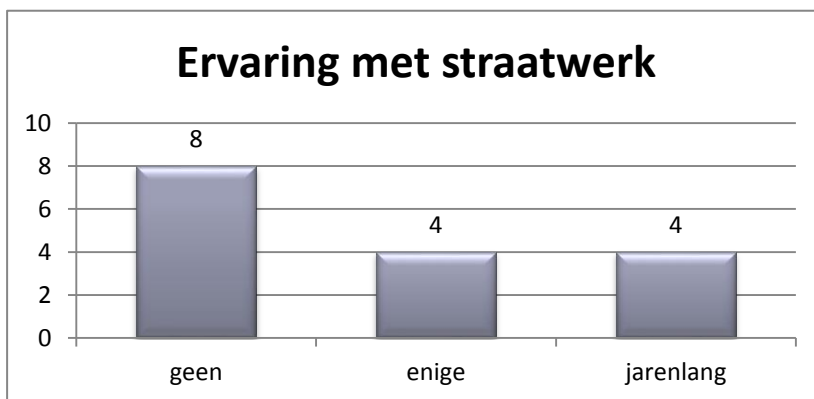
Figuur 4.4 Het vakgebied van de straatwerker

Aan de straatwerkers is gevraagd in welk vakgebied zij werkzaam zijn of momenteel studeren. Deze vraag is gesteld om te zien of een bepaald vakgebied sterker vertegenwoordigd is onder straatwerkers dan anderen. Uit figuur 4.4 blijkt dat 4 straatwerkers werkzaam te zijn in de sector Zorg en Welzijn. Drie straatwerkers geven aan werkzaam te zijn in het bedrijfsleven, het zelfde aantal is actief binnen het vakgebied theologie. twee straatwerkers zijn met pensioen. Andere vakgebieden van straatwerkers zijn: landbouw (1 straatwerker), techniek (1 straatwerker), en onderwijs (1straatwerker).Tenslotte is 1 straatwerker niet werkzaam in een specifiek vakgebied. Geconcludeerd kan worden dat de straatwerkers weliswaar in zeer diverse vakgebieden werkzaam zijn, de meeste straatwerkers zijn echter werkzaam in zorg & welzijn, het bedrijfsleven en theologie.

Figuur 4.5 Jaren van betrokkenheid bij CHAP

Aan de straatwerkers is gevraagd hoelang zij betrokken zijn bij CHAP. Deze vraag is gesteld om een beeld te geven van het aantal jaren dat een straatwerker betrokken blijft als straatwerker. Uit figuur 4.5 blijkt dat zes straatwerkers 1 tot 3 jaar betrokken is bij CHAP. Vier van de straatwerkers is 3 tot 5 jaar betrokken bij CHAP. Een kwart van de straatwerkers is recent betrokken geraakt bij CHAP en nog geen jaar actief als straatwerker.

Figuur 4.6 Mate van ervaring met straatwerk

Aan de straatwerkers is gevraagd of zij naast het straatwerk van CHAP andere ervaring hebben met het aanspreken van mensen op straat. De helft van de straatwerkers geeft aan geen ervaring te hebben met ander straatwerk dan vanuit CHAP. Vier straatwerkers geven aan enige ervaring te hebben met ander straatwerk dan CHAP. Ook geeft 4 van de straatwerkers aan veel ervaring te hebben. De ervaring met straatwerk die wordt genoemd heeft betrekking op evangelisatie.

Hoofdstuk 5. Juridische positie van de prostituant

Met het oog op de eerste deelvraag hebben we de organisatie, doelgroep en vormgeving van het straatwerk beschreven. In de hoofdstukken 5 en 6 kijken we vanuit een ‘helicopterview’ naar de werkwijze van CHAP. We beschrijven de positie van de prostituant en CHAP in Nederland en Europa. Zo geven we de context weer waarin het CHAP en het straatwerk werkzaam is. In dit hoofdstuk beschrijven wij de juridische positie van de prostituant in Nederland en Europa. De bronnen die wij hiervoor geraadpleegd zijn literatuur en documenten op internet.

De positie van de prostituant is actueel onderwerp van gesprek, zowel in Nederland als in Europa. In Nederland is prostitutie legaal als het gaat om vrijwillige seks tussen volwassenen. Strafrechtelijk wordt er geen drempel opgeworpen. De meeste Europese Parlementsleden vinden dat vrouwenhandel tegengegaan moet worden door middel van het ‘Noorse model’. Dit model maakt de prostituant strafbaar. Er wordt onderzoek gedaan naar en aan een wetsvoorstel gewerkt om verantwoordelijkheid bij de prostituant te leggen bij op gedwongen prostitutie. Hoe het ‘Noorse model’ of ‘Zweedse model’ invloed heeft op de moraal op prostitutie in landen als Noorwegen of Zweden en de hulpvraag lichten we toe in hoofdstuk 5.

5.1 De juridische positie van prostituanten in Nederland

In Nederland is prostitutie sinds 2000 legaal zolang het gaat om vrijwillige seks tussen volwassenen. Gedwongen prostitutie is strafbaar (Art. 237f Sr). Middels de ‘Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche’ welke prostituees verplicht om zich te registreren zou een prostituant strafbaar zijn op het moment dat hij gebruik maakt van een prostituee die niet geregistreerd is. Deze wet is vooralsnog niet in werking getreden (Kamer, 2014) Met het oog op mensenhandel is er een verandering merkbaar en rijst de vraag in welke mate er verantwoordelijkheid bij de prostituant moet worden neergelegd en in hoeverre dit strafrechtelijk vastgelegd moet worden. Zo werkt de ChristenUnie momenteel (dec. 2013) aan een initiatiefwet die de prostituant verplicht te melden bij vermoeden van dwang of uitbuiting. Dit ook mede naar aanleiding van onderzoek van de gemeente Amsterdam in samenwerking met Meld Misdaad Anoniem waaruit blijkt dat een kwart van de prostituanten ook daadwerkelijk verantwoordelijkheid wil nemen (Asante & Schaapman, 2005). Recent onderzoek door de Rijksuniversiteit van Groningen geeft antwoord op een rechtsvraag over de bestaande strafrechtelijke verantwoordelijkheden van de prostituant bij mensenhandel in Nederland. Deze rechtsvraag is complex omdat *de strafrechtelijke verantwoordelijkheden van de prostituant hoofdzakelijk worden bepaald door de reikwijdte van algemene misdrijven zoals mensenhandel (art. 237f Sr) die op zichzelf al complex zijn* (Lindenberg, 2014).

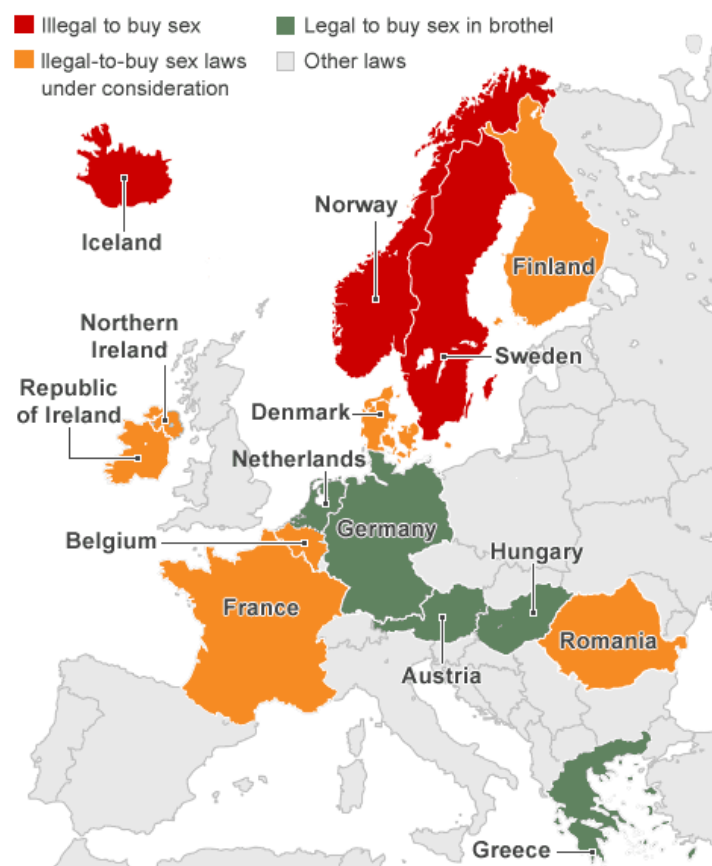
5.2 De juridische positie van prostituanten in Europa

Ook op Europees niveau is het strafbaar stellen van de prostituant actueel. Zo heeft het Europees Parlement op 26 februari 2014 een (niet- bindende) resolutie aangenomen die stelt dat landen die prostitutie willen verminderen, dat moeten doen door de klant aan te pakken en niet de prostituee. Het EP stelt dat prostitutie, zowel gedwongen als vrijwillig, in strijd is met de menselijke waardigheid en in strijd is met de mensenrechten. (Europees Parlement, 2014). Momenteel hebben diverse Europese landen zoals IJsland, Noorwegen en Zweden het bezoeken van prostituees strafbaar gesteld. In deze landen wordt prostitutie als een mensenrechtenschending en een vorm van geweld tegen vrouwen beschouwd. De prostituant wordt aangepakt, niet de aanbieders. Zweden is het eerste land (1999) waar niet de prostituee, maar de bezoeker strafbaar is (Gorp en Ramesar, 2013).

Het gebruik maken van diensten van een uitgebuide prostituee is in Finland strafbaar sinds 2006. (Lindenberg, 2014). Ook Frankrijk heeft in december 2013 een wet goedgekeurd waarbij het strafbaar is om prostituees die worden uitgebuit te bezoeken. Iedere Fransman die een prostituee bezoekt krijgt een boete van €1.500,-. Op dit moment is prostitutie in Duitsland nog legaal (sinds 2002) net als in Nederland, al wil men daar ook het bezoeken van prostituees bestraffen. Ditzelfde geldt voor Denemarken, Ierland en Engeland. In het regeerakkoord dat onlangs is gesloten, spreekt men over het strafbaar stellen van het bezoeken van prostituees in de loop van 2014 (Minten, 2013). Ook hierbij geldt dit alleen voor prostituees die gedwongen zijn tot prostitutie.

De meeste EP-leden vinden dat de beste manier om prostitutie en vrouwenhandel tegen te gaan het zogenaamde 'Noorse model' is. De 'kopers' van seks worden aangepakt, niet de aanbieders. Het EP wil dat de rest van de EU-landen hier een voorbeeld aan nemen. (Europees Parlement, 2014)

Prostitution in Europe

Source: BBC Newsnight

Hoofdstuk 6. Positie van CHAP

In het voorgaande hoofdstuk hebben we beschreven wat de juridische positie is van de prostituant in Europa. Wij willen weten in hoeverre er vergelijkbare organisaties als CHAP zijn in Europa welke hulp bieden aan prostituanten.

Enkele landen hebben met betrekking tot de opgestelde wet- en regelgeving met betrekking tot prostitutie specifieke hulp- en dienstverlening ingezet met het oog op de prostituant. We hebben contact gezocht met verschillende professionals in Europa. Zij geven aan in hoeverre er in hun land hulp beschikbaar is aan prostituanten. Een aantal van hen verwijzen ons direct naar een bekende instantie van hulpaanbod in Noorwegen en Zweden zoals beschreven in hoofdstuk 6.2. In Europa is hulpverlening aan prostituanten vrij uniek. Mogelijk kunnen we hieruit opmaken dat de prostituant in het overgrote deel van Europa niet wordt gezien als een doelgroep die enige hulp behoeft. Er zijn enkele organisaties actief op dit actief. De vorm van hulp- en dienstverlening aan prostituanten is afhankelijk van de geldende wetten in het land met betrekking tot prostitutie. Zo biedt Zwitserland dienstverlening aan prostituanten door middel van preventie en geeft zij voorlichting over Seksueel Overdraagbare Aandoeningen (SOA). Deze dienstverlening komt voort vanuit liberaal gedachtegoed waar men de prostituant ziet als individu die zelf kan bepalen wat goed is voor hem (zie paragraaf 6.2).

In de volgende paragrafen beschrijven we de positie van CHAP in Nederland (paragraaf 6.1) en beschrijven we vergelijkbare organisaties als CHAP in Europa en hun werkwijze (paragraaf 6.2). Naar aanleiding van hoofdstuk 5 en 6 leggen we de verbinding tussen de hulpvraag van de prostituant en de juridische positie van de prostituant (paragraaf 6.3).

6.1 Hulpverlening aan prostituanten in Nederland

CHAP biedt hulpverlening aan seksverslaafden en in het bijzonder aan prostituanten. Door middel van het straatwerk komt men in aanraking met de prostituant. In Nederland is CHAP tot nu toe de enige organisatie die outreachend hulp aanbiedt aan deze doelgroep. Er wordt gesproken met een organisatie in Groningen over het opzetten van een straatteam gericht op prostituanten. In samenwerking met Terwille, een christelijke instelling welke verslavingszorg biedt aan o.a. seksverslaafden. Een groep van twintig mannen bereid zich momenteel voor als straatwerker onder leiding van Evert Sulman.

In Nederland zijn tal van organisaties die zorg bieden bij seksverslaving, zoals de christelijke verslavingsinstellingen de Brug (Katwijk), de Hoop (Dordrecht) en Terwille (Groningen). Seculiere verslavingsinstellingen die hulp bieden bij seksverslaving zijn o.a. Jellinek (o.a. Amsterdam), Spoor 6 (Bussum), Korrelatie (Amersfoort), Ready for Change (Rotterdam) en anderen. Een andere hulpbron voor seksverslaafden kan zijn Anonime Seks en Liefdesverslaafden (SLAA Nederland). De werkwijze van SLAA is gebaseerd op het model dat door Anonieme Alcoholisten is ontwikkeld. Daarnaast zijn lotgenotengroepen voor partners van seksverslaafden actief zoals Kostbaar Vaatwerk.

6.2 Hulpverlening aan prostituanten in Europa

Wat betreft hulpverlening aan prostituanten in Europa kijken we niet naar de hulpverleningen bij seksverslaving in het algemeen maar, beperken we ons tot specifieke hulpverlening aan prostituanten. We hebben contact gezocht via de organisatie Correlation Network. Deze organisatie is een overkoepelende organisatie die de belangen behartigt van marginale groepen binnen de samenleving. Deze organisatie biedt een netwerk aan van organisaties die (outreaching) hulpverlening bieden aan deze groepen. We hebben contact gezocht met hulpverleningsorganisaties in Europa. Vanuit verschillende landen (Noorwegen, Spanje, Zwitserland, Luxemburg) hebben we een reactie ontvangen. Daarnaast hebben we contact opgenomen met Dr. Teela Sanders uit Engeland. Zij is een criminologe en heeft zich gespecialiseerd in de prostituant en het boek 'Paying for pleasure' schreef.

Zweden en Noorwegen

In de Scandinavische landen is prostitutie verboden en is niet de prostituee maar de prostituant strafbaar. In deze landen wordt prostitutie als een mensenrechtenschending en een vorm van geweld tegen vrouwen gezien. Het bezoeken van prostituees wordt in deze landen gezien als deviant gedrag. De moraal in deze landen is anders dan in andere Europese landen en dit betekent ook dat prostituanten in Scandinavische landen actief hulp zoeken en in gesprek willen over prostitutiebezoek.

In Zweden en Noorwegen is een organisatie genaamd KAST (Köpare Av Sexuella Tjänster; kopers van seksuele diensten) die hulp- en dienstverlening biedt aan prostituanten. KAST is voor degenen die seksuele diensten kopen. Zij kunnen bij KAST terecht met hun vragen over het kopen van seksuele diensten wanneer zij ervaren dat het seksueel gedrag dwangmatig is. KAST biedt maatschappelijk werk aan mensen die lijden aan seksverslaving, in het bijzonder aan prostituanten. KAST biedt counseling en therapie aan individuen en koppels, maar ook familieleden van een prostituant of seksverslaafden kunnen contact opnemen met KAST. Een gesprek in Zweden kost 300 Zweedse kronen, oftewel 35 euro. (Göteborg, 2014)

Het doel van KAST is om ruimte te creëren voor de dialoog en reflectie over het prostitutiebezoek. De kernvraag in het gesprek is 'wat betekent het kopen van seks voor jou?'. Vertrouwelijkheid staat hierin centraal. Het gesprek over o.a. gevoelens in verband met prostitutiebezoek vindt plaats op een niet-oordelende manier en kan leiden tot het beëindigen van prostitutiebezoek. KAST Göteborg kan aantonen dat negen van de tien cliënten die op gesprek zijn geweest zijn gestopt met prostitutiebezoek. Een onbedoeld gevolg van de seks-aankoopwet in Zweden en Noorwegen is dat klanten in de prostitutie terughoudend zijn om begeleiding te zoeken en zich te laten controleren op infecties. KAST geeft aan dat prostitutiebezoek wordt gestigmatiseerd, veroordeeld en gecriminaliseerd. Prostituanten hebben weinig of geen locaties om te praten over hun ervaringen met prostitutie. KAST ziet dat veel prostituanten moeite hebben met prostitutiebezoek en willen stoppen (KAST, 2014). Het belangrijkste doel is niet dat prostituanten stoppen met prostitutiebezoek, maar dat zij meer meesterschap ervaren op seksueel gebied. Ervaringen uit Zweden wijzen uit dat er voor de motieven van prostitutiebezoek ook andere alternatieven bestaan. KAST Noorwegen geeft aan dat het succes van deze organisatie ligt in het vertrouwen dat het publiek heeft in hen. Het heeft een aantal jaren gekost voor dit vertrouwen er was. Tussen 2006 en 2010 hebben zij 620 hulptrajecten afgerond. (KAST, 2014)

De laagdrempelige manier van hulpverlening door organisaties als KAST biedt mannen een gesprek aan dat reflecterend is van aard. Ondanks dat de doelstelling en visie van KAST verschilt van CHAP, is KAST een van de weinige vergelijkbare organisaties. Daarnaast biedt 'Competence Prostitution Centre' in Denemarken prostituanten ook hulp bij dwangmatig prostitutiebezoek. Deze organisaties kunnen waardevol zijn voor CHAP met het oog op het aanscherpen van de professionaliteit en kennisoverdracht. Specifiek met het oog

op het aansluiten in het gesprek met de prostituant. KAST Noorwegen geeft op de website aan dat zij beschikken over unieke expertise en deze kennis graag delen met anderen.

Denemarken

In Denemarken is een organisatie actief die hulp biedt aan zowel prostituees als prostituanten. Daarnaast bieden zij dagelijks telefonische begeleiding en voorlichting over veilig vrijen. Deze begeleiding is onderdeel van het 'Competence Centre Prostitution', een belangenorganisatie voor prostituees (Prostitution Competence Centre, 2014).

Engeland

Uit e-mail contact met de Engelse criminoloog Dr. Teela Sanders, welke gespecialiseerd is in de positie van prostituanten, blijkt dat er geen hulpverlenende instantie is die zich specifiek richt op hulpverlening aan prostituanten. Wel spreekt zij over zogenoemde 'Johns' schools, waar mannen een verplicht programma volgen over prostitutie en de problematiek die daarmee verbonden is. Dit met het oog op rehabilitatie in de samenleving nadat zij zijn opgepakt voor 'kerbcrawling', het opzoeken van gebieden waar seksuele diensten worden aangeboden om deze te kopen.

John schools

In het midden van de jaren 1990 is het concept van de 'John school' ontwikkeld in een poging om de prostitutie aan te pakken door gericht in te spelen op de vraag naar commerciële seks. Uit onderzoek van Monto (1998) blijkt dat prostituanten zich vaak niet bewust zijn van de risico's en maatschappelijke gevolgen. Er bestaan verschillende 'John Schools' waarbij het programma is gebouwd op een vergelijkbaar model. In provincies waar deze programma's worden aangeboden, kan de overtreder in de gelegenheid worden gesteld om deel te nemen in een klas als onderdeel van een strafrechtelijke veroordeling. Overtreders worden ingelicht over de risico's van prostitutie en zijn bedoeld om hen er van te weerhouden in de toekomst aankopen te doen van commerciële seks. Het rapport 'An investigation into John schools' beschrijft verschillende programma's en details van het onderzoek naar de effectiviteit van dergelijke programma (Gillings & Willoughby, 2010).

Zwitserland

In Zwitserland is prostitutie legaal. Prostitutie is zichtbaar, er zijn zogenaamde 'Red Light Districts' maar klanten vinden de prostituees voornamelijk in massagesalons en door middel van rode neon letters in ramen of door online advertenties. De klant wordt gezien als een zelfbewust en zelf bepalend persoon. De overheid streeft er naar om zowel de prostituee als de prostituant alle informatie (voorlichting) te bieden, zodat iemand van daaruit vrij is om een keus te maken. De informatie die wordt aangeboden betreft seksuele gezondheid en risico's van prostitutiebezoek op het gebied van seksueel overdraagbare aandoeningen en het adviseren van het gebruik van voorbehoedsmiddelen zoals beschreven staat in een handboek van Global Network of Sexwork Projects (Overs & Hunter, 1996). Deze liberale manier van denken komt ook naar voren in contact met een medewerker van een voorlichtingssite voor prostituanten. Hij heeft dagelijks contact met prostituanten. Hij informeert hen in chatcontact over risico met betrekking tot SOA's en het verkrijgen van voorbehoedsmiddelen en HIV- testen. Hij geeft aan dat, gedurende de vijf jaar dat het project loopt en zij ook daadwerkelijk spreken met mannen in de Red Light Districts en massagesalons, zij nog nooit een man hebben gesproken die zichzelf ziet als seksverslaafd. Daarnaast geeft hij aan: *'Seing clients as addicts make them look as sick and makes them heteronomous, as seing the sexworkers as victims makes their say heteronomous as well and their choice to live from prostitution null and void. This is by far not our position in*

liberal Switzerland where we do observe that most sexwork is freewilled : we therefore consider that both sexworkers and their client have the right to self define and manage their lifes the way they want as long as they consider it a proper living. We do help reorient only when sexworkers decide to do so.'

Luxemburg

In Luxemburg wordt de prostituant niet gezien als doelgroep die enige zorg behoeft. Uit e-mailcontact blijkt dat er in Luxemburg geen hulpverlening bestaat dat zich richt op prostituanten, aldus een dienstverlener die outreachend hulp verleend aan prostituees, transgenders, transseksuelen, travestieten en drugsverslaafden (zie bijlage 6).

Spanje

Datzelfde geldt voor Spanje waar ook geen hulpverlening bestaat die specifiek gericht is op de prostituant. Contact met een hulpverlenende organisatie onder prostituees in Spanje bevestigt dat in Spanje geen organisatie bestaat voor de klant van de prostituee. De contactpersoon maakt verder duidelijk dat de opinie is dat niet alle klanten van prostituees seksverslaafd zijn maar dat deze klanten 'common people' zijn (zie bijlage 7).

6.3 Relatie tussen hulpvraag en juridische positie

In hoofdstuk 5 en 6 beschrijven we de juridische positie van de prostituant en de mate waarin men hulp verleend aan prostituanten. We kunnen stellen dat de wet- en regelgeving en moraal van een samenleving van invloed is op de hulpvraag van de prostituant. Een prostituant zal prostitutiebezoek eerder ervaren als ongewenst als prostitutiebezoek wettelijk strafbaar is. Een prostituant zal het bezoeken van een prostituee bij afwijzend maatschappelijk moraal sneller ervaren als probleem en daardoor ook eerder hulp zoeken. Een maatschappelijk werker van KAST geeft in e-mailcontact aan dat het succes van KAST onder andere gelegen is in de steun die zij krijgen vanuit de samenleving.

Dit maakt dat de positie van CHAP in Nederland, waar prostitutiebezoek toegestaan is en niet wordt gezien als deviant gedrag of probleem, minder sterk. De visie van CHAP op prostitutiebezoek wordt niet door de hele samenleving gedragen. Er is een verschil in de christelijke visie van CHAP en de Nederlandse samenleving (en prostituanten) aangaande prostitutiebezoek en seksualiteit. Dit verschil in visie heeft tot gevolg dat er een spanningsveld ontstaat wanneer de straatwerker van CHAP een prostituant aanspreekt.

Hoofdstuk 7. Competentieprofiel

Om antwoord te geven op de tweede deelvraag ‘Wat is volgens de gekozen criteria de kwaliteit van het straatwerk van CHAP?’ hebben wij een competentieprofiel opgesteld om kwaliteit te kunnen meten. Het competentiemodel geeft weer welke kennis, vaardigheden en persoonlijke eigenschappen de straatwerker competent maken om zijn of haar taak uit te voeren. Het competentieprofiel dient als instrument om de kwaliteit van het straatwerk te meten.

Het competentieprofiel is gebaseerd op de volgende onderzoeksinput: literatuuronderzoek (paragraaf 7.1), interviews met de manager van CHAP (paragraaf 7.2), de coördinatoren (paragraaf 7.3), professionals (paragraaf 7.4), de initiatiefnemer (paragraaf 7.5) en ex-prostituanten (paragraaf 7.6). Het competentieprofiel is verantwoord en weergegeven in paragraaf 7.7.

7.1 Literatuur

Het straatwerk van CHAP valt binnen het vakgebied maatschappelijk werk onder outreachende hulpverlening. Outreachende hulpverlening is, mede door de verschuivingen in de zorg naar Welzijn Nieuwe Stijl, van steeds grotere betekenis. In ons vooronderzoek is duidelijk geworden dat er veel overeenkomsten bestaan tussen outreachende hulpverlening en het straatwerk van CHAP. Daarom hebben wij ons meer verdiept in de literatuur over outreachend werken. Vanuit de literatuur komen bepaalde competenties naar voren die belangrijk zijn voor het straatwerk (Doorn, 2008) (Kelderman, 2002) (Movisie, 2013) (Laan, van der, 2001). We brengen de onderzochte literatuur onder in de competentieaspecten: kennis, vaardigheden, persoonlijke kenmerken en houding. Allereerst geeft de literatuur weer dat kennis over doelgroep en de organisatie essentieel is voor een outreachend werker. Het gaat vooral om kennis van de *achtergrond van de doelgroep* waarmee gewerkt wordt (zie paragraaf 6.1.1). Wat betreft vaardigheden geeft men in de literatuur voornamelijk aan dat *contact maken*, een goede *voorbereiding*, *luisteren*, *samenwerken*, *veiligheid waarborgen* en het vermogen tot *reflecteren* behoren tot de belangrijkste vaardigheden (zie paragraaf 6.1.2). Ten slotte geeft de literatuur weer welke persoonlijke kenmerken (en houding) passend zijn bij een outreachend werker. Dit gaat voornamelijk om *authenticiteit*, *doorzettingsvermogen (geduldig)*, *flexibel*, *passend taalgebruik* en *zelfkennis*. In de volgende paragraaf lichten we de volgende competentieaspecten verder toe (zie paragraaf 6.1.3).

Kennis

Met betrekking tot kennis is de literatuur duidelijk. Voor een outreachend werker is het van groot belang om op een laagdrempelige en informele manier contact te maken met de cliënt door *aansluiting* te zoeken bij de leef- en ervaringswereld van de cliënt. Om goed te kunnen *aansluiten* bij de leef- en ervaringswereld van de cliënt is het van belang kennis te hebben over de *achtergrond* en de *motieven van de doelgroep* waarmee gewerkt wordt (Doorn, 2008). Tegelijkertijd geeft de literatuur aan dat een al te deskundige houding moet worden gemeden. Soms moet een outreachend werker, om contact te kunnen maken, juist min of meer ‘partij kiezen’ voor de cliënt om samen te ‘strijden tegen de boze buitenwereld’ (Movisie, 2013). Daarnaast geeft de literatuur aan dat het belangrijk is de organisatie te kennen zodat een outreachend werker zich kan *positioneren* naar de cliënt en/of professionals.

Vaardigheden

Op het gebied van vaardigheden is *contact maken* erg belangrijk. Op het moment dat de werker met de beoogde cliënten *contact* maakt en de ander hem toelaat, breekt het moment van de waarheid aan. De eerste zinnen (*introdunctie*) die de werker uitspreekt zijn cruciaal (Doorn, 2008) (Movisie, 2013). Die maken

het verschil of een deur dichtgaat of een uitnodiging komt om binnen te komen. Een goede *voorbereiding* is daarom belangrijk. Een goed doordachte openingszin kan het verschil maken. Kenmerkend voor (openings-) zinnen is dat de toonzetting *niet moraliserend* of *veroordelend* is. Er spreekt persoonlijke *betrokkenheid* en welgemeende zorg uit en ze nodigen uit tot een open gesprek. In het contact is het raadzaam om ervoor te zorgen dat het gesprek meteen een positieve lading krijgt. In het contact is het niet alleen belangrijk dat de juiste dingen op een positieve manier worden gezegd. Maar ook met aandacht *luisteren* en *vragen stellen* om te controleren of de werker de cliënt goed begrepen heeft is van belang. Naast het *verbaal aanwezig zijn* is de werker ook *non-verbaal aanwezig*. De werker dient zich bewust te zijn van het effect van zijn houding. Het effect van de houding is wellicht groter dan het effect van de woorden die uitgesproken worden. Naast het kennen van de eigen houding is het ook goed om *signalen* van de cliënt op te pakken. Niet iedere cliënt is namelijk verbaal sterk genoeg om uiting te geven aan zijn gedachten en gevoelens. Het is belangrijk om signalen van non-verbale goed- of afkeuring te accepteren over zaken die ter sprake komen (Movisie, 2013). Naast *contact maken* en de houding van de werker is *samenwerken* belangrijk. Outreachend werken is nooit een soloactie. Ook al spreekt een outreachend werker de mannen alleen aan, het is belangrijk dat er voorbereiding is, dat iemand achter de hand is om de *veiligheid te waarborgen* en om te ondersteunen waar nodig. *Samenwerken* is dus niet alleen belangrijk vanwege de complexiteit, maar ook de voortdurende toetsing en afwegingen. Het voortdurend toetsen en afwegen van het eigen handelen wordt mogelijk gemaakt door het *vermogen te reflecteren*; een andere vaardigheid die van belang is voor een outreachend werker. Daarmee kan de werker tot de ontdekking komen dat een andere manier van werken effectiever is (Doorn, 2008). Om *aansluiting* te vinden bij een cliënt is het goed om in het eerste gesprek op zoek te gegaan naar interesses van de cliënt. Soms door *directe vragen* te stellen maar vaker door goed te *observeren* (Movisie, 2013).

Persoonlijke kenmerken en houding

Als we kijken wat de literatuur over de persoonlijkheid van de werker zegt, komen we tot een aantal kenmerken. Contact maken met mensen die geen (hulp)vraag hebben vraagt van een outreachend werker om *open in contact* te zijn en van nature makkelijk contact te maken. *Gewoon taalgebruik*, *vasthoudendheid*, *echte interesse in de ander* en *betrokkenheid* zijn een aantal elementen in het *contact*. Het is belangrijk dat de werker *authentiek* is. De *echtheid* van de werker wordt als zeer belangrijk ervaren door de cliënt, volgens (Doorn, 2008). De mogelijke cliënt ziet echtheid direct en is hier gevoelig voor. Zeker met het oog op het onderwerp seksualiteit, waar een taboe op rust, is het van belang dat de mannen de *authenticiteit (echtheid)* van de werker zien (Kelderman, 2002). Dan zal er eerder een opening zijn voor een gesprek. *Persoonlijke kwaliteit* en *eigen mogelijkheden* (zelf- concept) kennen in contact met de cliënt is van belang. Behalve *echtheid* of *authenticiteit* zijn *geduld* en *creativiteit* ook belangrijke kenmerken. Om contact te leggen kan het noodzakelijk zijn dat er bij herhaling wordt geprobeerd om de cliënt te benaderen. Daarbij is het belangrijk dat er *volharding* is zonder drammerig te worden. Als de cliënt ook maar iets van drammerigheid bemerkt, zal de deur snel dicht gaan. *Vasthoudendheid* en *doortastend* optreden horen bij de basisvaardigheden van de outreachend werker (Movisie, 2013). In het proces van het *contact maken* met een cliënt kan men tot de ontdekking komen dat een andere manier van werken effectiever is. Een *leergierige* en *flexibele* houding is ten slotte passend bij een outreachend werker. Als laatste geeft de literatuur aan dat een werker een sterke innerlijke noodzaak voelt om zich om de ander te bekommeren, desnoods ongevraagd. Het 'bemoeien' zit hun als het waren in het bloed, het is hun roeping (Laan, van der, 2001).

7.2 Manager

Wat zegt de manager van CHAP over de competentie van de straatwerker? Het interview met de manager is te vinden in bijlage 22. In een interview met de manager van CHAP geeft zij aan dat verschillende zaken van belang zijn bij een straatwerker. De manager vindt het belangrijk dat de straatwerkers (vrijwilligers) interesse hebben in de doelgroep en zich er enigszins in verdiepen. Kennis over de inhoud van het hulpverleningstraject vindt zij niet noodzakelijk. Met het oog op vaardigheden geeft de manager aan dat *reflectievermogen*, interesse in de ander, realisme en een levende relatie met Jezus van belang zijn. Als laatste spreken we met haar over de persoonlijke kenmerken van een straatwerker. Op dat gebied vindt de manager het belangrijk dat straatwerkers *authentiek* en geïnteresseerd zijn. Naar haar idee moet de *ontmoeting* met de man bij de straatwerkers centraal staan.

Kennis

Met betrekking tot kennis over de doelgroep verwacht de manager dat de straatwerker zich verdiept in de doelgroep/prostituant. Verder verwacht ze dat de straatwerker weet welke *problematiek* achter prostitutiebezoek schuil gaat. Het is volgens de manager de verantwoordelijkheid van de straatwerkers om zich in de prostituant en de problematiek er achter te verdiepen. Met betrekking tot kennis over het *hulpaanbod* van CHAP zegt de manager dat de straatwerkers op de jaarlijkse vrijwilligersdag informatie krijgen over het *hulpaanbod*. Als er verschuivingen plaatsvinden dan laat de manager dit via een mail aan de coördinatoren weten. Kennis over hoe het hulptraject verloopt vindt de manager niet van belang. Het is voor de straatwerkers niet een onderwerp van gesprek met de prostituant. Een straatwerker dient wel bekend te zijn met de website www.benikseksverslaafd.nl en kennis te hebben over het online traject.

Vaardigheden

De manager van CHAP geeft aan dat *reflecterend* vermogen op eigen handelen een belangrijke vaardigheid is voor een straatwerker. Daarnaast is het belangrijk dat een straatwerker verbaal sterk is en geïnteresseerd in de ander. *Realisme* is voor de manager ook belangrijk omdat het straatwerk soms tegen kan vallen en weinig direct resultaat oplevert.

Persoonlijke kenmerken en houding

Op het gebied van persoonlijke kenmerken geeft de manager aan dat *authentiek* zijn in handelen van belang is voor een straatwerker. Op deze manier zal de prostituant de echtheid van de straatwerker zien. Verder vindt de manager het belangrijk dat de straatwerker op zoek gaat naar een echte ontmoeting met de man. Dit houdt in dat de werker niet alleen maar zijn verhaal vertelt, maar dat de straatwerker echt geïnteresseerd is in de man. Dan zal het soms voor komen dat de straatwerker niet zijn verhaal heeft kunnen vertellen maar wel een echte ontmoeting met de man heeft gehad. Als laatste geeft de manager aan dat een straatwerk 'een levende relatie met Jezus' moet hebben.

7.3 Coördinatoren

Wat zeggen de coördinatoren over de competentie van de straatwerker? De interviews met de coördinatoren zijn terug te vinden in bijlage 11,12 en 13. Met betrekking tot kennis geven de coördinatoren aan dat het van belang is dat een straatwerker de *achtergrond* van de prostituant kent met daarbij de *motivatie* om een prostituee te bezoeken. Ook benoemen ze het belang de *achtergrond van seksverslaving* te kennen. Naast kennis over de doelgroep is kennis van het *hulpaanbod* van CHAP van belang. Wat betreft vaardigheden worden de volgende genoemd: *contact maken*, *aansluiting vinden*, *luisteren*, *doorvragen*, *afstemmen* en *positioneren*. Persoonlijke kenmerken die passen bij een straatwerker zijn *bewogenheid*,

moed, stabiel en het ervaren van een *roeping*. Op basis van de interviews met coördinatoren lichten we in deze paragraaf verder toe over welke kennis en vaardigheden een straatwerker zou moeten beschikken. Daarnaast hebben zij aangegeven welke persoonlijke kenmerken en houding passen bij een straatwerker.

Kennis

De kennis hebben we opgedeeld in kennis over de doelgroep en kennis over de organisatie. Alle coördinatoren geven aan dat het voor een straatwerker van belang is om kennis te hebben van de *achtergrond* (*demografische* kenmerken) en *motieven* van een prostituant om een prostituee te bezoeken. Dit om aan te kunnen sluiten bij de leefwereld van de prostituant. Twee coördinatoren geven aan dat ook de *achterliggende problematiek* rondom seksverslaving bekend moet zijn bij de straatwerkers. De *achtergrond van seksverslaving* wordt ook genoemd als belangrijk onderdeel van de basiskennis van een straatwerker. Eén coördinator geeft aan dat dit niet van een straatwerker kan worden verwacht omdat een straatwerker geen hulpverlener is. Van straatwerkers wordt verwacht dat zij *leergierig* zijn, ook wat betreft het vergaren van kennis over de doelgroep. De coördinatoren geven aan dat er weinig kennis wordt overgedragen vanuit CHAP. Kennis over de doelgroep wordt voornamelijk opgedaan doordat straatwerkers zelf boeken lezen. Onderling wordt er lectuur uitgewisseld of geadviseerd. In twee van de drie teams wordt dit niet door een coördinator gestimuleerd, maar wordt dit gezien als de verantwoordelijkheid van de straatwerkers zelf.

De coördinatoren zijn ervan overtuigd dat kennis alleen over de doelgroep niet voldoende is. We hebben de coördinatoren gevraagd naar de kennis van CHAP welke een straatwerker zou moeten weten. De coördinatoren zijn het erover eens dat een straatwerker kennis moet hebben over het *hulpaanbod* van CHAP. Men moet weten hoe de website eruit ziet, wat een online-hulptraject is en hoe een hulptraject met groepsgesprekken verloopt. Daarnaast geven alle coördinatoren aan dat het goed zou zijn voor de straatwerkers om kennis te maken met de persoon die een prostituant te woord staat als hij belt voor hulp. Daarover wordt het volgende gezegd door een van de coördinatoren: *“Nee, we hebben nog nooit een gesprek gehad met degene die de hulpverlening biedt. Dat zou wel moeten. Het hulpverleningsaanbod wordt veel levendiger als je met iemand spreekt die de therapeutische kant van de zaak kent. Dit zou er ook voor kunnen zorgen dat de gesprekken op straat inhoudelijk beter worden. De gesprekken zijn dan minder gericht op evangelisatie en meer gericht op de problematiek. Als je weet wat CHAP biedt en het hulpaanbod kent, dan benoem je het hulpaanbod van CHAP eerder* (interview coördinator, zie bijlage 12).”

Vaardigheden

Wat betreft de vaardigheden die de coördinatoren belangrijk vinden gaat het bij twee coördinatoren voornamelijk om vaardigheden die gericht zijn op de *ontmoeting* met de ander. Namelijk *aansluiting* vinden, *luisteren*, *doorvragen* en het *oppakken van* signaleren van de ander. Daarnaast zijn de coördinatoren het erover eens dat de vaardigheden die wij voorstellen vanzelfsprekend de basis vormen voor een straatwerker. We noemden onder andere *contact maken*, *positioneren*, *introduceren* en *afstemmen*. Het gaat om het *luisteren* naar wat de prostituant zegt, waar deze is en de persoon daar te ontmoeten. Het ontmoeten van de ander wordt door de coördinatoren regelmatig genoemd als wat een belangrijk streven van een straatwerker zou moeten zijn. Een van de coördinatoren geeft aan dat het evangeliseren een belangrijk doel is voor het straatwerk. *‘Een gesprek is een goed gesprek als ik een Bijbel kan meegeven’*. Hulpverlening komt aan bod wanneer dit passend is. Een andere coördinator is vooral gericht op bewustwording bij de prostituant over zijn gedrag en brengt hulpverlening van CHAP ter sprake. Ten slotte geeft een coördinator aan dat evangelisatie en het bieden van hulpverlening samen gaan.

Persoonlijkheid en houding

Verder bespreken we de persoonlijke eigenschappen en houding die passen bij de straatwerker. Unaniem wordt gezegd dat straatwerkers *bewogenheid* met (de problematiek van de) prostituant en *moed* moeten hebben om dit werk uit te kunnen voeren. Daarnaast geven de coördinatoren aan dat een *niet-veroordelende houding* essentieel is. Daarnaast moet een straatwerker emotioneel en geestelijk *stabiel* zijn en *volwassen* (in geloof). Maar het belangrijkste voor een straatwerker is dat hij *authentiek* is. Prostituanten op straat merken direct of een straatwerker echt is of niet. Als iemand zichzelf is, kan hij/zij beter *aansluiting* vinden bij een prostituant. Andere kenmerken die genoemd worden zijn het ervaren van een *roeping* om dit werk te doen, *bereidheid* om uit een comfortzone te komen en men moet er ook plezier in hebben om mensen op straat aan te spreken. Een van de coördinatoren geeft aan dat men wel deskundig moet zijn maar niet ervaringsdeskundig hoeft te zijn. Elke coördinator geeft aan dat het van groot belang is dat een straatwerker een *niet-veroordelende houding* moet hebben t.o.v. de prostituant. Een prostituant proeft snel of hij wordt veroordeeld. Deze *niet veroordelende houding* komt volgens een coördinator voort uit een christelijke visie op mensen. Een van de coördinatoren geeft ten slotte aan dat hij het niet acceptabel vindt als een straatwerker de prostituant 'overruled'. Wat betreft zelfconcept geven coördinatoren aan dat een straatwerker moet beschikken over enige mate van *zelfkennis*. De verschillende kwaliteiten per straatwerker maken het team divers. De ene straatwerker spreekt graag met jongeren, de andere met groepen en weer een ander met echtparen. Deze diversiteit maakt dat men beter aansluit bij de doelgroep.

7.4 Professionals

We hebben een aantal professionals gesproken over de competentie van een straatwerker of outreachend werker. De interviews met de professionals zijn te vinden in bijlage 9, 25, 27, 28 en 31. Het e-mailcontact met een maatschappelijk werker van KAST is terug te vinden in bijlage 7.

Deze professionals zijn werkzaam als outreachend werker en hebben werkervaring op het gebied van verslavingszorg en psychiatrie (zie paragraaf 7.4.1.). Andere professionals zijn werkzaam als manager die verantwoordelijk zijn voor straatwerk gericht op prostituees (zie paragraaf 7.4.2.). Daarnaast hebben we de psychopastorale werker van CHAP geïnterviewd (zie paragraaf 7.4.3.). Ten slotte hebben we contact gehad met een maatschappelijk werker uit Zweden die werkzaam is bij de organisatie KAST (zie paragraaf 7.4.4.).

7.4.1. Veldwerkers

Wat zeggen de veldwerkers van het Leger des Heils over de competentie van een outreachend werker?

Een verslag van het gesprek met de veldwerkers is terug te vinden in bijlage 25.

Op het gebied van kennis geven zij aan dat een outreachend werker op de hoogte moet zijn van de problematiek en specifiek gedrag van de doelgroep. Naast kennis over de doelgroep is kennis over het *hulpaanbod* van belang. Over vaardigheden geven de professionals aan dat *contact maken*, *aansluiting* vinden, *positioneren* en het *verleiden tot hulp* van belang zijn voor een outreachend werker. Ten slotte geven de professionals aan dat een outreachend werker moet beschikken over enige mate van *zelfkennis*. Andere persoonlijke kenmerken die genoemd worden zijn *flexibiliteit*, *'out- of-the-box' denken*, *moed* en *authenticiteit*.

Kennis

De outreachend werkers geven aan dat het voor een outreachend werker van belang is om goede kennis te hebben van de doelgroep en dan vooral kennis over de *problematiek* en het specifieke gedrag van de doelgroep. Dit is noodzakelijk om de *doelgroep te signaleren* en te herkennen. Ook moet men kennis hebben over verschillende ziektebeelden om adequaat op de cliënt te reageren of zijn/haar hulpverlener te informeren. Kennis over de *aard van het werk* is vanzelfsprekend van groot belang. Een outreachend werker moet weten waar eigen verantwoordelijkheden liggen en waar deze eindigen. Tot slot moet een outreachend werker kennis hebben van de sociale kaart en het bijbehorend *hulpaanbod* om de cliënt voldoende te kunnen informeren om door te verwijzen. Uiteraard weet een werker niet alles, maar is het belangrijk zich goed te laten informeren bij een specifieke hulpvraag.

Vaardigheden

Wat betreft vaardigheden zijn de volgende basisvaardigheden van belang: *contact maken*, *aansluiting vinden* in *contact* (o.a. door taal), *jezelf positioneren*, de ander *verleiden tot hulp* en ten slotte op een zorgvuldige manier *verwijzen*. Als persoon is het van belang om *'out of the box'* te kunnen denken en handelen en *creatief* te zoeken naar oplossingen. Daarnaast is het van belang om niet snel bang te zijn en *open te zijn in contact*. Zowel een *open houding*, als *open communicatie*. *Authenticiteit* is een belangrijke sleutel in dit werk. *'De doelgroep heeft direct door als je niet echt bent, maar hulpverlener speelt'*, zo merkte een veldwerker op (interview veldwerkers, bijlage 19).

Persoonlijke kenmerken en houding

Een van de veldwerkers geeft aan dat het kennen van *persoonlijke kwaliteiten en valkuilen* essentieel is in het benaderen van de doelgroep en samen te werken in een team. De ene outreachend werker sluit makkelijker aan bij een bepaalde cliënt dan de ander. Dit heeft met persoonlijkheid te maken. Elke outreachend werker moet weten waar zijn kracht ligt om als team effectief verbinding te leggen met de doelgroep. Passende persoonlijke kenmerken zijn *flexibiliteit*, *'out-of-the-box' denken*, *moed* en *authenticiteit*.

7.4.2. Managers van het Scharlaken Koord en Stichting De Haven

Wat zegt de manager van het Scharlaken Koord en de manager van Stichting De Haven over de competentie van een straatwerker? De interviews met deze managers zijn terug te vinden in bijlage 27 en 28. Welke kennis, vaardigheden, persoonlijke kenmerken en houding kenmerken een goede straatwerker? Deze vragen hebben we onder andere gesteld aan deze managers. Zij hebben direct invloed op de vorm en inhoud van het straatwerk gericht op prostituees en delen hun visie op straatwerk. De managers geven aan dat kennis over de *achtergrond* van de doelgroep en inzicht in de *problematiek* van groot belang is voor een straatwerker met het oog op *aansluiting*. Voor straatwerkers bij het Scharlaken Koord en Stichting De Haven is deze kennis niet vereist wanneer zij starten. Gedurende de periode dat zij meelopen en ervaring op doen worden zij getraind op deze thema's. Daarnaast wordt door middel van lectuur en thema-avonden actief kennis overgedragen. Kennis over het *hulpaanbod* van het Scharlakenkoord en Stichting De Haven wordt actief overgedragen door de sterke verbinding (regelmatig *contact*) met de professionals. Wat betreft vaardigheden die van belang zijn noemen zij vooral *luisteren*, *inleven*, *echt contact maken* en gericht zijn op de ontmoeting met de ander. Dit vraagt om een *open houding*. Het gaat er niet zozeer om dat de boodschap van de straatwerker 'afgespeeld' wordt maar dat er een ontmoeting plaatsvindt. De *authenticiteit* van de

straatwerker is hierin essentieel. Ook het inschatten van *veiligheid* wordt genoemd als belangrijke vaardigheid voor straatwerkers.

Kennis

We hebben de managers gevraagd welke kennis voor een straatwerker van belang is om te weten over de doelgroep. Het Scharlaken Koord geeft aan dat zij documenten beschikbaar hebben over de problematiek (m.b.t. afhankelijkheid) en *achtergrond* van prostituees. Bij Stichting De Haven wordt veel gebruik gemaakt van beschikbare boeken over problematiek (m.b.t. afhankelijkheid) en *achtergrond* of over prostitutie. Deze boeken worden uitgeleend. Beide organisaties geven aan dat deze kennis niet vereist is voor een beginnend straatwerker, maar dat dit wel helpt. Een straatwerker wordt hier niet op gescreend. Er wordt wel actief kennis overgedragen doormiddel van training en thema-avonden. Straatwerkers worden gewezen op DVD's, artikelen, boeken etc. Over de kennis van het *hulpaanbod* bij straatwerkers geven beide managers aan dat dit actief wordt overgedragen door het contact met de maatschappelijk werkers. Bij het Scharlaken Koord bezoekt men samen met een maatschappelijk werker de prostituees. Bij Stichting de Haven doet men dat ook, maar in mindere mate. Wel wordt er gezamenlijk, ook met de maatschappelijk werkers, gegeten. Dit maakt dat de verbinding tussen het straatwerk en de professionals sterk aanwezig is. Dit heeft tot gevolg dat de straatwerkers bij Stichting De Haven weten wat de maatschappelijk werkers kunnen bieden aan de prostituees. Er zijn tien levensgebieden waar hulp geboden kan worden. Vrijwilligers verwijzen prostituees door naar de maatschappelijk werkers.

Vaardigheden

Wat betreft vaardigheden noemen de managers voornamelijk *luisteren*, *echt contact maken* en *aansluiting* vinden bij de ander. Een van de managers geeft aan 'dat dit gebeurt door de ander zichzelf te laten zijn en zo een gelijkwaardige positie in te nemen'. Een straatwerker zal daarnaast in staat moeten zijn om *veiligheid* te kunnen inschatten. Met het oog hierop zijn protocollen opgesteld waar een straatwerker zich aan dient te houden.

Persoonlijke kenmerken en houding

De *authenticiteit* van de straatwerker benoemen beide managers als van groot belang om *contact* te kunnen maken. Andere persoonlijke eigenschappen die genoemd worden zijn: *empathie*, *stabiliteit*, *affiniteit* en *bewogenheid* met de doelgroep. Van een straatwerker wordt verwacht dat deze empathisch aanwezig is tijdens het gesprek en hierin een open houding aanneemt. Dit houdt in dat hij/zij zoekt naar wat de ander bezig houdt. Als de straatwerker een behoefte tot hulp opmerkt, een hulpvraag, verwijst de straatwerker door.

Wat betreft zelf- concept geeft één van de managers aan dat een straatwerker moet weten wat zijn of haar zere plekken zijn. Het kennen van persoonlijke zwakheden en kwaliteiten (*zelfkennis*), maakt dat de straatwerker stevig in zijn schoenen staat. Een valkuil voor straatwerkers is te denken verandering te gaan brengen en verantwoordelijk zijn om verandering te bewerkstelligen. Daarnaast is het een valkuil om bevestigd te willen worden door de vrouwen (prostituees) en daar voldoening uit te halen. '*Als straatwerker wil je effectiviteit zien van je werk, maar vaak zie je dat niet*' aldus een van de managers (interview manager Stichting De Haven, bijlage 21).

Screening

De managers vertellen dat straatwerkers bij het Scharlakenkoord en Stichting De Haven worden gescreend. Dit wordt gedaan op de volgende criteria: vrouw, persoonlijk geloof in Jezus Christus, instemmen met doelstelling⁷, affiniteit en liefde voor de doelgroep. Actief lidmaatschap van een christelijke kerk, ouder dan 25 jaar, stabiel persoon, kennis van het Engels en liefst ook Spaans of Oost-Europese taal. Het liefst één middag of avond per week of twee weken beschikbaar zijn, bereid om trainingen en vergaderingen bij te wonen, bereid samen te werken met mensen met verschillende kerkelijke achtergronden en in staat leiding te accepteren. Een straatwerker wordt na te hebben gesolliciteerd (met motivatiebrief en cv) uitgenodigd voor een sollicitatiegesprek. Tijdens dit gesprek bespreekt men de criteria zoals hierboven genoemd. Bij een positieve uitkomst van het gesprek is een straatwerker drie maanden aspirant-straatwerker. Gedurende deze periode loopt de straatwerker mee met een professional of manager en ervaren straatwerker dit laatste bij Stichting De Haven. De straatwerker krijgt input en coaching. Na drie maanden vindt er een evaluatie gesprek plaats en wordt besloten of er een doorstart plaatsvindt. Meer informatie over de werkwijze van Stichting De Haven en het Scharlakenkoord vindt u in bijlage 27 en 28.

7.4.3. Psychopastoraal hulpverlener CHAP

Wat zegt de hulpverlener, werkzaam bij CHAP, over kenmerken van een goede straatwerker? Het interview met de psychopastoraal hulpverlener van CHAP is terug te vinden in bijlage 31. In het interview dat wij hebben met de hulpverlener van CHAP, geeft de hulpverlener aan dat een echte ontmoeting met de prostituant centraal moet staan in het straatwerk. Een eigen doel van een straatwerker voor een gesprek is volgens de hulpverlener niet passend want daardoor dreigt de *aansluiting* met de prostituant gevaar te lopen.

Kennis

De hulpverlener geeft aan dat kennis over de prostituanten, met het oog op *achtergrond* en *motieven* van het bezoek aan de prostituees, behulpzaam zou kunnen zijn om *aansluiting* te krijgen in gesprekken op straat. Kennis is behulpzaam maar niet noodzakelijk. Over kennis van het hulp aanbod van CHAP zegt de hulpverlener dat er basiskennis nodig is. Hij zegt hierover 'de straatwerkers zijn geen hulpverleners, voor doorverwijzing is het goed dat ze weten uit welke grote lijnen de hulpverlening bestaat'.

Vaardigheden

Allereerst geeft de hulpverlener duidelijk aan dat de ontmoeting centraal moet staan bij de straatwerkers. Ontmoeting houdt voor de hulpverlener in een gesprek aan te gaan zonder 'verborgen agenda'. Daarmee wordt bedoeld dat de straatwerker volledig open staat om de man te ontmoeten. Tegelijkertijd geeft de hulpverlener aan dat er een spanningsveld is met het oog op doelstelling. De hulpverlener denkt zelf dat de straatwerkers allemaal een doel hebben om dit straatwerk te doen. Om in te kunnen schatten waar de prostituant zich op dat moment begeeft, is het volgens de hulpverlener van belang dat een straatwerker goed kan *luisteren* en een *inschatting* kan maken van die persoon. Daarnaast denkt de hulpverlener dat het opbouwen van een band behulpzaam kan zijn om de prostituant te leiden naar hulpverlening. Hiervoor is het van belang dat het straatteam gericht op zoek is naar de man die vaker gezien wordt in de prostitutie straten.

⁷ Van beide instellingen luidt de doelstelling: Gods liefde doorgeven in woord en daad. Dit wordt praktisch gemaakt door de ander te ontmoeten en present te zijn. Het is niet de bedoeling om actief te evangeliseren.

Verder moet de straatwerker kunnen *observeren* welke mannen wel en niet toegankelijke zijn voor een gesprek. Dit met het oog op de roes waar mannen in kunnen zitten die op zoek zijn naar een vrouw. Als laatste geeft de hulpverlener aan dat als de ontmoeting centraal staat in het gesprek met de prostituant dit kan betekenen dat een gesprek alleen gaat over hoe de persoon zich voelt en waarom hij hier is, zonder door te gaan op het feit dat het misschien wel fout is wat de prostituant hier doet. Even aandacht hebben voor de prostituant kan het begin zijn van een veranderingsproces.

Persoonlijke kenmerken en houding

De hulpverlener geeft aan dat *toegankelijkheid* van de straatwerkers van belang is. Daarnaast is de houding er willen zijn voor de prostituanten op straat een goede houding. De hulpverlener denkt dat als de prostituant merkt dat de straatwerkers met een doel het gesprek ingaan dat de prostituant sneller de straatwerker op afstand houdt. De *open houding* staat steeds centraal in het interview met de hulpverlener. De hulpverlener zegt hierover *‘Mannen willen het liefst anoniem blijven, als de mannen gelijk aangesproken worden op hun houding kunnen ze dicht klappen. Daarom is een open en niet veroordelende houding heel belangrijk’* (zie interview psychopastoraal werker CHAP, bijlage 23). De hulpverlener zou vrijwilligers die sterk de neiging hebben om te vertellen hoe het zit of heel moralistisch zijn niet aannemen voor het straatwerk. Hij denkt dat deze mensen niet geschikt zijn om de prostituant te benaderen. De kern waar de hulpverlener op zou letten is of de straatwerkers echte interesse hebben of alleen maar gericht zijn om hun eigen verhaal te willen vertellen aan de prostituant.

7.4.4. Zweedse hulpverlener bij KAST

Een Zweedse maatschappelijk werker bij KAST geeft in e-mailcontact kort weer hoe zij te werk gaan en wat voor een hulpverlener belangrijk is in contact met de prostituant. E-mailcontact met deze hulpverlener is terug te vinden in bijlage 9. In Zweden wordt prostitutie gezien als geweld tegen vrouwen. De maatschappij staat achter deze wetgeving. Sinds de wet prostitutiebezoek strafbaar heeft gesteld is preventie met het oog op prostitutiebezoek het doel van KAST. Zij werken met een cliëntgerichte methode. Dit betekent dat de hoofdfocus is dat zij uitgaan van de behoefte en nood van de cliënt. Dit verschilt per persoon, maar meestal willen de mannen die contact opnemen al op een bepaalde manier hun seksueel gedrag veranderen. Ze willen stoppen met prostitutiebezoek, een betere relatie met hun partner of minder tijd achter de computer zitten om porno te kijken. De vragen die worden gesteld zijn er op gericht om de cliënt te begrijpen. Belangrijk is dat zij de cliënt niet veroordelen of confronteren. Tegelijkertijd is het doel om het aantal mannen dat betaalt voor seksuele diensten te verminderen. KAST gelooft er sterk in dat het proces van acceptatie een sleutel is voor een persoon om te kunnen veranderen. In contact met de mannen is het van essentieel belang verder te kijken dan het gedrag van de mannen. Om de persoon te zien en niet het gedrag. Een werker heeft *basisvaardigheden (gespreksvaardigheden)* nodig en ook *kennis over seksualiteit*. Een werker zal een prostituant met een open- mind tegemoet moeten treden zonder te vooroordelen. Mannen die seksuele diensten kopen doen dit om verschillende redenen.

7.5 Initiatiefnemer CHAP

Wat zegt Roel de Wilde, initiatiefnemer van CHAP, over de competentie van een straatwerker? Welke kennis, vaardigheden, persoonlijke kenmerken en houding kenmerken een goede straatwerker? Het interview met Roel de Wilde is terug te vinden in bijlage 33.

Een goede straatwerker is volgens hem niet bang voor de ontmoeting met de ander en het gesprek (over seksualiteit). Hij of zij is niet bang voor weerstand. *Moed* kenmerkt de straatwerker. Een ander belangrijk kenmerk is *bewogenheid* hebben met de prostituant. Wat betreft kennis geeft Roel aan dat Bijbelkennis,

mensenkennis en kennis over de problematiek van de prostituant en kennis van het *hulpaanbod* essentieel is. Daarnaast moet een straatwerker *communicatief vaardig* zijn. Samengevat gaat het erom dat een straatwerker in gesprek kan gaan met mannen die een hulpvraag hebben. Een straatwerker moet kennis hebben over de *achtergrond* en moet weten wat hij/zij deze mannen te bieden hebt (*hulpaanbod*).

Kennis

De kennis die een straatwerker moet hebben is Bijbelkennis, mensenkennis en kennis over de problematiek van de prostituant. Over dit laatste, de problematiek, zegt Roel de Wilde dat het van belang is dat een straatwerker weet dat prostitutiebezoek meestal in het geheim plaatsvindt. *‘Daar moet een straatwerker zich bewust van zijn. Ook de impact van het aangaan van het gesprek met een man is groot, want er ontstaat een verantwoordelijkheid. Als je zegt je hebt hulp nodig, hier heb je Jezus en een Bijbel en succes er mee, dan is dat ook wel ‘wreed’. Eigenlijk hebben ze meer nodig, namelijk hulp. En daar moet een straatwerker zich van bewust zijn; dat het heel wat is om iemand aan te spreken en wakker te schudden’.* Deze kennis zou volgens Roel de Wilde overgedragen moeten worden vanuit CHAP. Er zou een informatiepakketje of handboek gemaakt moeten worden waarin de kern van het straatwerk in wordt beschreven met informatie over de prostituant. Over het *hulpaanbod* geeft hij aan dat het van belang is dat een straatwerker bekend is met het *hulpaanbod* van CHAP en weet hoe het traject verloopt. Een straatwerker moet dit weten om te kunnen verwijzen.

Vaardigheden

Wat betreft vaardigheden zal een straatwerker *communicatief vaardig* moeten zijn. Hiermee bedoeld Roel dat een straatwerker een goede beheersing heeft van taal, een luisterhouding kan aannemen, initiatief neemt tot gesprek en leidend aanwezig kan zijn in gesprek. Roel geeft aan dat hij niet meer dan dat verwacht. Een straatwerker is geen hulpverlener. *‘Het enige wat je wil is in gesprek gaan met mannen die een hulpvraag hebben of waar een hulpvraag kan ontstaan. Dus je moet informatie hebben over de achtergrond en je moet weten wat je ze te bieden hebt’.*

Persoonlijke kenmerken en houding

Hij geeft verder aan dat het belangrijk is dat een straatwerker *bewogen* is (affiniteit heeft) met de doelgroep. Daarnaast is een goede straatwerker niet bang op straat. Dat wil zeggen niet bang voor de ontmoeting en het gesprek (ook over seksualiteit). Van een straatwerker wordt enige mate van *rijpheid* en *volwassenheid* verwacht. Dit heeft ook betrekking op zijn geloof. *‘Een straatwerker moet weten waar hij staat en moet zijn positie in Christus kennen’.* Niet bang zijn voor tegenspraak, een pooier of prostituee die zegt *‘Wat doe jij hier? Je pakt onze klanten af!’*. Ten slotte is het van belang dat een straatwerker *vriendelijk* in contact is.

Screening

Roel voert met zijn vrouw (coördinator) gesprekken met potentieel nieuwe straatwerkers voor het straatteam van Den Haag. Hij geeft aan dat er op dit moment geen specifieke screening plaatsvindt. Tijdens een aanmeldgesprek komt de motivatie van de potentieel nieuwe straatwerker ter sprake. *‘Het plaatje past bijna altijd, anders komen ze niet. Straatwerkers die zich aanmelden hebben altijd bewogenheid met de mannen.’* Roel geeft aan dat screening goed zou zijn als procesmiddel. Praktisch zal ‘screening’ moeten betekenen dat een potentieel nieuwe straatwerker een informatiepakket krijgt (met informatie over de doelgroep en over CHAP) en een goed gesprek daarover. In het gesprek moeten een aantal onderwerpen aan de orde komen en hier moet een positieve uitkomst uitkomen. Belangrijk is dat een straatwerker zich

committeert met de doelstelling en een straatwerker moet niet te jong zijn. Daarnaast is het goed om bij een vacature een profiel op te stellen, mensen kijken dan zelf al of ze passen binnen dit profiel.

7.6 Ex- prostituanten

We hebben twee ex- prostituanten gesproken. Het was de intentie meer prostituanten te interviewen maar een deel van de ex- prostituanten is afgehaakt. In het interview met de ex- prostituanten hebben wij gevraagd naar hun visie op een goede straatwerker. De interviews met de ex- prostituanten is te vinden in bijlage 35 en 36. De ex-prostituanten geven aan dat *kennis over de achtergrond* van de prostituant helpt om aan te kunnen sluiten bij de prostituant. Verder is kennis over de wereld van de prostitutie belangrijk om de werkelijkheid te kunnen schetsen. Op het gebied van vaardigheden is *luisteren* het allerbelangrijkste volgens de ex-prostituanten. Ook wordt aangegeven dat een *open en geïnteresseerde houding* heel belangrijk is. Echte interesse maakt of de prostituanten zich gehoord en/of gezien voelen.

Kennis

De ex-prostituanten geven aan dat kennis over de problematiek en de motieven van het bezoeken van prostituees van belang is. Een ex-prostituant zegt *'Ja, anders komt een straatwerker niet geloofwaardig over. Je moet inhoudelijk wel iets weten van het probleem'* (bijlage 36). Verder geeft een andere ex-prostituant aan dat het ook belangrijk is om kennis te hebben hoe de hele wereld van de prostitutie er uit ziet en dan vooral met het oog op de vrouwenhandel. Hij zegt *'Mannen denken dat het een ruil is van iets. Hij betaalt, zij geeft seks. Een straatwerker moet niet teveel gaan zitten op goed en fout. Mannen zien het als product en hebben daar een fantasiewereld voor nodig. Een man kan dingen scheiden'* (bijlage 36). Deze man zegt dat een straatwerker met feitelijke informatie mannen bewust kan maken van deze wereld. Verder zegt hij: *"Je moet ze uit een droom of isolement halen"*. Maar dat kan alleen als een man dat toelaat. Je zou kunnen vragen *'heeft u wel eens overwogen of over nagedacht hoe deze wereld in elkaar zit?'* (bijlage 36). Volgens één van de ex-prostituanten denkt een prostituant dat prostitutie in Nederland allemaal goed geregeld en veilig is, maar dat is niet zo.

Vaardigheden

Wat betreft vaardigheden kunnen de ex-prostituanten niet heel concreet zijn. Wat ze allemaal aangeven is dat openheid en een niet veroordelende houding erg belangrijk zijn. Ze geven aan dat als iemand echt luistert en de ander probeert te begrijpen dit de juiste houding is. Op de vraag hoe zij het straatwerk zouden doen, komt dan ook het antwoord: *luisteren* naar het verhaal van de ander. Door te *luisteren* krijgt een man het idee dat hij gehoord wordt, zeker in zijn kwetsbare situatie. De meeste ex- prostituanten geven aan dat een vrouwelijke straatwerker minder bedreigend kan overkomen. Bij een man zouden ze sneller schaamte voelen dan bij een vrouw.

Persoonlijke kenmerken en houding

Eenduidig geven de ex-prostituanten aan dat een *liefdevolle houding* van belang is. Een prostituant zei: *'Wat ik belangrijk vind is dat ze mij niet veroordelen. Ik denk dat als iemand begrip toont voor wat ik aan het doen ben (zonder het goed te keuren, dat moet je nooit doen) zou ik wel verder in gesprek willen gaan'* (bijlage 36). Uit deze uitspraak blijkt dat als de prostituant zich gehoord voelt en niet veroordeeld, hij dan bereid is om in gesprek te gaan. Verder geven de ex-prostituanten aan dat het vooral belangrijk is om de prostituanten op straat te laten praten en niet te veel te vragen. Vooral het *contact maken* is van belang.

7.7 Competentieprofiel

Naar aanleiding van alle onderzoek input van verschillende disciplines geven we een schematisch competentieprofiel weer. Er zijn vele aspecten genoemd op het gebied van kennis, vaardigheden, persoonlijke kenmerken en houding door de verschillende disciplines waarvan men verwacht dat een straatwerker deze bezit of ontwikkeld. Gezien de aard van het werk hebben we ervoor gekozen om bepaalde aspecten weg te laten of juist toe te voegen. Deze keuzes verantwoorden we in deze paragraaf.

Doelstelling

Zoals we eerder hebben beschreven geeft een competentieprofiel weer welke kennis, vaardigheden en persoonlijke eigenschappen de straatwerker competent maken om zijn of haar taak uit te voeren. Het competentieprofiel geeft dus weer wat de straatwerker nodig heeft om zijn taak uit te voeren. Deze taak en de doelstelling die daarbij hoort moet dan helder zijn. Gedurende vooronderzoek is ons duidelijk geworden dat de doelstelling bij straatwerkers zeer uiteenloopt. Daarom hebben wij ervoor gekozen om de straatwerker, coördinator, manager, hulpverlener en initiatiefnemer te bevragen over de doelstelling. Als wij de teams in hoofdstuk 8 analyseren en in hoofdstuk 9 de kwaliteit meten zullen we dan ook starten met het behandelen van de doelstelling. Vanuit CHAP hebben wij tijdens vooronderzoek begrepen dat de doelstelling van het straatwerk luidt: *het doel van het straatwerk is om in contact te komen met prostituanten⁸ die willen stoppen met prostitutiebezoek. Het richt zich op de mannen met een hulpvraag. In contact met de prostituant wil men waar nodig zoeken of er een hulpvraag aanwezig is en waar mogelijk deze hulpvraag 'wakker roepen' (de Wilde, 2013). Daarnaast wil het straatwerk de prostituant nieuwsgierig maken naar het hulpaanbod van CHAP.*

Kennis

Over het algemeen geven alle disciplines aan dat kennis van de achtergrond van de prostituant van belang is voor een straatwerker te weten. Het gaat er hierbij om dat een straatwerker weet hoe een prostituant zich gedraagt, kan omschrijven wie prostituanten zijn en wat de motieven zijn om een prostituee te bezoeken. Daarnaast geeft het merendeel van de disciplines aan dat het voor een straatwerker van belang is bekend te zijn met de problematiek rondom prostitutiebezoek en seksverslaving. Dit met het oog op aansluiting en doorverwijzen. Kennis die genoemd wordt maar die wij niet hebben meegenomen in het competentieprofiel zijn Bijbelkennis, mensenkennis, kennis van de sociale kaart en ziektebeelden behorende bij de doelgroep. Bijbelkennis en mensenkennis hebben we niet in het profiel weergegeven omdat deze mate van kennis moeilijk inzichtelijk of meetbaar is. Kennis van de sociale kaart en ziektebeelden werd genoemd door veldwerkers van het Leger des Heils. Deze kennis is van belang voor Het Leger des Heils vanwege de verantwoordelijkheid die zij dragen bij het signaleren van hun doelgroep (daklozen) en in te schatten wanneer er bemoeizorg in gedwongen kader ingezet moet worden. Ziektebeelden zijn bij de prostituant mogelijk aan de orde maar niet van belang voor een straatwerker. Een hulpverlener van CHAP verteld dat er gedurende een intakegesprek wordt ingeschat of er sprake is van ziektebeelden en of er (ook) doorverwezen moet worden naar gespecialiseerde hulp binnen de GGZ. Wat betreft kennis over het hulpaanbod geven alle disciplines aan dat het van belang is dat een straatwerker weet wat CHAP de prostituant kan bieden. Het hulpaanbod, de website en het online traject moeten bekend zijn. De manager van CHAP en de hulpverlener geven aan dat het voor een straatwerker niet van belang is om te weten hoe een traject precies verloopt om te kunnen verwijzen. Het merendeel van de disciplines, waaronder de coördinatoren geven echter aan dat dit wel van belang is. Ook straatwerkers geven aan dat zij graag zouden kennis maken met een hulpverlener

⁸ De terugkerende bezoeker van de prostituee in de steden Amsterdam, Den Haag en Nijmegen

en meer willen weten over het verloop en inhoud van het hulptraject. Dit is dan ook de reden dat wij in het competentieprofiel 'kennis over de inhoud van het hulptraject' hebben opgenomen. De literatuur spreekt daarnaast over het kennen van de organisatie. Deze hebben wij ook weergegeven in het competentieprofiel. Het kennen van de organisatie wil zeggen dat men weet wat er speelt binnen de organisatie, hoe de organisatie is opgebouwd en te weten wie er verantwoordelijk is voor het straatwerk en wat de visie en doelstelling is van de organisatie waar men voor staat. Dit met het oog op positioneren. Daarnaast brengt het kennen van de organisatie met zich mee dat de binding en betrokkenheid vergroot wordt.

Vaardigheden

Er zijn tal van vaardigheden genoemd welke een straatwerker zou moeten bezitten of ontwikkelen. Genoemd zijn: contact maken, aansluiten, doorvragen, signalen oppakken, afstemmen, gewoon taalgebruik, positioneren, introduceren, verleiden tot hulp, hulpvraag signaleren, zorgvuldig verwijzen, luisteren, doorvragen, reflecteren, samenwerken en veiligheid waarborgen. Een deel van deze vaardigheden lijken op elkaar of staan sterk in relatie tot elkaar. Daarom hebben we ervoor gekozen om een aantal te bundelen.

Voordat een straatwerker contact gaat maken moet hij/zij weten wie hij aanspreekt. Met het oog op de doelstelling van CHAP is het van belang dat een straatwerker contact zoekt met de doelgroep, prostituanten. In de ene stad is deze doelgroep zichtbaarder dan in de andere stad. De literatuur verklaart dat de prostituant niet te herkennen is aan uiterlijke kenmerken, maar enkel aan gedrag. Een straatwerker dient onderzoek te gaan naar deze doelgroep. Het is voor een straatwerker van belang dat hij kennis heeft over het gedrag van de prostituant, daarnaast is het signaleren van deze doelgroep een vaardigheid die ontwikkeld wordt door praktijkervaring. De meest genoemde vaardigheid door de verschillende disciplines is 'contact maken'. Contact maken is de sleutel in het ontmoeten van de ander. Om contact te maken is het van belang dat een straatwerker aansluiting vindt bij de ander door te luisteren naar waar de ander zich bevindt, door te vragen en signalen op te pakken. Daarnaast is het van belang te spreken met de ander op die manier dat die ander het begrijpt. Let bijvoorbeeld op zogenaamde 'talen Kanaäns', christelijk jargon. Niet-christelijke voorbijgangers hebben doorgaans geen idee wat woorden als 'onreinheid', 'strijd' of 'gemeenschap hebben' betekenen. In contact met de ander zal een straatwerker de behoefte van de ander signaleren en ontdekken of daar een hulpvraag aanwezig is. Dit kan ook een onbewuste hulpvraag zijn. Deze vaardigheid wordt door geen enkele discipline expliciet benoemd maar wordt wel benoemd binnen de doelstelling van het straatwerk. Het signaleren van een hulpvraag gebeurt door te luisteren en door te vragen. Deze vaardigheden worden wel door verschillende disciplines genoemd. Het wakker roepen van de hulpvraag is hierin een vaardigheid die ontwikkeld zal moeten worden. Indien een straatwerker in gesprek met een prostituant een hulpvraag signaleert en een prostituant staat open voor hulp is het de taak aan de straatwerker om op zorgvuldige manier te verwijzen. Dit doet een straatwerker door uit te leggen hoe een prostituant contact op kan nemen en wat hem te wachten staat. De vierde veelgenoemde vaardigheid is positioneren. Ook deze vaardigheid komt voort uit het contact maken met de ander. Met positioneren wordt bedoeld dat de straatwerker in staat moet zijn om te zeggen waar hij/zij voor staat. Het kaartje waarmee doorgaans contact wordt gemaakt op straat al snel de vragen op 'Wat is dit?' Het is helpend voor een straatwerker te weten hoe hij/zij zich introduceert. Een vijfde vaardigheid is het waarborgen van de veiligheid. De straatwerkers zijn actief in een gebied die allerm minst veilig is. In prostitutiegebied zijn wapen-, mensen- en drugshandel actief. Klanten zijn geregeld onder invloed van alcohol of drugs en kunnen zich onberekend gedragen. Van een straatwerker wordt verwacht dat hij/zij oog heeft voor veiligheid; kan inschatten wat onveilig is en verantwoordelijkheid neemt voor zichzelf en mede straatwerkers om uit onveilige situaties te stappen. Ten slotte noemen we de vaardigheid met betrekking tot reflecteren. Het straatwerk van CHAP is uniek. Het contact met de doelgroep heeft weerslag op de persoon van de

straatwerker zelf. De persoon van de straatwerker is gereedschap in het leggen van contact. Door te reflecteren op eigen handelen ontdekt de straatwerker waarom hij/zij handelt zoals hij/zij handelt. Door te reflecteren krijgt de straatwerker zicht op eigen handelen en ontdekt deze zijn/haar kwaliteiten en valkuilen. Deze leert de straatwerker gaandeweg te hanteren.

Persoonlijke kenmerken en houding

Tallose persoonlijke kenmerken worden door de verschillende disciplines genoemd die passend zijn bij een straatwerker. De meest genoemde kenmerken zijn authenticiteit, moed en bewogenheid. Een straatwerker die authentiek is in het leggen van contact maakt echt contact. Een prostituant heeft direct door of een straatwerker oprecht is of een rol aanneemt. Daarnaast is moed nodig bij de straatwerker om de ander te ontmoeten. Moed is vereist om het gesprek aan te gaan over seksualiteit. Maar ook om te staan vanuit een visie die ingaat tegen de moraal van de samenleving met het oog op prostitutie. Een straatwerker zal niet bang moeten zijn voor weerstand en stevig in zijn/haar schoenen moeten staan. Daarnaast is bewogenheid en affiniteit met de doelgroep vereist om de prostituant te ontmoeten. Dit staat in relatie tot de niet-veroordelende houding die past bij een straatwerker. Andere eigenschappen die genoemd worden en van belang zijn voor een straatwerker zijn een leergierige houding, doorzettingsvermogen, flexibel, betrokken en stabiel. Doorzettingsvermogen wordt genoemd omdat het resultaat niet (direct) zichtbaar is. De ander genoemde eigenschappen spreken voor zich.

Figuur 7.1 Competentieprofiel straatwerker CHAP

Hoofdstuk 8. Analyse straatteams

In dit hoofdstuk geven we de inhoudelijke werkwijze van de straatwerkers per straatteam weer. Deze inhoudelijke werkwijze is onderdeel van deelvraag 1. De beschrijving van deze inhoudelijke werkwijze per straatteam wordt later gebruikt om de kwaliteit te meten. We hebben van elke straatteam minimaal 75% van de straatwerkers ondervraagd door middel van interviews. Tijdens deze interviews kwam naar voren welke doelstelling de straatwerkers voor ogen hebben, welke mate van kennis zij hebben over de doelgroep en het hulpaanbod van CHAP, hoe zij te werk gaan op straat (vaardigheden), in hoeverre zij zicht hebben op eigen kwaliteiten en valkuilen en hoe zij de aansturing en het team functioneren ervaren. Naast de interviews hebben we de straatwerkers gevraagd een 'Big Five' persoonlijkheidstest laten invullen om de persoonlijke kenmerken van de straatwerkers te duiden. Ook deze kenmerken worden behandeld in de analyse per straatteam.

8.1 Amsterdam

We hebben de straatwerkers van Amsterdam gevraagd naar hun betrokkenheid bij CHAP en hoe zij zichzelf zien als straatwerker met kwaliteiten en hun valkuilen. Daarnaast komt de mate van kennis over de doelgroep en het hulpaanbod van CHAP aan de orde en de vaardigheden die zij gebruiken in contact met de prostituant. Ten slotte hebben we de straatwerkers gevraagd naar de aansturing van het team en het team functioneren. We geven van elk onderwerp direct de conclusies weer, gevolgd door een toelichting. De interviews met de straatwerkers uit Amsterdam zijn terug te vinden in bijlage 18.

Motivatie en doelstelling

Wat is de doelstelling van de straatwerkers?

De motivatie en de daarbij horende doelstelling van de straatwerker om actief te zijn als straatwerker lopen zeer uiteen.

Toelichting:

Hoe is de straatwerker betrokken geraakt bij CHAP? Het grootste deel van de straatwerkers van team Amsterdam is betrokken geraakt door middel van een advertentie in magazine 'De Oogst'. Een ander deel is via het persoonlijk netwerk van andere straatwerkers in contact gekomen met CHAP. Minder dan de helft van de straatwerkers geeft aan dat zij specifiek bewogen zijn met de problematiek van de prostituant en daarbij graag in gesprek gaan over thematiek rondom seksualiteit. Echter, meer dan de helft van de straatwerkers geeft aan dat zij zich niet specifiek hebben aangemeld om met prostituanten in contact te komen. Zij geven aan dat prostituanten niet anders zijn dan anderen en willen het evangelie delen met iedereen. Dit heeft direct te maken met de doelstelling van een straatwerker om actief te worden. We vragen alle elke straatwerkers wat zij willen bereiken. Meer dan de helft geeft aan dat het delen van het evangelie het primaire doel is van het straatwerk. Het andere deel van de straatwerkers geeft aan dat bewustwording met het oog op hulpverlening primair het doel is dat zij willen bereiken. Genoemd wordt ook het verbeteren van de kwaliteit van relaties.

Kennis

Over welke kennis van de doelgroep en het hulpaanbod van CHAP beschikken de straatwerkers?

Kennis over de doelgroep

Wat betreft de kennis over de doelgroep kan worden gesteld dat de mate van kennis over de doelgroep gering is. Niet iedereen vindt het even belangrijk om voldoende achtergrondinformatie en de problematiek van de prostituant te kennen. Dit hangt mogelijk ook samen met de doelstelling van deze straatwerkers. Zij geven aan tijdens de interviews dat hun doelstelling niet specifiek gekoppeld is aan de prostituant.

Toelichting:

We hebben de straatwerkers gevraagd welke kennis over de doelgroep van belang is om actief te zijn als straatwerker. Bijna de helft van de straatwerkers geeft aan dat het van belang is kennis te hebben over de problematiek van seksverslaving en cijfers te kennen over de mate van problematiek die heerst onder prostituanten. Deze straatwerkers geven aan meer behoefte te hebben aan deze informatie. Het andere deel van de straatwerkers geeft aan geen behoefte te hebben aan meer kennis over de doelgroep met als reden 'iedereen is anders' of 'ik ga er liever open in een gesprek'. We vragen in hoeverre de straatwerkers zelf kennis op doen over de doelgroep. Het grootste deel doet dit vanuit de praktijk maar ook worden het boekje 'Schemerdonker' van Roel de Wilde en artikelen in magazine 'De Oogst' aangewezen als bronnen waar vanuit zij kennis opdoen. Andere bronnen waaruit kennis wordt geput zijn artikelen vanuit professioneel vakgebied en persoonlijke ervaringen met seksverslaving bij zichzelf of binnen het persoonlijk netwerk. Tijdens een straatwerkavond waarbij een hulpverlener van CHAP voorlichting geeft over het hulpaanbod van CHAP en achtergrond informatie geeft over seksverslaving worden wel vragen gesteld door het merendeel van de straatwerkers (zie observaties, bijlage 39). Dit duidt wel op een behoefte aan informatie.

Kennis van het hulpaanbod

Met het oog op het hulpverleningsaanbod geeft de helft van de straatwerkers aan dat men informatie mist over het hulpverleningsaanbod. De andere helft geeft aan over voldoende kennis m.b.t. het hulpaanbod te beschikken, maar tegelijkertijd zouden ook zij het op prijs stellen om in contact te komen met een hulpverlener. Doordat wij gerichte vragen stellen over het hulpaanbod komen er bij de straatwerkers vragen op over het hulpaanbod. Hieruit blijkt dat ook de straatwerkers die in eerste instantie aangeven voldoende op de hoogte te zijn van het hulpaanbod mogelijk ook behoefte hebben aan aanvullende informatie.

Toelichting:

De kennis die straatwerkers verwerven is afkomstig van het kaartje van CHAP en afkomstig van informatie die gegeven wordt tijdens de vrijwilligersdag. De site wordt niet genoemd. Een enkele straatwerker geeft aan zelf geïnformeerd te hebben bij CHAP. De helft van de straatwerkers geeft aan dat er geen volledig beeld is van wat het hulpverleningstraject inhoudt. De andere helft geeft aan dat de informatie die zij hebben verkregen op de vrijwilligersdag of het kaartje van CHAP voldoende is. Opvallend is wel dat elke straatwerker aangeeft dat het goed zou zijn om een hulpverlener te spreken en vragen te stellen. Dit geeft meer inzicht en 'het gaat dan meer leven'. Na de interviews met de straatwerkers van team Amsterdam heeft het team kennis gemaakt met een hulpverlener van CHAP. Tijdens een straatwerkavond heeft de hulpverlener van CHAP voorlichting gegeven over het hulpaanbod van CHAP en achtergrond informatie gegeven over seksverslaving. Er zijn vragen gesteld door het merendeel van de straatwerkers over onder andere het hulpaanbod (zie observaties, bijlage 39.2). Dit duidt wel op een behoefte aan informatie.

Vaardigheden

Hoe gaat een straatwerker te werk? En welke vaardigheden gebruikt een straatwerker?

Met betrekking tot het inschatten van de doelgroep wordt duidelijk dat een deel van de straatwerkers niet bewust op zoek is naar de prostituant. De kenmerken van een prostituant die genoemd worden door de straatwerkers die wel gericht zijn op de prostituant komen overeen met de literatuur. De straatwerkers geven aan dat het kaartje van CHAP een belangrijk contactmiddel is om een gesprek aan te gaan. Binnen team Amsterdam is een ander kaartje in omloop. Naar aanleiding van de vraag wanneer een gesprek een goed gesprek is kunnen wij onderscheid maken tussen twee groepen. De ene groep, het merendeel van de straatwerkers, geeft aan dat een goed gesprek gekenmerkt wordt door een echte ontmoeting. Hierbij zien wij dat ook een serieus gesprek of een gesprek met oog op bewustwording onderdeel is van die ontmoeting. De andere groep geeft aan dat zij een goed gesprek hebben ervaren als zij de ander iets hebben kunnen meegeven.

Toelichting:

We hebben de straatwerkers gevraagd naar hun ervaringen op straat en de manier waarop zij de prostituanten aanspreken. Allereerst hebben wij hen gevraagd hoe zij zich persoonlijk voorbereiden op het straatwerk. Over het algemeen neemt persoonlijk gebed een belangrijke plaats in. Met het oog op het inschatten van de doelgroep vragen we wanneer zij iemand aanspreken. De helft van het team geeft aan bewust op zoek te zijn naar de prostituant en ze geven ook specifieke kenmerken waaraan zij hen herkennen, zoals een gesloten houding. Zij zijn voornamelijk gericht op de Nederlandse alleen lopende man die vaker langsloopt (ijsberen) en zeer gericht is op de prostituee. De andere helft is gericht op een breder publiek dan alleen de prostituant. Zij gaan ook in gesprek met toeristen. Een enkeling gaat ook met de prostituees in gesprek. Elke straatwerker heeft zijn voorkeuren in wie hij/zij graag aanspreekt. Zo gaan verschillende straatwerkers geregeld in gesprek met koppels of groepen jongeren.

Met het oog op positioneren vragen we de straatwerkers hoe zij zich introduceren. Het merendeel geeft aan dat het kaartje van CHAP een belangrijk contactmiddel is. Het kaartje verheldert waar zij voor staan en roept vragen op waardoor er een mogelijkheid voor een gesprek is. Enkele straatwerkers zeggen het kaartje van CHAP niet primair te gebruiken maar een zelfgeproduceerd kaartje gebruiken waarop staat 'God heeft je lief'. Dit kaartje dient als eerste contactmiddel. Zij geven aan dat zij niet volledig staan achter het kaartje van CHAP. Zij hebben het idee dat ze daarmee de prostituant veroordelen tot seksverslaafd.

Vervolgens vragen we de straatwerkers wanneer een gesprek een goed gesprek is. Hierop wordt verschillend gereageerd. Ruim de helft van de straatwerkers geeft aan dat een echte ontmoeting, een serieus gesprek of echt contact met de ander een goed gesprek kenmerkt. Het andere deel geeft aan dat als de boodschap van het Evangelie is aangekomen bij de ander of evangelisatie materiaal kan worden uitgedeeld, zij dit ervaren als een goed gesprek. Tot slot noemt een straatwerker een gesprek waar bewustwording plaatsvindt een goed gesprek.

Met het oog op veiligheid vragen we hoe de straatwerkers er voor zorgen dat het veilig is voor hen op straat. Met name de groepsindeling wordt genoemd als manier waarop men de veiligheid probeert te waarborgen. Een deel van de straatwerkers geeft aan alvorens een gesprek te beginnen de veiligheid in te schatten (risicotaxatie). Men spreekt bij voorkeur geen mensen aan die onder invloed zijn (van alcohol of drugs) of mensen die een agressieve of onveilige indruk maken. Daarnaast geeft men aan op elkaar te letten en als er zich een onveilige situatie voordoet is men beschikbaar en in te grijpen indien nodig. Een enkeling geeft echter aan volledig op te gaan in een gesprek en hierdoor nauwelijks op zijn maatje te letten. Met betrekking tot het geven van persoonlijke informatie geven de straatwerkers over het algemeen aan geen persoonlijke

contactgegevens te delen. Wel deelt men persoonlijke ervaringen en geeft men aan dat als de ander zich kwetsbaar opstelt zij ook bereid zijn zich kwetsbaar op te stellen. Twee van de straatwerkers geven expliciet aan geen persoonlijke informatie te delen. Wat betreft training geeft het merendeel aan geen specifieke nood te ervaren en daardoor geen behoefte te hebben aan training. Een van de straatwerkers geeft expliciet aan training gericht op gespreksvaardigheden wel op prijs te stellen. Een vrijwilligersdag wordt wel gezien als een plaats waar relevante informatie wordt gedeeld en een geschikt moment voor training. Wel vindt men het dan belangrijk dat de trainer bekend is met de aard van het straatwerk.

Persoonlijkheid

Welke persoonlijke kenmerken typeert de straatwerkers van team Amsterdam?

We kunnen zeggen dat de meeste straatwerkers veerkrachtig reageren in stressvolle situaties. Zij zijn koel, nuchter en onverstoort. De straatwerkers zijn voornamelijk extravert van aard. Het merendeel zoekt uit zichzelf geen nieuwe situaties op. Daarnaast werkt het merendeel in teamverband graag samen. Ten slotte is het team verschillend te typeren als het gaat om doelgerichtheid. Enkelen zijn doelgericht, anderen hebben veel doelen en zijn snel af te leiden. Ten slotte zoekt een deel steeds naar de balans van doelgericht werken en ontspannen.

Tabel 8.1 geeft de uitslagen van de persoonlijkheidstests weer. In bijlage 38 vindt u een begrippenlijst welke de persoonlijkheidskenmerken toelicht.

Tabel 8.1 Schematische weergave uitslagen persoonlijkheidstest

Straatwerker	Neuroticisme	Extraversie	Openstaan	Altruïsme	Consciëntieusheid
Straatwerker 1	Reactief	Ambivert	Gematigd	Onderhandelend	Flexibel
Straatwerker 2	Veerkrachtig	Introvert	Behoudend	Onderhandelend	Doelgericht
Straatwerker 3	Veerkrachtig	Extravert	Gematigd	Onderhandelend	Doelgericht
Straatwerker 4	Ontvankelijk	Extravert	Behoudend	Aangepast	Evenwichtig
Straatwerker 5	Veerkrachtig	Extravert	Behoudend	Aangepast	Evenwichtig
Straatwerker 6	Veerkrachtig	Extravert	Gematigd	Uitdagend	Flexibel
Straatwerker 7	Reactief	Extravert	Gematigd	Aangepast	Doelgericht

Houding en zelf- concept

Welke houding nemen de straatwerkers aan? En hoe kijken de straatwerkers naar zichzelf? Zijn zij in staat om persoonlijke kwaliteiten en valkuilen te benoemen?

We merken op dat de meeste straatwerkers het in eerste instantie moeilijk vinden om naar zichzelf te kijken en de persoonlijke kwaliteiten en valkuilen te benoemen. Nadat wij aangeven dat de persoonlijke kwaliteit een gave is van God benoemen zij redelijk veel kwaliteiten maar blijven de valkuilen onderbelicht. Straatwerkers die als doelstelling bewustwording voor ogen hebben (waarbij de straatwerker aanstuurt op reflectie bij de prostituant) vinden het makkelijker om te reflecteren op eigen kwaliteiten en valkuilen. Uit observaties blijkt dat de houding van de straatwerkers verschilt van afwachtend tot assertief. Deze houding staat ook in relatie tot de doelstelling en persoon van de straatwerker. Straatwerkers geven aan authentiek te zijn. Authenticiteit zal direct in relatie staan tot de houding die zij aannemen.

Toelichting:

Om te weten hoe de straatwerkers zichzelf zien (zelfconcept) vragen wij hen naar hun persoonlijke kwaliteiten en valkuilen. De meeste straatwerkers vinden het niet makkelijk om kwaliteiten te benoemen en geven aan dat het genade van God is dat zij dit werk kunnen doen. De kwaliteiten die genoemd worden lopen zeer uiteen. Genoemd worden het vinden van aansluiting bij de ander, moed, bewogenheid, contact maken, vrijmoedigheid om de ander aan te spreken, leergierigheid, flexibiliteit. Aangekomen op het onderwerp valkuilen geeft de helft van de straatwerkers aan dat zij geen valkuilen kunnen bedenken. Een enkeling geeft aan dat het wel een valkuil is om 'te denken dat je heel wat bent' als straatwerker. Andere valkuilen die genoemd worden is het niet voldoende beheersen van de Engelse taal. Dit met het oog op de vele toeristen die aanwezig zijn in het wallengebied. Een andere valkuil is het stellen van veel vragen en tot slot het 'stilstaan' als straatwerker doordat je niet meegaat in nieuwe ontwikkelingen of kennis mist die beschikbaar is met betrekking tot prostitutie. Het ervaren van strijd, een innerlijke onrust of 'geen zin hebben', is een van de meest genoemde onzekere momenten naast het aangaan van het eerste gesprek. Het merendeel van de straatwerkers geeft aan dat er altijd een drempel is om het eerste gesprek aan te gaan. Een vraag als 'wie ben ik?' speelt hierin een rol en is mogelijk de figuurlijke drempel waar men over spreekt. Ten slotte geeft een straatwerker aan dat zij onzekerheid ervaart op het moment dat een prostituant haar aanvalt op haar zekerheden. Met betrekking tot authenticiteit vragen we de straatwerkers of zij zichzelf durven en kunnen zijn. Het overgrote deel van de straatwerkers geeft zonder veel omhaal van woorden aan zichzelf te zijn als straatwerker. Uit observaties blijkt dat de houding die straatwerkers aannemen erg verschilt van afwachtend tot assertief. Dit hangt mede af van de persoonlijkheid en doelstelling van de straatwerkers. Extraverte en directe straatwerkers spreken prostituanten directer aan dan straatwerkers die minder extravert of direct zijn. Straatwerkers geven aan authentiek te zijn. Wat betreft de leergierige houding merken we op dat enkele straatwerkers aan geven behoefte te hebben aan informatie en training. Anderen geven aan dit niet nodig te hebben. We krijgen de indruk dat de straatwerkers het idee hebben dat niet elke straatwerker een leergierige houding aanneemt. Men noemt als reden dat God door hen heen werkt. De afhankelijkheid van God wordt gezien als belangrijk inzicht van de straatwerker. Op het moment dat de hulpverlener voorlichting geeft aan de straatwerkers ontstaan er allerlei vragen over het hulpaanbod en seksverslaving. Hieruit konden wij opmaken dat er wel degelijk sprake is van een leergierige houding bij de meeste van de straatwerkers. Ditzelfde speelt op het moment dat wij vragen naar persoonlijke kwaliteiten. De straatwerkers vinden het in eerste instantie moeilijk om naar zichzelf te kijken en deze kwaliteiten en valkuilen te benoemen. Nadat benadrukt is dat de kwaliteiten gegeven zijn door God worden de kwaliteiten wel genoemd. Opvallend is dat de straatwerkers die als doelstelling bewustwording voor ogen hebben (waarbij de straatwerker aanstuurt op reflectie bij de prostituant) het makkelijker vinden om te reflecteren op eigen kwaliteiten en valkuilen. Mogelijk zijn de straatwerkers die gericht zijn op bewustwording en reflectie bij de ander ook beter in staat zijn naar zichzelf te kijken.

Aansturing en team functioneren

Hoe ervaren de straatwerkers de aansturing door de coördinator en het team functioneren?

De aansturing van de coördinator wordt over het algemeen als positief ervaren. Ondanks uiteenlopende doelstellingen ervaart meer dan de helft van straatwerkers steun van elkaar. De kwaliteiten die genoemd worden hebben vooral te maken met de mogelijkheid om open met elkaar te communiceren. Dit biedt mogelijkheden om het gesprek aan te gaan.

Toelichting:

In het algemeen ervaart iedereen de aansturing van de coördinator als prettig en goed. Kenmerken die worden genoemd zijn de vrijheid en de eigen verantwoordelijkheid die de coördinator de straatwerkers geeft. Dit wordt door de meeste straatwerkers als prettig ervaren. Een enkeling ziet graag meer sturing wat betreft de doelstelling van het straatwerk vanuit de coördinator. Daarnaast geeft men aan dat het contact met de coördinator spontaan en goed verloopt en dat de aansturing vooral betrekking heeft op praktische zaken. Het overgrote deel geeft aan steun te ervaren van het team door de mogelijkheid om open te communiceren. Een enkeling voelt zich niet gehoord en ervaart minder een band dan in eerdere jaren. Dit komt door de verschillende karakters. Kwaliteiten die genoemd worden over het team zijn oprechtheid, eerlijkheid, eenheid, continuïteit (een trouwe kern), openheid en diversiteit. Verbeterpunten aangaande het straatwerk zijn uiteenlopend. Meerdere straatwerkers geven aan dat het materiaal uitgebreid moet worden, o.a. in meerdere talen. Denk hierbij aan informatie voor toeristen over seksverslaving zodat er een breder publiek bereikt kan worden. Dit omdat er op de Wallen een breder publiek loopt ten opzichte van de prostitutiestraten in Den Haag en Nijmegen. Daarnaast wil een andere straatwerker graag meer variatie met betrekking tot de manier waarop straatwerk wordt uitgevoerd. Ten slotte wordt aangegeven dat er duidelijkheid moet komen over de doelstelling van het straatwerk en hieraan gelinkt geeft een andere straatwerker aan dat de samenwerking moet worden verbeterd.

8.2 Den Haag

Doelstelling

Welke doelstelling hebben de straatwerkers voor ogen?

Alle straatwerkers benoemen het aspect van evangelisatie als doelstelling voor het straatwerk. De manier om dit doel te bereiken verschilt per persoon.

Toelichting:

In Den Haag zijn de straatwerkers via verschillende wegen betrokken geraakt bij CHAP. De straatwerkers zijn via (persoonlijke) netwerken van de coördinator(en) in contact zijn gekomen bij het straatwerk van Den Haag. De coördinator(en) vervullen binnen dit netwerk een belangrijke rol. De helft van de straatwerkers geeft aan dat hun bewogenheid voor de prostituant de reden is dat zij actief zijn als straatwerker. De andere helft geeft aan dat het geen bewuste keuze is om met prostituanten in gesprek te gaan maar willen van betekenis zijn (in de buurt) en willen spreken over de liefde van Jezus. Alle straatwerkers benoemen het aspect van evangelisatie als doelstelling voor het straatwerk. De manier om dit doel te bereiken verschilt per persoon, de ene legt nadruk op de ontmoeting en verbinding met de ander, de andere probeert de mannen bewust te maken van hun handelen en de problematiek achter prostitutie. Het aspect van hulpverlening wordt niet direct genoemd als doel voor het straatwerk. Wel krijgt dit een plek wanneer men in gesprek met de prostituant bemerkt dat er een hulpvraag aanwezig is.

Kennis

Over welke kennis van de doelgroep en het hulpaanbod van CHAP beschikken de straatwerkers?

Over de doelgroep

Binnen het straatteam is veel kennis aanwezig is over de doelgroep. Er wordt actief kennis vergaard over de doelgroep. De coördinator speelt hierin een actieve rol. Zo worden er onderling boeken uitgewisseld en

geadviseerd. Dit komt mede door interesse vanuit straatwerkers zelf. De coördinator ziet het als een verantwoordelijkheid van de straatwerker om zich te verdiepen in de doelgroep.

Toelichting:

We hebben de straatwerkers gevraagd welke kennis met betrekking tot de prostituant belangrijk is om actief te zijn als straatwerker in de prostitutie straten. Het merendeel geeft aan dat kennis over de achtergrond van de prostituant helpt. Met achtergrond wordt bedoeld dat zij een beeld hebben van de mannen die de prostituees bezoeken en wat de motieven kunnen zijn voor mannen om prostituees te bezoeken. Een enkeling geeft aan dat kennis over de doelgroep helemaal niet van belang is. Vervolgens vragen wij of ze nog aanvullende informatie over de prostituant nodig hebben. Het merendeel geeft aan geen aanvullende informatie nodig te hebben. De ene straatwerker geeft aan voldoende kennis te bezitten en de andere straatwerker geeft aan geen informatie te missen maar ook geen informatie nodig te hebben. Tenslotte geeft een straatwerker met het oog op de motieven aan graag meer informatie te willen om beter te kunnen aansluiten bij de behoefte van de prostituant.

Over het hulpaanbod

De kennis over CHAP en het hulpverleningsaanbod lijkt gering. Contact met een hulpverlener en duidelijke informatie is er niet of te weinig. Men zou graag kennis maken met een hulpverlener met het oog op een warme overdracht.

Toelichting:

Met betrekking tot kennis over het hulpverleningsaanbod van CHAP hebben wij gevraagd of er voldoende kennis is. Unaniem wordt aan gegeven dat er geen volledig beeld is van wat het hulpverleningsaanbod inhoudt. Er zijn nog vragen over hoe het hulpverleningstraject verloopt. De site helpt om een indruk te krijgen van het hulpverleningsaanbod maar die geeft geen volledig beeld. Alle straatwerkers geven aan dat contact met een hulpverlener zou helpen om meer inzicht te krijgen. Contact met een hulpverlener zou volgens een straatwerker “de kwaliteit van het straatwerk kunnen verbeteren”. Aangezien de straatwerkers de prostituanten dan sneller zouden doorverwijzen naar mogelijke hulpverlening.

Vaardigheden

Hoe gaat een straatwerker te werk? En welke vaardigheden gebruikt een straatwerker? Het signaleren van de doelgroep gebeurt nauwelijks bij team Den Haag. Dit is vooral te wijten aan de context waarin prostitutie plaatsvindt. Vrijwel elke voorbijganger behoort tot de doelgroep. Daarnaast spreken de straatwerkers over ‘Gods leiding’ in wie zij wel of niet aanspreken. Een goed gesprek wordt gekenmerkt als er sprake is van bewustwording bij de prostituant over zijn prostitutiebezoek en/of als het evangelie gedeeld kan worden. De bewuste aandacht voor veiligheid is minimaal. Wel zijn er afspraken gemaakt met betrekking tot veiligheid. Wat betreft het delen van persoonlijke informatie is afgesproken dat contactgegevens van de mannelijke straatwerkers gedeeld mogen worden. Dit is afgesproken met het oog op de veiligheid van de vrouwelijke straatwerkers en met het oog op een warme overdracht. Indien een prostituant verder in gesprek wil maar de stap tot hulpverlening te groot is, is daar mogelijkheid om verder in gesprek te gaan met een mannelijke straatwerker.

Toelichting:

We hebben de straatwerkers gevraagd naar hun ervaringen op straat en de manier waarop zij prostituanten aanspreken. Allereerst vragen wij de vrijwilligers hoe zij zich voorbereiden op het straatwerk. Over het

algemeen neemt persoonlijk gebed een belangrijk plaats in met het oog op de voorbereiding. Gebed vindt ook plaats tijdens de gezamenlijke opening van een avond. Wij vragen de straatwerkers wanneer zij op een man afstappen. Opvallend is dat er geen specifieke signalen of kenmerken worden benoemd over de doelgroep die zij willen aanspreken. Men is vooral op zoek naar oogcontact en wil in principe met elke man in gesprek die de straat in of uit gaat. Daarnaast ervaren zij Gods leiding gedurende de avond in wie zij wel of niet aanspreken. Met het oog op positioneren vragen wij de straatwerkers hoe zij zich introduceren. Het merendeel geeft aan dat het kaartje van CHAP een belangrijk contact middel is. Het kaartje verheldert waar zij voor staan en roept vaak vragen op bij de prostituant waardoor het gesprek snel mogelijk is. Een enkeling geeft aan het kaartje niet als contact te gebruiken. Zij introduceert zich niet direct maar zoekt contact door een vraag te stellen. Vervolgens hebben wij de straatwerkers gevraagd wanneer een gesprek een goed gesprek is. Hier werd verschillend op gereageerd, de overlap zit met name in de bewustwording bij de prostituant. Daarnaast wordt een gesprek als goed ervaren wanneer er ruimte is om het evangelie te delen en men heeft kunnen bidden voor een prostituant. Tenslotte noemt men erkenning van een probleem door een prostituant als een kenmerk van een goed gesprek. Met het oog op veiligheid vragen wij hoe de straatwerkers zorgen dat het veilig is op straat. Allereerst geeft de meeste straatwerkers aan niet bewust met veiligheid bezig te zijn als zij de straat op gaan. Naar aanleiding van onze vraag komen zij na een korte denkpauze tot de volgende antwoorden. Allereerst geeft de helft van de straatwerkers aan fysieke afstand te nemen bij een onveilig gevoel (stap achter uit). Een van de vrouwen geeft aan bewust met een mannelijk straatwerker de straat op te gaan. Als laatste geven straatwerkers aan niet bang te zijn op straat. Aansluitend vragen wij waar de grens ligt in het geven van persoonlijke informatie. De vrouwelijke straatwerkers geven aan geen persoonlijke contactgegevens te delen met prostituanten. Dit is een afspraak die gemaakt is binnen het team Den Haag. De mannelijke straatwerker is bereid om persoonlijke informatie te delen. Dit is in samenspraak met het team afgesproken, indien de prostituant aangeeft verder te willen praten is er een mogelijkheid om zijn contactgegevens te delen. Binnen het team is dit (met het oog op een warme overdracht) bedoeld om de drempel tot een (hulpverlenings-) gesprek te verlagen. Met het oog op training geeft het merendeel aan open te staan voor training. We proberen dat er op dit moment geen specifiek probleem bestaat waar training voor nodig. Dit werd bevestigd doordat vrijwilligers tijdens het interview niet kunnen aangeven voor welke onderwerpen of thema's trainingen nodig of wenselijk zijn.

Persoonlijkheid

Welke persoonlijke eigenschappen zijn typerend voor de straatwerkers van team Den Haag?

We kunnen zeggen dat de meeste straatwerkers veerkrachtig reageren in stressvolle situaties. Zij zijn koel, nuchter en onverstoort. De straatwerkers zijn tamelijk extravert van aard en het merendeel zoekt niet vanuit zichzelf nieuwe situaties op. In teamverband werkt het merendeel graag samen. Ten slotte is het team te typeren als een team dat doelgericht te werk gaat.

De resultaten van de persoonlijkheidstest zijn schematisch weergegeven in tabel 8.2. In bijlage 38 vindt u een begrippenlijst welke de persoonlijkheidskenmerken toelicht.

Tabel 8.2 Schematische weergave uitslagen persoonlijkheidstest

Straatwerker	Neuroticisme	Extraversie	Openstaan	Altruïsme	Consciëntieus
Straatwerker 1	Veerkrachtig	Extravert	Behoudend	Uitdagend	Doelgericht
Straatwerker 2	Ontvankelijk	Ambivert	Onderzoekend	Onderhandelend	Evenwichtig
Straatwerker 3	Veerkrachtig	Ambivert	Gematigd	Onderhandelend	Doelgericht
Straatwerker 4	Veerkrachtig	Extravert	Gematigd	Onderhandelend	Doelgericht

Houding en zelfconcept

Welke houding neemt de straatwerker aan? En hoe kijken de straatwerkers naar zichzelf? Zijn zij staat persoonlijke kwaliteiten en valkuilen te benoemen? De meeste straatwerkers vinden het in eerste instantie moeilijk om naar zichzelf te kijken en de persoonlijke kwaliteiten en valkuilen te benoemen. Ze geven aan dat ze niet zo zeer trots zijn maar dat hun kwaliteiten door God gegeven gaven zijn. De houding van de straatwerkers is verschillend. De straatwerkers zijn authentiek in hun handelen. De authenticiteit van de straatwerkers staat in relatie tot de houding die zij aannemen.

Toelichting:

Met betrekking tot het zelfconcept van de straatwerker hebben we gevraagd naar de kwaliteiten van de straatwerker. Alle straatwerkers geven aan dat zij makkelijk contact maken met de mannen en daar plezier in hebben. Een enkeling geeft aan dat het een kwaliteit is om meerdere talen te spreken, dat helpt in het maken van contact. Het merendeel geeft aan dankbaar te zijn om het evangelie te kunnen delen en ook de uitwerking hiervan te zien, onder meer als de situatie zich voordoet dat men ter plekke kan bidden met de prostituant. De helft van de straatwerkers geeft aan dat zij vanuit een oprecht en liefdevol hart op zoek zijn naar de ontmoeting met de ander. Ook de moed om de prostituant aan te spreken wordt genoemd als kwaliteit. De helft van de straatwerkers geeft aan wat zijn/haar valkuilen zijn. Men noemt het stellen van te veel vragen en te lang doorgaan met het eigen verhaal. Een enkeling geeft aan geen persoonlijke valkuilen te kennen. We vragen de straatwerkers naar onzekere momenten op straat. De helft geeft aan niet onzeker te zijn en hierin kracht te ervaren van God. Wel moet men even over een drempel heen om een eerste contact te leggen op een avond. De andere helft geeft aan onzekerheid te ervaren op het moment dat men opmerkt geen aansluiting te vinden bij de ander. Tenslotte geven alle straatwerkers aan zichzelf te zijn als straatwerker. Vanuit observaties blijkt dat de houding die de straatwerkers aannemen zeer uiteenloopt, van afwachtend tot assertief. Dit hangt mede af van de persoonlijkheid van de straatwerkers. Extraverte en directe straatwerkers spreken de prostituanten directer aan dan de straatwerkers die minder extravert of direct zijn. De straatwerkers geven aan authentiek te zijn. Deze authenticiteit staat direct in relatie tot de houding die zij aannemen in contact met de prostituant.

Aansturing en team functioneren

Hoe ervaren de straatwerkers van team Den Haag de aansturing door de coördinator en het teamfunctioneren? De straatwerkers van team Den Haag zijn erg tevreden is over de aansturing van de coördinator. Daarnaast voelt het team zich door elkaar gesteund en is er sprake van een open communicatie. Het team is eenduidig in het aangeven van hun kracht en valkuilen.

Toelichting:

Met betrekking tot de aansturing en het functioneren van het team vragen wij allereerst naar de aansturingen van de coördinator. Unaniem wordt aangegeven dat haar manier van leiding geven als goed wordt ervaren. Met name de betrokkenheid met het straatwerk en de werkers wordt gewaardeerd. Over het algemeen voelen de straatwerkers zich gesteund door het team. Een enkeling geeft aan deze steun te ervaren vanuit God. Met het oog op een open communicatie vragen wij de straatwerkers of zij binnen het team alles te kunnen zeggen wat men willen zeggen. Unaniem geeft men aan de vrijheid te ervaren om te zeggen wat zij willen zeggen. Om de kwaliteit van dit straatteam te duiden vragen we iedere straatwerker naar de kracht van het team. Het team wordt als volgt beschreven. Men ziet het team als een oprecht en stabiel team. Men ervaart eenheid. Tenslotte is de diversiteit in het team een manier om goed aan te sluiten

bij de doelgroep. Als laatste vragen we naar verbeterpunten binnen het team. Enkelen gaven een antwoord. Dat was eenduidig, namelijk dat uitbreiding van het team de effectiviteit van het werk vergroot.

8.3 Nijmegen

Doelstelling

Welke doelstelling hebben de straatwerkers van team Nijmegen voor ogen?

Team Nijmegen heeft als algemene doelstelling het evangelie met de ander te delen. De motivatie van de straatwerkers sluit aan op deze doelstelling. Enkelen geven aan specifiek bewogen te zijn met de prostituant en daarom het evangelie te willen delen omdat dit 'echte redding biedt.'

Toelichting:

We hebben de straatwerkers gevraagd hoe zij betrokken zijn geraakt bij het straatwerk van CHAP. De helft van de straatwerkers is via de bijbelschool Cornerstone in contact gekomen met CHAP. Cornerstone biedt tal van 'bedieningen' aan waarvan het straatwerk van CHAP er één is. Een student kan kiezen voor deze 'bediening' en is hier dan voor een periode van twee jaar bij betrokken. De andere helft van het team is betrokken geraakt via magazine De Oogst. We vragen de straatwerkers naar hun motivatie om deel te nemen aan het straatwerk en de doelstelling die zij voor ogen hebben. 'Bewogenheid met de doelgroep' geven enkelen aan als reden om deel te nemen aan het straatwerk. Enkelen noemen strijd (worsteling) met betrekking tot seksualiteit te kennen uit eigen ervaring. Onder andere vanuit deze ervaring wil men het evangelie delen. Men gelooft dat enkel het evangelie en het Woord van God (de Bijbel) echte redding brengt. Dit maakt dat het delen van het evangelie prioriteit één is. Deze doelstelling wordt bevestigd door een opgesteld visiedocument door de coördinator waarin het volgende staat: 'Dankzij het kruis van Jezus Christus is er redding mogelijk. Het bloed dat vloeide zorgt voor vergeving én genezing en herstel (Jes. 53). Daarom kunnen we als CHAP Nijmegen uitgaan om mannen te wijzen op die redding. En kunnen we het uit liefde doen. Want als wij zoveel liefde van Jezus hebben ontvangen, kunnen we niets anders meer dan die liefde uitdelen. Tot eer van Hem. En totdat Hij komt.' (CHAP Nijmegen, 2014)

Kennis

In welke mate beschikken de straatwerkers over kennis van de doelgroep en het *hulpaanbod* van CHAP?

Kennis over de doelgroep

Kennis over de doelgroep is minimaal. Het merendeel geeft aan open te staan voor meer informatie over de doelgroep. Echter, het merendeel geeft aan geen specifieke vraag over de doelgroep te hebben. Enkelen geven aan wel behoefte te hebben aan meer informatie over de achtergrond en motivatie van prostituanten om prostituees te bezoeken.

Toelichting:

We willen weten welke kennis over de doelgroep en het hulpaanbod van belang is. Allereerst hebben we gevraagd naar de kennis over de doelgroep. Over het algemeen geven de straatwerkers aan dat zij weinig specifieke kennis hebben over de doelgroep. Enkelen vragen zich af in hoeverre het gaat om een specifieke doelgroep en is van mening geen kennis nodig te hebben over de doelgroep om actief te zijn als straatwerker. Sommigen geven aan dat de kennis die zij hebben afkomstig is uit artikelen in De Oogst. Enkelen geven aan dat het goed zou zijn om kennis beschikbaar te hebben over de achtergrond van prostituanten en de motivatie om prostituees te bezoeken.

Kennis over het hulpaanbod

Kennis over het hulpaanbod is evenals de kennis van de doelgroep minimaal. Ondanks dat het merendeel aangeeft dat zij het prima vinden om kennis te maken met een hulpverlener en meer te weten te komen over het hulpaanbod van CHAP, proeven we dat dit niet voortkomt uit een nood of behoefte vanuit henzelf. We vragen ons af in hoeverre er hier sprake is van sociaal wenselijk antwoordgedrag. We vermoeden dat er nauwelijks behoefte is aan specifieke kennis van het hulpaanbod.

Toelichting:

We hebben de straatwerkers gevraagd in hoeverre zij een beeld hebben van het hulpaanbod van CHAP. Geen van de straatwerkers geeft aan een beeld te hebben van het hulpaanbod van CHAP. Tijdens gesprekken geven sommigen aan dat dit ook niet van belang is. Het is voor hen enkel belangrijk dat ze mensen kunnen doorverwijzen indien nodig. We vragen in hoeverre seksverslaving wordt besproken in gesprekken met prostituanten en men geeft aan dat dit minimaal is. De straatwerkers hebben tot op heden geen specifieke vragen gekregen van prostituanten over het hulpaanbod. Denk hierbij aan kosten, locatie en vorm van hulpverlening. Met betrekking tot het hulpaanbod vragen we de straatwerkers in hoeverre zij kennis zouden willen maken met een hulpverlener. Zij geven unaniem aan dat zij hiervoor open staan en dat dit wellicht behulpzaam is om een beeld te krijgen van het hulpaanbod.

Vaardigheden

Hoe gaan de straatwerkers te werk?

Ter voorbereiding komen de straatwerkers samen in café 'De Verwondering'. Dit samenzijn is van grote waarde voor de straatwerkers. Met het oog op het inschatten van de doelgroep spreekt men over het algemeen de prostituanten aan die vanuit de bordelen komen. Specifieke kenmerken van de doelgroep worden verder niet genoemd. De helft van de straatwerkers gebruikt het kaartje van CHAP niet als contactmiddel. De straatwerkers ervaren een gesprek als goed als men het evangelie heeft kunnen delen en/of een Bijbel heeft kunnen uitdelen. Dit staat in relatie tot de doelstelling. Het team is over het algemeen niet bewust bezig met veiligheid. Na doorvragen blijkt de groepsindeling hierin een belangrijke rol te spelen. Wat betreft het delen van persoonlijke informatie geeft het merendeel aan persoonlijke contactgegevens te delen. Ten slotte geeft het team unaniem aan geen behoefte aan training te hebben. De vrijwilligersdag wordt met het oog op het delen van ervaring en kennis wel gewaardeerd.

Toelichting:

We hebben de straatwerkers gevraagd hoe zij te werk gaan op straat en welke vaardigheden zij gebruiken. Allereerst komt de voorbereiding ter sprake. Unaniem geeft men aan dat gebed een belangrijke plaats in neemt in de voorbereidingen. Daarnaast is de gezamenlijk opening in café 'De Verwondering' van grote waarde voor het team. Tijdens dit samenzijn wordt ook een gedeelte voorgelezen uit de Bijbel. Met het oog op het inschatten van de doelgroep vragen we de straatwerkers wanneer zij een persoon aanspreken. Over het algemeen spreken de straatwerkers de mannen aan die uit de bordelen komen. Er worden geen specifieke kenmerken genoemd over de doelgroep. Enkel geven aan iedereen aan te spreken in de buurt van de prostitutiestraat. Als reden noemt men dat iedereen Jezus Christus nodig heeft. Minder dan de helft van de straatwerkers geeft aan het kaartje van CHAP te gebruiken als contactmiddel. Men gebruikt over het algemeen geen standaard openingszin, maar ze introduceren zich door aan te geven met welk doel zij de prostituanten aanspreken (positioneren). We vragen de straatwerkers wanneer een gesprek een goed gesprek is. Het merendeel geeft aan een goed gesprek te hebben gehad wanneer zij een Bijbel hebben kunnen meegeven aan de prostituant of het evangelie hebben kunnen delen. Een minderheid geeft aan een

goed gesprek te hebben gehad als zij het idee hebben dat de ander zich kwetsbaar opstelt. Met het oog op veiligheid vragen wij de straatwerkers hoe zij ervoor zorgen dat het veilig voor hen is op straat. Het overgrote deel geeft aan dat de groepsindeling hierin van belang is. Daarnaast wordt ook gebed genoemd met het oog op veiligheid; er wordt voorafgaand aan de avond gebeden voor bescherming. Enkele noemen ook aspecten als risicotaxatie. Bij voorkeur spreken zij mannen aan die rustig overkomen. Wat betreft het delen van persoonlijke informatie vroegen wij de straatwerkers in hoeverre zij persoonlijke informatie delen. De meesten geven aan hier niet over na te hebben gedacht. Uiteindelijk geeft meer dan helft van de straatwerkers aan bereid te zijn telefoonnummers te delen. Enkeligen zijn zelfs bereid adresgegevens te delen. Met betrekking tot het delen van persoonlijke ervaringen geeft men aan over het algemeen heel open te zijn. Als de ander zich kwetsbaar opstelt, zijn zij daar ook toe bereid. Met het oog op training vragen wij de straatwerkers in hoeverre zij getraind zouden willen worden. Geen van hen geeft aan behoefte te hebben aan training. Echter, de vrijwilligersdag wordt als goed ervaren en men vindt het dan het moment om ervaringen en kennis te delen.

Persoonlijke kenmerken

Welke persoonlijke eigenschappen zijn typerend voor de straatwerkers van team Nijmegen?

We kunnen stellen dat de meeste straatwerkers reactief (alert en sensitief) reageren in stressvolle situaties. Een enkeling binnen dit team is introvert van aard. Twee van de straatwerkers zijn te typeren als onderzoekend als het gaat om het opzoeken van nieuwe situaties. Een meerderheid accepteert autoriteit en een enkeling is sceptisch ten opzichte van autoriteit. Wat betreft consciëntieus (nauwkeurigheid) is het merendeel flexibel. Zij hebben veel doelen en zijn met veel dingen tegelijk bezig.

Persoonlijke eigenschappen kun je niet uitvragen tijdens interviews. Enkele straatwerkers van team Nijmegen hebben na afloop van een interview de 'Big Five' persoonlijkheidstest ingevuld. De resultaten zijn schematisch weergegeven in tabel 8.3. Helaas is het niet gelukt om de persoonlijkheidstest af te nemen bij alle straatwerkers. Dit heeft invloed op de mate van betrouwbaarheid van bevindingen met betrekking tot persoonlijke kenmerken van dit team. In bijlage 38 vindt u een begrippenlijst welke de persoonlijkheidskenmerken toelicht.

Tabel 8.3 Schematische weergave uitslagen persoonlijkheidstest

Straatwerker	Neuroticisme	Extraversie	Openstaan	Altruïsme	Consciëntieus
Straatwerker 1	Reactief	Extravert	Gematigd	Aangepast	Flexibel
Straatwerker 2	Reactief	Introvert	Onderzoekend	Uitdagend	Evenwichtig
Straatwerker 3	Veerkrachtig	Extravert	Onderzoekend	Aangepast	Flexibel

Houding en zelfconcept

Welke houding nemen de straatwerkers aan als straatwerker? En hoe kijken de straatwerkers naar zichzelf? Zijn zij in staat om persoonlijke kwaliteiten en valkuilen te benoemen? We kunnen zeggen dat de straatwerkers met moeite kwaliteiten en valkuilen kunnen benoemen. De kwaliteiten en valkuilen die worden genoemd hebben voornamelijk betrekking op hun doelstelling, namelijk het delen van het evangelie. Met betrekking tot onzekere momenten spelen vooral de vragen 'wie ben ik?' en 'ben ik geschikt?'. De houding van de straatwerkers is verschillend. De straatwerkers zijn authentiek in hun handelen. De authenticiteit van de straatwerkers staat in relatie tot de houding die zij aannemen.

Toelichting:

Met het oog op het zelf- concept hebben we de straatwerkers gevraagd naar hun kwaliteiten en valkuilen. In eerste instantie vinden de straatwerkers het lastig om eigen kwaliteiten te benoemen. Zij geven aan dat ze kracht ervaren van God om dit werk te kunnen doen. De kwaliteiten die vervolgens benoemd worden staan in relatie tot het delen van het evangelie. Men noemt: aanwezig zijn door gebed, getuigen over God en aan kunnen sluiten door zelf de worsteling met seksualiteit te hebben ervaren. Andere kwaliteiten die genoemd worden zijn luisteren, makkelijk contact maken en authenticiteit. Nadat de straatwerkers hun kwaliteiten hebben benoemd vroegen we naar valkuilen. Enkeligen geven aan geen valkuilen te kennen omdat zij geleid worden door God. Andere noemen de volgende valkuil: 'in je eigen verhaal blijven hangen'.

Vervolgens vragen wij de straatwerkers naar onzekere momenten op straat. De meerderheid noemt een drempel die men ervaart voor men het eerste contact aangaat. Enkeligen geven aan dat vragen als 'wie ben ik?' en 'ben ik geschikt?' dan opspelen. Zij zien in dat zij zelf niet beter zijn dan de prostituanten, doordat zij zelf ook fouten (zonden) maken. In deze context wordt ook benadrukt door de straatwerkers dat zij het straatwerk doen in afhankelijkheid van God. Met betrekking tot authenticiteit vragen we de straatwerkers of zij zichzelf zijn als straatwerker. Het overgrote deel geeft aan helemaal zichzelf te zijn. Ten slotte vragen we de straatwerkers welke rol geloof speelt in het straatwerk. Deze vraag werd ervaren als een open deur. Unaniem geeft men aan dat het geloof in Jezus Christus de belangrijkste drijfveer is om dit werk te doen. Uit observaties blijkt dat de houding die straatwerkers aannemen erg verschilt van afwachtend tot assertief. Extraverte en directe straatwerkers spraken prostituanten directer aan dan straatwerkers die minder extravert of direct zijn. Wat betreft houding kunnen we nog stellen dat de straatwerkers een niet-veroordelende houding aannemen in contact met de prostituant. Wel ontstaat er een spanningsveld op het moment dat een boodschap wordt overgedragen op overtuigende wijze. Wat betreft de leergierige houding merken we op dat enkele straatwerkers aangeven behoefte te hebben aan informatie en training. Anderen geven aan dit niet nodig te hebben. We krijgen de indruk dat niet elke straatwerker een leerbare houding aanneemt. Men noemt als reden dat God door hen heen werkt. De afhankelijkheid van God wordt gezien als belangrijke waarde van de straatwerker. Wij vragen ons af in hoeverre training en het vergaren van kennis de positie van afhankelijkheid van God raakt. Ben je afhankelijker van God als je minder weet of minder getraind bent?

Aansturing en teamfunctioneren

Hoe ervaren de straatwerkers de aansturing door de coördinator en het teamfunctioneren? Nijmegen heeft een hecht en enthousiast straatteam. De samenwerking wordt gekenmerkt door straatwerkers die zich betrokken voelen bij het werk en verantwoordelijkheid en initiatief nemen.

Toelichting:

Unaniem spreekt men positief over de aansturing van de coördinator. Het onderlinge contact wordt als positief ervaren. Kenmerkend is de samenwerking, het initiatief en de verantwoordelijkheid die elke straatwerker neemt. Dit blijkt ook onder andere uit de observaties (zie bijlage 39.3). Men voelt zich gesteund en er is ruimte voor open communicatie. Wat betreft de kwaliteit van dit team worden voornamelijk genoemd de eenheid en diversiteit. Daarnaast zijn creativiteit en gebed ook als kwaliteiten genoemd van het straatwerk. Met het oog op verbeterpunten spreekt het merendeel over gewenste uitbreiding van het team. Zodat men vaker de straat op kan om nog meer mensen te bereiken.

Hoofdstuk 9. Kwaliteit meten

In dit hoofdstuk meten we de kwaliteit van de straatteams met het oog op deelvraag 2, 'Wat is volgens de gekozen criteria de kwaliteit van het straatwerk?' In hoofdstuk 7 hebben we een competentieprofiel opgesteld. Dit competentieprofiel dient als meetinstrument. In dit hoofdstuk spiegelen we het competentieprofiel aan de analyses per straatteam zoals beschreven in hoofdstuk 8.

Van elk team beschrijven we eerst de doelstelling en hoe dit zijn weerslag heeft op de mate waarin doorverwezen wordt naar de hulpverlening van CHAP. Vervolgens beschrijven we de mate van kennis over de doelgroep en het hulpaanbod per team. De vaardigheden die beschreven zijn in het competentiemodel komen aanbod en we beschrijven in welke mate deze vaardigheden tot uiting komen per team en in hoeverre men zicht heeft op persoonlijke kwaliteiten, valkuilen (zelfconcept) en houding. Tot slot bekijken we in hoeverre de persoonlijke kenmerken van de straatwerkers passen bij het competentieprofiel. De bronnen die wij hebben gebruikt in dit hoofdstuk zijn voornamelijk interviews met de straatwerkers (bijlage 16, 18 en 20), observaties (bijlage 39) en de uitslagen van de persoonlijkheidstests (bijlage 38) welke verwerkt zijn in hoofdstuk 8.

9.1 Amsterdam

Doelstelling

In hoeverre wordt de doelstelling zoals deze eerder is beschreven nagestreefd?

De eerder beschreven doelstelling wordt nauwelijks nagestreefd. Een enkele straatwerker gaat gericht opzoek naar de hulpvraag van de prostituant.

Kennis

Kennis over de doelgroep

Volgens het competentiemodel dient de straatwerker kennis te hebben van de achtergrond, gedrag en motieven van de prostituant. Daarnaast is het van belang dat er kennis aanwezig is met betrekking tot de problematiek rondom prostitutie en seksverslaving. In hoeverre is de kennis over de doelgroep aanwezig zoals weergegeven in het competentiemodel? We hebben vastgesteld dat de kennis over de prostituant (achtergrond, problematiek, gedrag en motieven), prostitutie en seksverslaving gering is. Daarnaast is er wel behoefte aan meer informatie, ondanks dat een deel van de straatwerkers in eerste instantie aangeeft geen behoefte te hebben aan aanvullende informatie.

Kennis over het hulpaanbod

In hoeverre is de kennis van het hulpaanbod aanwezig zoals weergegeven in het competentiemodel? Volgens het competentiemodel dient een straatwerker kennis te hebben van het hulpaanbod van CHAP. Hiermee wordt bedoeld dat men weet wat de inhoud is van het hulpverleningstraject, men kennis heeft van de organisatie en bekend is met de site en het online traject. Bij de straatwerkers van team Amsterdam was de kennis van het hulpaanbod gering maar de kennis is vergroot door het bezoek van een hulpverlener van CHAP aan het straatteam. De kennis van het hulpaanbod lijkt nu voldoende.

Vaardigheden

In hoeverre beschikken de straatwerkers over de vaardigheden zoals weergegeven in het competentiemodel? Volgens het competentiemodel dient een straatwerker communicatief vaardig te zijn om contact te maken en aansluiting te vinden bij de prostituant. Om aan te sluiten is het belangrijk voor een straatwerker dat hij/zij kan luisteren, doorvragen en signalen kan oppakken van de prostituant. Daarbij wordt verwacht dat

een straatwerker zijn taalgebruik aanpast. In het contact met een prostituant zal een straatwerker signaleren of er een hulpvraag aanwezig is en waar mogelijk zorgvuldig doorverwijzen. Voor een straatwerkers is het daarnaast van belang dat hij/zij zich kan positioneren. Ten slotte wordt verwacht van een straatwerker dat hij/zij in staat is te reflecteren op eigen handelen en oog heeft voor veiligheid. We hebben vastgesteld dat kennis van het gedrag van de doelgroep bij de meeste straatwerkers van team Amsterdam wel aanwezig is, maar dat het daadwerkelijk aanspreken van de prostituant minder gebeurt vanwege de context waarin prostitutie plaatsvindt (veel toerisme) en de uiteenlopende doelstellingen binnen het team. Wat betreft het signaleren van een hulpvraag hebben we vastgesteld dat straatwerkers niet bewust zoeken naar de hulpvraag van de prostituant. Enkelen zijn gericht op de ontmoeting met de prostituant en wij vermoeden dat zij eerder een hulpvraag kunnen signaleren. Met het oog op positioneren kunnen we stellen dat niet elke straatwerker zich positioneert vanuit CHAP. De mate waarin men zich positioneert namens CHAP staat in relatie tot de doelstelling van de straatwerker. Tenslotte is de aandacht voor veiligheid minimaal. De groepsindeling is hierin met name van belang. Daarbij moet wel gezegd worden dat incidenten met betrekking tot veiligheid nauwelijks voor zijn gekomen.

Persoonlijke kenmerken

In hoeverre passen de persoonlijke kenmerken van het competentieprofiel bij de straatwerkers van Amsterdam? Volgens het competentiemodel zijn de kenmerken authenticiteit, moed en bewogenheid de meest typerende kenmerken voor een straatwerker. Andere eigenschappen die genoemd worden en van belang zijn voor een straatwerker zijn een leergierige houding, doorzettingsvermogen, flexibel, betrokken en stabiel. We kunnen stellen dat de straatwerkers van team Amsterdam wat betreft persoonlijke kenmerken passen binnen het competentieprofiel. De belangrijkste kenmerken authenticiteit, moed en bewogenheid zijn aanwezig. Opvallend is dat de straatwerkers volgens de persoonlijkheidstest vanuit zichzelf niet snel nieuwe situaties opzoeken. Het straatwerk van CHAP bestaat elke avond uit nieuwe ervaringen en onbekende situaties. Dit getuigt van moed en bereidheid om zich in te zetten. Daarnaast is het team verdeeld wat betreft doelgericht werken. Dit laatste is kenmerkend voor het team. Het team zoekt momenteel naar de doelstelling. Het gesprek hierover is mogelijk vanwege de open communicatie binnen het team. Mensen zijn open en zeggen wat zij denken. Samen zoeken ze naar de juiste aanpak. Ook dit is typerend wat betreft het open staan voor nieuwe situaties. Hierin zijn zij gematigd en behoudend.

Houding en zelf- concept

In hoeverre hebben de straatwerkers van Amsterdam een niet- veroordelende en leergierige houding? En in hoeverre bezitten de straatwerkers zelfkennis? Volgens het competentieprofiel is het van belang dat een straatwerker een niet-veroordelende en heeft in contact met de prostituant en leergierig is. Daarnaast mag van een straatwerker verwacht worden dat hij/zij zelfkennis heeft. We hebben vastgesteld dat de meeste straatwerkers een leergierige houding aannemen. Wat betreft de niet-veroordelende houding kunnen we ook stellen dat de straatwerkers deze houding aannemen op straat. Wel ontstaat er een spanningsveld op het moment dat een boodschap op een overtuigende manier wordt overgedragen. Wat betreft zelfkennis kunnen we zeggen dat men met moeite kwaliteiten en valkuilen benoemd. Zicht op eigen kwaliteiten en valkuilen is wel aanwezig bij enkele straatwerkers. Deze straatwerkers zijn degene die onder andere bewustwording noemen als doelstelling.

9.2 Den Haag

Doelstelling

In hoeverre wordt de doelstelling zoals deze eerder is beschreven nagestreefd? De eerder beschreven doelstelling wordt nauwelijks nagestreefd. Een enkele straatwerker gaat gericht opzoek naar de hulpvraag van de prostituant.

Kennis

Kennis over de doelgroep

In hoeverre is de kennis over de doelgroep aanwezig zoals weergegeven in het competentiemodel? Volgens het competentiemodel dient de straatwerker kennis te hebben van de achtergrond, gedrag en motieven van de prostituant. Daarnaast is het van belang dat er kennis aanwezig is met betrekking tot problematiek rondom prostitutie en seksverslaving. Wij hebben vastgesteld dat de kennis van de prostituant (achtergrond, problematiek, gedrag en motieven), prostitutie en seksverslaving voldoende aanwezig is.

Kennis over het hulpaanbod

In hoeverre is de kennis van het hulpaanbod aanwezig zoals weergegeven in het competentiemodel? Volgens het competentiemodel dient een straatwerker kennis te hebben van het hulpaanbod van CHAP. Hiermee wordt bedoeld dat men weet wat de inhoud is van het hulpverleningstraject, men kennis heeft van de organisatie en bekend is met de site en het online traject. We hebben vastgesteld dat de kennis van het hulpaanbod van CHAP niet voldoende aanwezig is bij de straatwerkers. De helft van het team heeft wel de website bekeken. De meerderheid is niet in staat om uit te leggen wat het hulpaanbod precies inhoudt.

Vaardigheden

In hoeverre beschikken de straatwerkers over de vaardigheden zoals weergegeven in het competentiemodel? Volgens het competentiemodel dient een straatwerker communicatief vaardig te zijn om contact te maken en aansluiting te vinden bij de prostituant. Hiervoor is het belangrijk voor een straatwerker dat hij/zij kan luisteren, doorvragen en signalen kan oppakken van de prostituant. Daarbij wordt verwacht dat een straatwerker zijn taalgebruik aanpast. In het contact met een prostituant zal een straatwerker signaleren of er een hulpvraag aanwezig is en waar mogelijk zorgvuldig kan doorverwijzen. Voor een straatwerkers is het daarnaast van belang dat hij/zij zich kan positioneren. Ten slotte wordt verwacht van een straatwerker dat hij/zij in staat is te reflecteren op eigen handelen en oog heeft voor veiligheid. Wat de straatwerkers in den Haag kenmerkt is dat het maken van contact met mannen over het algemeen makkelijk verloopt. Het signaleren van de doelgroep is in Den Haag niet specifiek nodig omdat bijna elke man die in de prostitutiestraat loopt tot de doelgroep behoort. Wat betreft het signaleren van een hulpvraag kunnen we stellen dat straatwerkers niet bewust zoeken naar de hulpvraag van de prostituant. Desondanks is de meerderheid op zoek naar de ontmoeting met de ander. Luisteren kenmerkt deze straatwerkers. De potentie om een hulpvraag te signaleren lijkt wel aanwezig bij de straatwerkers.

Persoonlijke kenmerken

In hoeverre passen de persoonlijke kenmerken van het competentieprofiel bij de straatwerkers van Den Haag? Volgens het competentiemodel zijn de kenmerken authenticiteit, moed en bewogenheid de meest typerende kenmerken voor een straatwerker. Andere eigenschappen die genoemd worden en van belang zijn voor een straatwerker zijn een leergierige houding, volhardend, flexibel, betrokken en stabiel. We kunnen stellen dat de straatwerkers van team Den Haag wat betreft persoonlijke kenmerken passen binnen het competentieprofiel. De belangrijkste kenmerken authenticiteit, moed en bewogenheid zijn aanwezig.

Opvallend is dat de meeste straatwerkers volgens de persoonlijkheidstest vanuit zichzelf niet snel nieuwe situaties opzoeken. Het straatwerk van CHAP bestaat elke avond uit nieuwe ervaringen en onbekende situaties. Dit getuigt van moed en bereidheid om zich in te zetten.

Houding en zelf- concept

In hoeverre hebben de straatwerkers van Den Haag een niet- veroordelende en leerbare houding? En in hoeverre bezitten de straatwerkers zelfkennis? Volgens het competentiemodel is het van belang dat een straatwerker een niet-veroordelende en leergierige houding heeft in contact met de prostituant. Daarnaast mag van een straatwerker verwacht worden dat hij zelfkennis heeft. We kunnen zeggen dat het overgrote deel van het team Den Haag een leerbare houding aanneemt. Wat betreft de niet-veroordelende houding kunnen we ook stellen dat de straatwerkers deze houding aannemen op straat. Wat betreft zelfkennis kunnen we zeggen dat men met moeite kwaliteiten en valkuilen kan benoemen. We kunnen stellen dat zelfkennis, het benoemen van persoonlijke kwaliteiten en valkuilen doormiddel van reflectie, een onderbelicht aspect is.

9.3 Nijmegen

Doelstelling

In hoeverre wordt de doelstelling zoals deze eerder is beschreven nagestreefd? De eerder beschreven doelstelling wordt niet of nauwelijks nagestreefd. Geen enkele straatwerker gaat gericht op zoek naar de hulpvraag van de prostituant.

Kennis

Kennis over de doelgroep

In hoeverre is de kennis over de doelgroep aanwezig zoals weergegeven in het competentiemodel? Volgens het competentiemodel dient de straatwerker kennis te hebben van de achtergrond, gedrag en motieven van de prostituant. Daarnaast is het van belang dat kennis aanwezig is met betrekking tot de problematiek rondom prostitutie en seksverslaving. Wij kunnen stellen dat de kennis over de prostituant (achtergrond, problematiek, gedrag en motieven), prostitutie en seksverslaving gering is. De geringe mate van kennis over de doelgroep staat in relatie tot de doelstelling van het straatteam.

Kennis over het hulpaanbod

In hoeverre is de kennis van het hulpaanbod aanwezig zoals weergegeven in het competentiemodel? Volgens het competentiemodel dient een straatwerker kennis te hebben van het hulpaanbod van CHAP. Hiermee wordt bedoeld dat men weet wat de inhoud is van het hulpverleningstraject, kennis heeft van de organisatie en bekend is met de site en het online traject. Binnen team Nijmegen is er nauwelijks kennis over het hulpaanbod. Zo weet het merendeel van de straatwerkers uit Nijmegen niet wat CHAP biedt aan hulpverlening. De kennis over de inhoud van het hulpverleningstraject is daardoor ook minimaal. De meeste straatwerkers weten wel dat er een website is, maar wat er precies opstaat en hoe het online traject verloopt is niet duidelijk. Het overgrote deel geeft aan geen behoefte te hebben aan meer kennis over het hulpaanbod. Dit omdat er in gesprekken nooit of zelden over gesproken wordt.

Vaardigheden

In hoeverre beschikken de straatwerkers over de vaardigheden zoals weergegeven in het competentiemodel? Volgens het competentiemodel dient een straatwerker communicatief vaardig te zijn om contact te maken en aansluiting te vinden bij de prostituant. Hiervoor is het belangrijk voor een straatwerker dat hij/zij kan

luisteren, doorvragen en signalen kan oppakken van de prostituant. Daarbij wordt verwacht dat een straatwerker zijn taalgebruik aanpast. In het contact met een prostituant zal een straatwerker signaleren of er een hulpvraag aanwezig is en waar mogelijk zorgvuldig doorverwijzen. Voor een straatwerkers is het daarnaast van belang dat hij/zij zich kan positioneren. Ten slotte wordt verwacht van een straatwerker dat hij/zij in staat is te reflecteren op eigen handelen en oog heeft voor veiligheid. Het signaleren van de doelgroep is in Nijmegen niet noodzakelijk omdat bijna elke man die in de prostitutiestraat loopt tot de doelgroep behoort. De straatwerkers positioneren zich aan het begin van een gesprek met een prostituant. Het merendeel doet dit niet door middel van het CHAP-kaartje. Het team is niet gericht op het signaleren van een hulpvraag van een prostituant. In de visie wordt benoemd dat men 'geloof uitspreekt om van verslaving af te komen'. Met het oog op veiligheid kan worden gesteld dat er aandacht is voor veiligheid. Gebed en groepsindeling spelen hierin een rol.

Persoonlijke kenmerken

In hoeverre passen de persoonlijke kenmerken van het competentieprofiel bij de straatwerkers van Nijmegen? Volgens het competentiemodel zijn authenticiteit, moed en bewogenheid de meest typerende kenmerken voor een straatwerker. Andere eigenschappen die genoemd worden zijn doorzettingsvermogen, flexibel, betrokken en stabiel. We kunnen stellen dat de straatwerkers van team Nijmegen wat betreft persoonlijke kenmerken passen binnen het competentieprofiel. De belangrijkste kenmerken authenticiteit, moed en bewogenheid zijn aanwezig. Bewogenheid wordt door de straatwerkers genoemd als motivatie maar dit is niet specifiek gericht op prostituanten. Opvallend is nog de consciëntieusheid (nauwkeurigheid) van het team. Geen van de straatwerkers die de test heeft ingevuld is sterk doelgericht. De straatwerkers zijn vooral flexibel. Dit betekent dat zij veel doelen hebben en met veel dingen tegelijk bezig zijn. Ondanks dat hebben zij wel een heel eenduidig doel voor ogen met betrekking tot het straatwerk, namelijk evangelisatie. Het spreekt van moed dat de straatwerkers ondanks confrontaties met prostituees doorgaan met het straatwerk (zie observaties, bijlage 39).

Zelf- concept en houding

In hoeverre hebben de straatwerkers van Nijmegen een niet-veroordelende en leergierige houding? En in hoeverre bezitten de straatwerkers zelfkennis? Volgens het competentiemodel is het van belang dat een straatwerker een niet veroordelende en leergierige houding heeft in contact met de prostituant. Daarnaast mag van een straatwerker verwacht worden dat hij zelfkennis heeft. Wat betreft de niet-veroordelende houding kunnen we stellen dat de straatwerkers deze houding aannemen op straat. Wel ontstaat er een spanningsveld op het moment dat een boodschap wordt overgedragen op overtuigende wijze. Wat betreft zelfkennis kan men met moeite kwaliteiten en valkuilen benoemen. Het zicht op eigen kwaliteiten en valkuilen is minimaal bij enkele straatwerkers. Zij geven aan dat God door hen heen werkt en dat hierin geen sprake is van kwaliteiten of valkuilen. In deze context is ook gesproken over training. Hierin gaf men aan geen behoefte te hebben aan training. Men noemt als reden dat God door hen heen werkt. Hieruit blijkt dat een deel van het team geen leergierige houding lijkt aan te nemen.

Hoofdstuk 10. Conclusies

De vorige hoofdstukken bevatten resultaten van het onderzoek naar aanleiding van de observaties, interviews en het literatuuronderzoek. Dit hoofdstuk bevat de conclusies met een antwoord op de hoofd- en deelvragen. De hoofdvraag luidt 'Wat is de kwaliteit van het straatwerk van CHAP?'. De hoofdvraag is onderverdeeld in 2 deelvragen: 'Wat is de huidige werkwijze van het straatteam van CHAP?' en 'Wat is volgens de gekozen criteria de kwaliteit van het straatwerk?'.

Hoofdvraag: Wat is de kwaliteit van het straatwerk van CHAP?

Op het gebied van persoonlijke kenmerken met daarbij ook de motivatie is duidelijk geworden dat de 'kwaliteit' hoog is. De straatwerkers voldoen grotendeels aan de persoonlijke kenmerken zoals weergegeven in het competentieprofiel. Alleen zelfconcept, de mate waarin aandacht is voor persoonlijke kwaliteiten en valkuilen van de straatwerkers, is een onderbelicht aspect. Wat betreft kennis en vaardigheden is de kwaliteit laag. Op deze gebieden is nog veel te leren en te ontdekken door de straatwerkers.

Deelvraag 1: Wat is de huidige werkwijze van het straatteam van CHAP?

In hoofdstuk 2 wordt onder andere beschreven dat CHAP zich met name richt op de groep 'dwangmatige bezoekers van prostituees'. In het straatwerk wordt dit expliciet benadrukt door middel van het CHAP-kaartje. Dit kaartje dient als eerste contactmiddel. Uit eerder onderzoek van CHAP blijkt echter dat de meeste prostituanten zichzelf niet beschouwen als seksverslaafd. Daarnaast wijst onderzoek uit dat niet elke prostituant seksverslaafd is, zie hoofdstuk 3.2. De straatwerker heeft hierin een andere beleving en spreekt de prostituant hier wel op aan. Dit heeft tot gevolg dat de straatwerker de aansluiting met de prostituant dreigt te missen en er een communicatieprobleem ontstaat. Een mogelijkheid om aan dit communicatieprobleem te ontsnappen is om over het evangelie te beginnen. Dit laatste is voor de straatwerkers ook erg belangrijk. *Concluderend stellen de onderzoekers dat CHAP de aansluiting met de prostituant dreigt te missen op het moment dat zij de prostituant direct wijzen op seksverslaving.*

Op basis van hoofdstuk 4 stellen de onderzoekers dat de straatteams het straatwerk ongeveer op dezelfde manier vormgeven. Met name het verloop van de straatwerkavond verloopt hetzelfde. De manier waarop de prostituanten aangesproken worden en de invulling van de gesprekken zijn echter wel verschillend. Deze verschillen komen onder andere door de verschillende context waarin de teams werken. Daarnaast is de doelstelling verschillend per straatteam en soms zelfs per straatwerker. Als we de huidige werkwijze moeten definiëren dan is het grootste gedeelte van het straatwerk gericht op evangelisatie. De meeste straatwerkers zijn niet expliciet gericht op de problematiek van de prostituant. In gesprekken met de prostituant wordt over het algemeen niet gericht gezocht naar een hulpvraag. De helft van de straatwerkers gebruikt wel het CHAP kaartje en/of vertellen dat er hulp beschikbaar is.

Concluderend stellen de onderzoekers dat een deel van de straatwerkers zich positioneren vanuit CHAP en een ander deel niet. Over het algemeen zijn de straatwerkers niet goed bekend met de doelstelling van het straatwerk.

In hoofdstuk 5 en 6 wordt de positie van CHAP en van de prostituant in Nederland en Europa beschreven. In Zweden, Noorwegen en Denemarken zijn wel organisaties die werken met prostituanten maar niet door middel van straatwerk. Het straatwerk is wat CHAP uniek maakt in Europa. In vergelijking met de organisaties in Zweden en Noorwegen kan worden gesteld dat CHAP minder resultaten boekt. Het succes van hulpverleningsorganisaties aan prostituanten in Zweden en Noorwegen is volgens de onderzoekers vooral gelegen in het feit dat het werk onder prostituanten maatschappelijk gedragen wordt. In deze landen

is het bezoeken van prostituees bovendien strafbaar. In Nederland is dat niet het geval. De onderzoekers wijzen er op dat de wet- en regelgeving en moraal van de samenleving van invloed is op de hulpvraag van de prostituant. De huidige visie achter de werkwijze van CHAP wordt niet maatschappelijke gedragen/gesteund. Er is verschil in visie tussen CHAP en de Nederlandse samenleving op macroniveau. Dit verschil heeft tot gevolg dat er op microniveau een spanningsveld ontstaat wanneer de straatwerker van CHAP een prostituant aanspreekt. *De onderzoekers concluderen dat er naast CHAP enkele organisaties gericht zijn op prostituanten maar dat het straatwerk van CHAP uniek is. In Nederland wordt de (christelijke) visie van CHAP niet maatschappelijk breed gedragen en dit heeft volgens de onderzoekers invloed op de mate waarin men (beperkte) resultaten boekt.*

Deelvraag 2: Wat is volgens de gekozen criteria de kwaliteit van het straatwerk?

De onderzoekers hebben aan de hand van interviews met verschillende disciplines een competentieprofiel opgesteld. Dit competentieprofiel (hoofdstuk 7) dient als meetinstrument om de kwaliteit van het straatwerk te meten.

Ondanks dat CHAP een doelstelling heeft voor het straatwerk, welke luidt *'Het doel van het straatwerk is in contact komen met prostituanten die willen stoppen met prostitutiebezoek. Het richt zich op mannen met een hulpvraag. In contact met de prostituant wil men zoeken of er een hulpvraag aanwezig is en waar mogelijk deze hulpvraag wakker roepen. Daarnaast wil men met het straatwerk de prostituant nieuwsgierig maken naar het hulpaanbod van CHAP'* (de Wilde, '13). Uit onderzoek blijkt dat geen van de straatwerkers of coördinatoren deze noemt als doelstelling voor het straatwerk. Er kunnen drie groepen straatwerkers worden getypeerd aan de hand van drie verschillende doelstellingen. Deze doelstellingen zijn: evangelisatie, mensen wijzen op hulp van CHAP en bewustwording. De nadruk ligt bij de straatwerkers vooral op evangelisatie. Het grootste gedeelte van de ondervraagde straatwerkers noemt evangelisatie als doel van het straatwerk. *De onderzoekers concluderen dat er voor de straatwerkers veel vrijheid is om eigen invulling en doelstelling te geven aan het straatwerk. Dit terwijl de straatwerker volgens de doelstelling van het straatwerk van CHAP op zoek dient te gaan naar de hulpvraag van de prostituant en hem nieuwsgierig te maken naar het hulpaanbod van CHAP. De aansturing met het oog op de doelstelling vanuit het management is minimaal.*

Kennis

Op kennisgebied hebben de onderzoekers onderscheid gemaakt in kennis over de doelgroep en kennis over CHAP. Met betrekking tot de kennis over de prostituant geeft de helft van de straatwerkers aan over informatie te beschikken inzake de achtergrond en de motieven van een prostituant of hier graag meer informatie over te willen ontvangen. Het andere deel geeft aan nauwelijks over informatie te beschikken en ook niet meer informatie nodig te hebben. Bij dit deel van de straatwerkers ligt vooral de nadruk op het delen van het evangelie. Bij de helft van de straatwerkers is deze informatie aanwezig. Deze informatie is voornamelijk vergaard door interesse van de straatwerkers in de doelgroep. Het andere deel bezit nauwelijks kennis over de prostituant. In eerste instantie geven straatwerkers aan geen behoefte te hebben aan informatie over het hulpaanbod, maar na verdiepende vragen van de onderzoekers geeft het merendeel aan weinig informatie te bezitten en behoefte te hebben aan meer inhoudelijk informatie over het hulpaanbod. Kennismaking met een hulpverlener heeft er voor straatteam Amsterdam wellicht wel in geresulteerd dat de kennis van het hulpaanbod is vergroot. Opvallend is dat zowel de manager als de psychopastoraal hulpverlener van CHAP aangeven dat inhoudelijke informatie over het hulptraject niet van

belang is voor een straatwerker om door te verwijzen terwijl er vanuit het straatwerk wel behoefte is aan dergelijke informatie.

De onderzoekers stellen dat er een relatie ligt tussen de doelstelling van de straatwerker en de mate waarin hij of zij beschikt en behoefte heeft aan informatie over de doelgroep. Daarnaast is kennis van het hulpaanbod nauwelijks aanwezig. Er is een verschil in visie tussen de straatwerkers en CHAP over de mate van kennis die de straatwerkers nodig hebben over het hulpaanbod. Na verdiepende vragen bij straatwerkers hebben de onderzoekers geconstateerd dat er bij de straatwerkers wel degelijk behoefte is aan inhoudelijke informatie over het hulpaanbod van CHAP.

Vaardigheden

Wat betreft positioneren stellen de onderzoekers dat de straatwerkers hier over het algemeen geen moeite mee hebben en over het algemeen werken zij doelgericht. Zoals eerder beschreven worden er verschillende persoonlijke doelen voor het straatwerk genoemd. De ene straatwerker positioneert zich vanuit CHAP en de ander positioneert zich als christen. Zoals al eerder is genoemd wordt er over het algemeen niet actief gezocht naar een hulpvraag bij de prostituant. Een hulpvraag signaleren wordt dan ook nauwelijks gedaan. Vanuit literatuuronderzoek, interviews met verschillende professionals en uit observaties stellen de onderzoekers dat luisteren één van de belangrijkste vaardigheden is die een straatwerker moet bezitten. Door middel van luisteren en doorvragen ontdekt een straatwerker waar de prostituant is en kan hij/zij aansluiten. *De onderzoekers stellen dat de vaardigheden van de straatwerkers nog onvoldoende zijn om een hulpvraag te signaleren. Met name de vaardigheden doelgroep gericht werken, hulpvraag signaleren, luisteren en doorvragen zijn onderbelicht en verdienen meer aandacht.*

Persoonlijke kenmerken, zelfconcept en houding

De belangrijkste persoonlijke kenmerken authenticiteit, moed en affiniteit met de doelgroep zijn aanwezig bij de straatwerkers. Vanuit de Big Five- persoonlijkheidstest is te zien dat ook eigenschappen als flexibiliteit, stabiliteit en doorzettingsvermogen regelmatig terugkomen bij straatwerkers. Een groot deel van de straatwerkers heeft moeite te kijken naar zichzelf (reflecteren). Concluderend stellen de onderzoekers dat de persoonlijke valkuilen en kwaliteiten van de straatwerkers onderbelicht zijn bij de straatwerkers. Dit komt volgens de onderzoekers doordat de meeste straatwerkers het straatwerk zien als een roeping/opdracht van God en Hij door hen heen werkt. De straatwerkers schrijven de manier van handelen aan God toe (door Hem geleid worden). Hierdoor vinden zij hun eigen handelen en persoonlijke kwaliteiten minder belangrijk. Een deel van de straatwerkers geeft aan geen behoefte te hebben aan training vanwege de ervaring dat God door hen heen werkt. Daarbij moet ook gezegd worden dat straatwerkers die geen behoefte hebben aan training tijdgebrek als reden aangeven.

Concluderend stellen de onderzoekers dat de meeste straatwerkers weinig zicht hebben op persoonlijke kwaliteiten en valkuilen. Zij vinden het moeilijk te reflecteren op het eigen handelen. Er is minimaal zicht op de kwaliteiten van de straatwerkers, terwijl deze van essentieel belang zijn volgens het competentieprofiel, zie hoofdstuk 7.7. Ook is er geen zicht op valkuilen en thema's waarop men kan trainen om maximaal aan te kunnen sluiten bij de prostituant.

Hoofdstuk 11. Advies

In het voorgaande hoofdstuk is antwoord op de hoofdvraag van CHAP. Zoals beschreven in hoofdstuk 1.4 (methodologie) zijn kennis en vaardigheden volgens Spencer & Spencer eenvoudiger te verbeteren dan persoonlijke kenmerken (Spencer & Spencer, 1993). De mate van zelfconcept bij de straatwerkers kan door middel van reflectie worden vergroot. Ter verbetering van de kwaliteit van het straatwerk bevat dit hoofdstuk een advies aan CHAP.

Bereik van de doelgroep

In hoofdstuk 2 werd duidelijk dat verschillende factoren een rol spelen bij prostitutiebezoek. Een logisch gevolg is dat er op meerdere gebieden een hulpvraag kan spelen bij de prostituant. De onderzoekers vragen zich af in hoeverre CHAP bewust een keuze heeft gemaakt om zich te richten op de groep 'dwangmatige prostitueebezoeker'. CHAP doet dit expliciet met een paars kaartje waar op seksverslaving wordt gewezen. De meeste prostituanten zien zichzelf echter niet als seksverslaafd. Daarnaast is ook niet elke prostituant seksverslaafd. Dit heeft invloed op het contact met de prostituant en kan leiden tot verstoorde communicatie. Hierdoor dreigt de aansluiting met de prostituant verloren te gaan. De onderzoekers adviseren CHAP in het straatwerk niet alleen een hulpaanbod te doen bij seksverslaving en niet alleen op zoek te gaan naar de seksverslaafde prostituant die behoort tot de groep 'dwangmatige prostitueebezoeker', maar zich (ook expliciet) te richten op de prostituant met een hulpvraag. Deze hulpvraag kan zowel betrekking hebben op dwangmatig seksueel gedrag als op sociale, relationele of psychische factoren die van invloed zijn op prostitutiebezoek. De onderzoekers vermoeden dat deze open benadering zal leiden tot betere aansluiting op straat en mogelijk tot meer aanmeldingen voor hulpverlening.

Wat betreft het straatwerk in Amsterdam vermoeden de onderzoekers dat het team effectiever kan werken als zij zich richten op de prostituanten in het Singelgebied en de Pijp (zie hoofdstuk 4.2.1). Uit onderzoek blijkt namelijk dat de Nederlandse prostituanten zich voornamelijk bevinden in het Singelgebied en de Pijp. De doelgroep is in dit gebied meer geconcentreerd.

Expertise delen

In hoofdstuk 4 en 5 worden de juridische positie van de prostituant en de positie van CHAP beschreven. We stellen vast dat er relatie bestaat tussen de juridische positie en de hulpvraag van de prostituant. De juridische positie van de prostituant is actueel onderwerp van gesprek in de politiek. Mocht deze positie veranderen, dan heeft dit invloed op de hulpvraag van de prostituant en de positie van CHAP. De kans bestaat dat de noodzaak voor hulp aan prostituanten breder gedragen zal worden binnen de maatschappij, zoals in Zweden. Indien de (juridische) positie daadwerkelijk verandert (zoals strafbaarstelling prostituant), verwachten de onderzoekers een toename in het aantal hulpvragen van prostituanten. Zoals beschreven in hoofdstuk 5 is de positie van CHAP uniek. Buiten CHAP is (voor zover bekend) geen enkele organisatie in Europa actief die door middel van straatwerk de prostituant benadert. Een gelijkwaardige organisatie is KAST. Zij zijn bereid expertise te delen. We adviseren CHAP kennis en ervaring te delen met de organisatie KAST met het oog op het aanscherpen van de professionaliteit.

Doelstelling

Wat is de effectiviteit van het straatwerk? Dit is een actuele vraag binnen CHAP en één van de straatteams. Het is een legitieme vraag in het kader van de doelstelling: *om in contact te komen met de prostituanten (wonend in Nederland) die willen stoppen met het prostitutiebezoek. Voor hen heeft CHAP een hulpaanbod.*

Het richt zich op mannen met een hulpvraag. In contact met de prostituant onderzoekt de straatwerker of er een hulpvraag aanwezig is en wil men waar mogelijk deze hulpvraag wakker roepen (de Wilde, 2013). De onderzoekers stellen, voor zover het effect van het straatwerk meetbaar is, dat het straatwerk niet leidt tot veel hulpvragen. In het kader van effectiviteit is het heel belangrijk dat de doelstelling voor alle betrokkenen helder is. De onderzoekers constateren dat de doelstelling van het straatwerk niet helder is bij de straatwerkers en coördinatoren. De persoonlijke doelstellingen van de straatwerkers lopen nogal uiteen. De onderzoekers adviseren CHAP om tot een heldere doelstelling te komen en duidelijkheid te geven over welke positie het straatwerk heeft binnen CHAP. Daarnaast zal CHAP een keuze moeten maken in hoeverre zij bereid is te investeren in het straatwerk om de effectiviteit te vergroten. Wij adviseren de coördinatoren bij dit proces te betrekken omdat zij een sleutelrol vervullen in het straatwerk en het aansturen van het team. Wat betreft de doelstelling is de vraag aan CHAP welke rol evangelisatie heeft binnen het straatwerk. De onderzoekers adviseren CHAP de doelstelling van het straatwerk duidelijk te communiceren naar de straatwerkers en de straatwerkers te vragen of zij zich kunnen committeren aan de doelstelling. Om de doelstelling voor ogen te blijven houden is volgens de onderzoekers aansturing vanuit het management noodzakelijk.

Functie van de coördinator

In hoofdstuk 4.2 beschrijven de onderzoekers de functie van de coördinatoren naar aanleiding van de interviews met straatwerkers. De onderzoekers constateren dat er geen inhoudelijke taakomschrijving bekend is bij de coördinatoren. In gesprek met de manager blijkt dat deze wel bekend is (zie bijlage 22). De onderzoekers adviseren CHAP de inhoudelijke taakomschrijving bekend te maken en hierover overleg te hebben met hen.

Werkwijze

De door CHAP gekozen doelstelling heeft invloed op de verdere werkwijze. Mocht CHAP er voor kiezen om de doelstelling te hanteren zoals weergegeven in dit onderzoek, zal tijd en aandacht moeten worden gegeven aan de straatwerkers om hen competent te maken met het oog op de taak die zij hebben, namelijk het signaleren van een hulpvraag. Met het oog op het competent maken van de straatwerkers is training en een aanpassing van werkwijze vereist.

Aanname beleid

Momenteel wordt een straatwerker minimaal gescreend. Tijdens een aanmeldingsgesprek komt de motivatie van de potentieel nieuwe straatwerker aan de orde en wordt verteld over het werk van CHAP. Wij adviseren, indien CHAP ervoor kiest de eerder genoemde doelstelling te hanteren, een straatwerker te screenen bij aanmelding door middel van een sollicitatiegesprek. Tijdens dit sollicitatiegesprek zal CHAP zich sterk moeten positioneren. Een straatwerker moet competent zijn om een taak te vervullen. De straatwerker dient zich allereerst te committeren aan de doelstelling. Andere criteria waar volgens de onderzoekers op gescreend zou moeten worden is: leeftijd, motivatie, affiniteit met de doelgroep, affiniteit met de thematiek seksualiteit en een straatwerker moet bereid zijn om zich te laten trainen en kennis te vergaren over de doelgroep. Ten slotte zal hij of zij de vaardigheid van reflectie bezitten of zich eigen willen maken. Indien een aanmeldingsgesprek met een potentieel nieuwe straatwerker positief is verlopen en hij of zij wordt aangenomen, adviseren de onderzoekers een proefperiode van drie maanden als aspirant-straatwerker. Na drie maanden zal een evaluatiemoment plaats moeten vinden waarin men reflecteert op de proefperiode. In dit gesprek zullen dan ook persoonlijke kwaliteiten en valkuilen van de straatwerker besproken worden en handvatten waar nodig worden aangereikt.

Training

Met het oog op de eerder genoemde doelstelling is het volgens de onderzoekers van belang dat de straatwerkers worden getraind op 'het signaleren van een hulpvraag'. Om een hulpvraag te kunnen signaleren is allereerst kennis over de doelgroep en problematiek nodig. Daarnaast is training van belang met het oog op 'aansluiting vinden bij de ander'. Vanuit gesprekken met professionals en eigen observaties hebben we ontdekt dat wanneer de ontmoeting met de prostituant centraal staat een straatwerker de mogelijkheid heeft een hulpvraag te signaleren. De eerste prioriteit zou volgens de onderzoekers moeten liggen op de ontmoeting met de ander. Momenteel is de eerste prioriteit van een groot deel van de straatwerkers gericht op evangelisatie en het overbrengen van een boodschap. De vaardigheden die binnen het competentieprofiel worden genoemd zijn veelal gericht op de 'ontmoeting met de ander' en vormen een basis om een hulpvraag te kunnen signaleren. De onderzoekers adviseren deze vaardigheden te trainen. De jaarlijkse vrijwilligersdag wordt door de onderzoekers, coördinatoren en straatwerkers gezien als een uitgelezen moment voor training en kennisoverdracht.

Ontwikkelen van zelf- concept door middel van evaluatiegesprekken

Zoals beschreven in het competentieprofiel is het vermogen te kunnen reflecteren een belangrijke eigenschap voor een straatwerker. Reflectievermogen is van belang met het oog op zelfkennis, dit wil zeggen dat een straatwerker zijn kwaliteiten en valkuilen kent. Daarnaast is reflectievermogen belangrijk in contact met de prostituant. Een gesprek dat reflectief van aard is blijkt in Zweden succesvol. De onderzoekers adviseren CHAP jaarlijks evaluatiegesprekken te plannen met elke straatwerker waarin men terugblik op ervaringen op straat en het functioneren als straatwerker. Een evaluatiegesprek dient reflectief van aard te zijn op de persoonlijke kwaliteiten en valkuilen van een straatwerker. In gesprek met de straatwerkers blijkt dat een groot deel moeite heeft persoonlijke kwaliteiten en valkuilen te noemen. Straatwerkers geven aan dat het niet draait om persoonlijke kwaliteiten en valkuilen maar om de leiding van God. Afhankelijkheid van Gods leiding wordt hierin gezien als belangrijke waarde. De onderzoekers adviseren het management van CHAP hierover in gesprek te gaan met de straatwerkers over het belang persoonlijke kwaliteiten en valkuilen te kennen. De onderzoekers vinden dit van belang omdat reflectie en zelfkennis op het gebied van persoonlijke kwaliteiten en valkuilen onderbelicht zijn bij straatwerkers (zie hoofdstuk 8). Volgens de onderzoekers is het van belang dat de straatwerkers zich bewust zijn dat training en zelfkennis belangrijk zijn om kwaliteiten te ontwikkelen en maximale aansluiting te vinden bij de prostituant. In een evaluatie gesprek dient CHAP gericht te zijn op de persoon van de straatwerker. De persoon van de werker bepaald voor 87% het effect van het contact tot hulp. De persoon van de werker is het instrument en verdiend aandacht. Een praktisch hulpmiddel hierin zou een EVC (Erkenning of Eerder Verworven Competentie) procedure kunnen zijn. Doel van de Erkenning Verworven Competenties-procedure is dat straatwerkers inzicht krijgen in en erkenning krijgen voor de competenties die zij hebben opgedaan. Dit leidt tot vergroting van het zelfvertrouwen en stimuleert de verdere ontwikkeling van de straatwerker.

Kennisoverdracht

Vanuit het competentieprofiel, beschreven in hoofdstuk 7, wordt volgens verschillende disciplines aangegeven dat inhoudelijk kennis van het hulpaanbod van groot belang is voor outreachend werkers/straatwerkers. In hoofdstuk 7 en 8 blijkt dat de kennis van het hulpaanbod bij de straatwerkers minimaal is. Met het oog daarop adviseren de onderzoekers een document op te stellen waarin vermeld staat hoe de aanmeldingsprocedure verloopt, een globale beschrijving over de inhoud van het hulpaanbod, het aantal gesprekken, het online hulptraject en de kosten. Daarnaast moet een straatwerker gewezen worden op de website van CHAP, www.benikseksverslaafd.nl.

Wat betreft kennis over de doelgroep wordt in het competentieprofiel (hoofdstuk 7) gezegd dat een straatwerker kennis moet hebben van de achtergrond van de prostituant, motieven om een prostituee te bezoeken en de problematiek achter prostitutiebezoek. De onderzoekers zijn van mening dat wanneer de straatwerkers beter bekend is met de achtergrond er meer gerichte kunnen gesprekken plaatsvinden en dat de straatwerkers mogelijk ook beter aansluiten bij de prostituant. Daarnaast zal een straatwerker kennis moeten hebben van het gedrag van een prostituant om de doelgroep op straat te signaleren. Kennis over het hulpaanbod en de doelgroep zal volgens de onderzoekers overgedragen moeten worden vanuit CHAP. De onderzoekers adviseren CHAP een informatiepakket samen te stellen met de bovengenoemde informatie over het hulpaanbod en de prostituant.

Hoofdstuk 12. Discussie

In dit hoofdstuk beschrijven we de validiteit van het onderzoek, de opbrengst van de onderzoeksresultaten en geven we aanbevelingen voor verder onderzoek.

Validiteit

In de periode dat wij hebben meegelopen met de straatteams hebben we ervaren dat de straatwerkers gedreven en met passie te werk gaan. Ieders motivatie om actief te worden als straatwerkers is uniek en te bewonderen. Met dit onderzoek hebben we getracht een volledig en eerlijk beeld van het straatwerk te geven. In het onderzoek kijken we kritisch naar de werkwijze van CHAP. Dit hebben we gedaan aan de hand van een competentieprofiel. Het competentieprofiel is mede door de inbreng van vele verschillende disciplines stevig neergezet. De diversiteit van de disciplines vergroot de validiteit van het meetinstrument dat wij gebruiken tijdens het onderzoek. Wij hebben het straatwerk gemeten aan de hand van observaties tijdens straatwerkavonden en door middel van interviews met elke straatwerker. De observaties geven een momentopname weer van het straatwerk. De interviews geven ons verdiepend inzicht in het handelen van de straatwerkers.

Onderzoeksresultaten

In ons onderzoek geven we aan dat de doelstelling van CHAP voor het straatwerk niet duidelijk is bij straatwerkers en coördinatoren. De doelstelling zoals beschreven in ons onderzoek lijkt wel helder. Dit kan mogelijk tot verwarring leiden voor de lezer van het onderzoek. De doelstelling zoals beschreven in ons onderzoek is bevestigd door het management van CHAP. Deze doelstelling hebben we dan ook leidend voor ogen gehad gedurende het onderzoek.

Tijdens het onderzoek hebben wij ontdekt hoezeer deze doelstelling van invloed is op de werkwijze van de straatwerker. Soms verbazen wij ons dat CHAP nauwelijks ter sprake komt in gesprekken met een prostituant. De onduidelijke doelstelling ligt vermoedelijk hieraan ten grondslag. De mate van kwaliteit staat beschreven in hoofdstuk 10. Zoals beschreven in hoofdstuk 1.4, methodologie, zijn kennis en vaardigheden volgens Spencer & Spencer eenvoudiger te verbeteren dan persoonlijke kenmerken. Daarnaast verwachten wij dat ook de mate van zelf- concept (zicht hebben op persoonlijke valkuilen en kwaliteiten) door middel van reflectie bij straatwerkers vergroot kan worden. CHAP kan aan de slag met de onderzoeksresultaten, maar er zijn een aantal uitdagingen/discussiepunten voor CHAP:

1. Allereerst het kiezen van een heldere doelstelling en visie van CHAP op het straatwerk. Wat willen zij daadwerkelijk bereiken? En hoeverre zijn zij bereid te investeren in het straatwerk?
2. CHAP heeft jarenlang de focus gelegd op seksverslaving bij prostituanten. In hoeverre is CHAP bereid andere aansluitingspunten en manieren te vinden om de prostituant te bereiken?
3. Daarnaast dient CHAP zich te positioneren. De doelstelling zal uitgelegd moeten worden bij huidige en potentieel nieuwe straatwerkers. Centraal staat de vraag: kunnen de straatwerkers zich committeren aan de gekozen doelstelling?
4. Zijn straatwerkers bereid zich te laten trainen en kennis te vergaren om maximale aansluiting te vinden bij de prostituant en kennis te vergaren van de doelgroep en het hulpaanbod?

Aanbevelingen verder onderzoek

Dit onderzoek is beschrijvend van aard. We denken dat het goed is om nader onderzoek te doen dat probleemoplossend van aard is om maximale aansluiting te vinden bij de prostituant. Vanuit observaties hebben wij opgemerkt dat de benadering van 'de ontmoeting' met de ander door een reflectief gesprek het

best lijkt aan te sluiten bij de prostituant. Over deze benadering is vanuit de literatuur al veel bekend. Meerdere professionals bevestigen deze manier van werken en typeren dit als succesvol. Wij adviseren CHAP, nu de werkwijze van het straatwerk uitvoerig is beschreven, onderzoek te laten doen naar deze benadering onder prostituanten.

Met het oog op de doelstelling heeft een straatwerker onder andere de taak om een hulpvraag te signaleren bij de prostituant. Naar de hulpvraag van de prostituant is door M. Verkerk eerder onderzoek gedaan. Dit onderzoek legt de nadruk op een hulpvraag van prostituanten bij seksverslaving. Aangezien er ook psychische-, sociale- en relationele factoren een rol spelen bij prostitutiebezoek is het aannemelijk dat er ook op deze gebieden hulpvragen aanwezig zijn bij prostituanten. Dit is echter niet onderzocht. Wij adviseren CHAP onderzoek te doen naar de hulpvraag bij prostituanten op sociaal-, relationeel-, psychisch- of financieel gebied. Mogelijk zou een straatwerker hierop in kunnen spelen om maximale aansluiting te vinden bij de prostituant.

Productevaluatie

Wij kijken terug op een prettige samenwerking met elkaar en de begeleiders. We gingen enthousiast van start met het onderzoek terwijl, achteraf gezien, de opbouw en structuur van het product nog niet duidelijk was. We hebben veel datagegevens verzameld, ook gegevens die niet direct (maar indirect) in relatie stonden tot de hoofdvraag van het onderzoek. De samenwerking met de beide begeleiders, Alie Wietsema (CHE) en Roel de Wilde(CHAP), was waardevol. Zij hielpen ons onder andere de structuur van het onderzoek voor ogen te houden. Veel datagegevens hebben we uiteindelijk gebruikt om een goed gefundeerd competentieprofiel op te stellen. Dit heeft veel tijd in beslag genomen. We hebben ons niet gehouden aan een voor afgesproken taakverdeling zoals weergegeven in het Plan van Aanpak (bijlage 1). Evelien was hoofdzakelijk verantwoordelijk voor de volgende onderzoeksgebieden: betekenis van outreachende hulpverlening en de werkwijze van de verschillende straatteams (hoofdstuk 4). Esther was hoofdzakelijk verantwoordelijk voor de volgende onderzoeksgebieden: doelgroep beschrijving (hoofdstuk 3), de juridische positie van de prostituant(hoofdstuk 5) en de positie van CHAP (hoofdstuk 6). Naar aanleiding van de verwerkte datagegevens hebben we de kwaliteit van het straatwerk gezamenlijk geanalyseerd en beschreven. Voor een gedetailleerde beschrijving van de taakverdeling verwijzen we naar de persoonlijke procesverslagen.

Wat betreft het leerrendement kunnen we zeggen dat we hebben geleerd om ons tijdens elke onderzoeksfase de hoofdvraag en het doel van het onderzoek voor ogen te houden. De veelheid aan datagegeven die niet direct van toepassing zijn op de hoofdvraag van het onderzoek kunnen een belemmering zijn in het beantwoorden van de hoofdvraag. Naast de vaardigheden die we op onderzoeksgebied hebben ontwikkeld, hebben we beiden ontdekt dat we affiniteit hebben met outreachend werk.

Hoofdstuk 13. Nawoord

We hopen dat u dit onderzoek met veel interesse heeft gelezen. We kijken terug op een leuke en leerzame periode en we hopen dat we door dit onderzoek een bijdrage leveren aan het optimaliseren van het straatwerk.

In de afgelopen maanden hebben wij met plezier en toewijding aan dit onderzoek gewerkt. Omdat het onderzoek in samenwerking met straatwerkers (vrijwilligers) tot stand is gekomen geeft het een boeiende inkijk in de dagelijkse praktijk van CHAP. Door mee te lopen met het straatteam zijn we een wereld binnen gestapt die confronterend en nieuw voor ons is.

De risico's die verbonden zijn aan dit onderzoek hebben onder andere te maken met het persoonlijke contact, m.n. het interviewen van de straatwerkers en vier ex-prostituanten. Tijdens het onderzoek hebben we ervaren dat de straatwerkers zeer bereidwillig zijn geweest om mee te werken aan ons onderzoek. Bij veel straatwerkers zijn we thuis geweest om interviews af te nemen. De interviews met de ex-prostituanten zijn daarentegen minder goed verlopen. Het streven was om vier ex-prostituanten te spreken. Helaas is dit niet gelukt en hebben we uiteindelijk twee ex- prostituanten kunnen spreken.

Wat indruk op ons heeft gemaakt is de gedrevenheid en passie van de straatwerkers in het straatwerk. De openheid van de prostituanten op straat is verassend. Door de confrontatie met de problematiek die we hebben ervaren bij de prostituanten zijn we bewogen geraakt met de doelgroep. Het actief meedoen tijdens straatwerkavonden heeft enthousiasmerend gewerkt en ons energie gegeven gedurende het onderzoek.

Evelien Plug- den Breejen & Esther de Vreugd- Huisman

Ede, mei 2014

Begrippenlijst

Kwaliteit:	Met kwaliteit bedoelen wij de mate waarin het straatwerk voldoet aan de doelstelling van het straatwerk.
Prostituant:	De prostituant in het onderzoek is de terugkerende mannelijke bezoeker van raamprostitutees in de steden Amsterdam (wallengebied), Den Haag en Nijmegen.
Straatwerk:	Onder straatwerkers verstaan wij de vrijwilligers in de drie steden waar CHAP actief is. Deze verschillende teams verspreid over de steden Amsterdam, Den Haag en Nijmegen komen allemaal een paar keer per maand bij elkaar om op straat de Prostituanten aan te spreken. Wij richten ons in het onderzoek niet op alle organisatielagen CHAP, maar op het straatwerk, het uitvoerend team, als facet.
Criteria:	Om kwaliteit te kunnen meten gebruiken we (kwaliteits)criteria. Aan de hand van de criteria beschrijven we de kwaliteit van het straatwerk van CHAP. De verantwoording van de gekozen criteria staat beschreven in hoofdstuk 4.
Triangulatie:	Met triangulatie wordt bedoeld dat er een onderzoek gedaan wordt met verschillende onderzoeksmethoden. In ons onderzoek maken wij gebruik van literatuur onderzoek, interviews, enquêtes en observatie. Op deze manier willen wij de kwaliteit van ons onderzoek waarborgen.
Competentie:	Competenties zijn het geheel van vaardigheden, kennis en attitudes (of 'houdingen') die (groepen) medewerkers in staat stellen om de specifieke taken of bezigheden succesvol uit te voeren.
Strijd:	Meerdere malen spreken de straatwerkers over het ervaren van strijd. Met strijd bedoelen zij een mate van innerlijke onrust.
Risicotaxatie:	Een procedure waarbij vooraf een schatting gemaakt wordt van de aan een activiteit verbonden risico's

Bibliografie

- ANW. (2014). Opgeroepen op 2 8, 2014, van <http://anw.inl.nl/article/prostituant#s=0&l=&lp=>
- Asante, A., & Schaapman, K. (2005). *Het onzichtbare zichtbaar gemaakt; prostitutie in Amsterdam anno 2005*. Amsterdam: PvdA- fractie Amsterdam.
- Baarda, D., De Goede, M., & Teunissen, J. (2009). *Basisboek Kwalitatief onderzoek, handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- BBC. (2014). Opgeroepen op 02 14, 2014, van <http://www.bbc.com/news/world-europe-26261221>
- Bestuursdienst gemeente Amsterdam. (2010). *Oud beroep; nieuw beleid*. Amsterdam: Gemeente Amsterdam.
- Bouchier, T., & de Jong, H. (1987). *Hoerenlopers; mannen opzoek naar intimiteit*. Amsterdam: Mets.
- CHAP. (2013). *Geroepen tot een heilig leven; methodiek psychopastorale begeleiding bij seksverslaving*. Amsterdam: Stichting Tot Heil des Volks.
- CHAP. (2014). Opgeroepen op 4 23, 2014, van www.chap-nederland.nl
- CHAP Nijmegen. (2014). *Krachtig kruisconcept; prostituanten wijzen op redding*. Nijmegen: CHAP.
- de Wilde, R. (2007). *Schemerdonker*. Dordrecht: de Hoop.
- Dekens, P., & Harder, D. (2010). *Prostituanten in Nederland in beeld gebracht, afstudeerscriptie in opdracht van CHAP*. Ede: Christelijke Hogeschool Ede.
- Doorn, L. v. (2008). *Outreachend werken*. Nederland : coutinho.
- Drenth, J., & Slob, K. (2001). *International Encyclopedia of Sexuality*.
- Eerste Kamer. (2014). *Eerste Kamer*. Opgeroepen op 03 25, 2014, van Eerste Kamer: http://www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/32211_wet_regulering_prostitutie
- Enisie. (1946). www.ensie.nl/definitie/Kwaliteit. Opgeroepen op 11 27, 2013, van www.ensie.nl.
- Europees Parlement. (2014). *Europees Parlement*. Opgeroepen op 03 01, 2014, van Europees Parlement: <http://www.europarl.europa.eu/news/nl/news-room/content/20140221IPR36644/html/Straf-klant-niet-de-prostituee-in-aanpak-prostitutie>
- Flight, S., & Hulshof, P. (2009). *Klanten van raamprostitutie, de vraag naar raamprostitutie onderzocht*. Amsterdam: DSP- groep.
- Gillings, A., & Willoughby, M. (2010). *An investigation into 'John' schools*. Chicago: Chicago Allicance Against Sexual Exploitation.
- Götenborg, S. (2014). Opgeroepen op 03 21, 2014, van Götenborg, Stad: [http://goteborg.se/wps/portal/enheter/sexuell-halsa/kast-\(kopare-av-sexuella\)!ut/p/b1/jZDfColwHIWfKPbb5nReTm2by9I1FrmBMAgR_HMTPX_6AJHn7sD3ceCggNoD55xC](http://goteborg.se/wps/portal/enheter/sexuell-halsa/kast-(kopare-av-sexuella)!ut/p/b1/jZDfColwHIWfKPbb5nReTm2by9I1FrmBMAgR_HMTPX_6AJHn7sD3ceCggNoD55xC)

GicM3VGYu8_Qd-9hmbtx6yF-

EHayGTEU6kZJIEZdfaOlwfkmBtAXXR0xQrEUQGI5Q3IDhN3Y_t8yMHyDatQPk2gNEScPa6xArlPz5XQU

- Graaf, R. D., Zessen, G. V., Straver, C., & Visser, J. (1992). Prostitutie, seksueel gedrag en de mogelijke verspreiding van HIV. *Tijdschrift voor Sociale Gezondheidszorg, Gezondheid en Samenleving*, Vol. 70, 280-287.
- Heuts, L., & Kriek, F. (2012). *Eindrapport Alternatieve locatie raamprostitutie in Den Haag; onderzoek bereidheid eigenaren/exploitanten raamprostitutiesector tot verplaatsing naar alternatieve locatie*. Amsterdam: Regioplan.
- Jansen, P. (2007). http://www.groepsdynamiek.nl/kenmerken_goede_teams.html. Opgeroepen op 12 26, 2013, van www.360test.nl.
- Eerste Kamer. (2014). Opgeroepen op 03 25, 2014, van Eerste Kamer: http://www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/32211_wet_regulering_prostitutie
- KAST. (2014). *Reform*. Opgeroepen op 03 01, 2014, van Reform: www.kast-norge.no
- Kelderman, I. (2002). *Straathoekwerker*. Amsterdam: Mets en Schilt.
- KLPD. (2008). *Schone schijn; de signalering van*. Driebergen: Dienst Nationale Recherche.
- Kooy, G., & Dupuis, P. (1969). Seksualiteit tegen betaling. In *Seks in Nederland*. Utrecht: Spectrum.
- Laan, van der. (2001). *Effectiviteit van politieke en justitiële reacties bij jeugdigen*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Lindenberg, m. d. (2014). *Prostituant en strafrecht, Quickscan van de strafrechtelijke verantwoordelijkheden van de prostituant*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.
- Minten, D. (2013). Opgeroepen op 12 16, 2013, van www.standaard.be: http://www.standaard.be/cnt/dmf20131203_045
- Movisie. (2013). *Outreachend werkt*. Opgeroepen op januari 20, 2014, van <http://www.movisie.nl/>: [http://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Outreachend_Werkt%20\[MOV-769716-00\].pdf](http://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Outreachend_Werkt%20[MOV-769716-00].pdf)
- Nieuwenhuis, M. (2010). Opgeroepen op 11 25, 2013, van www.123management.nl.
- NOS. (2013). Opgeroepen op december 16, 2013, van www.nos.nl: <http://nos.nl/op3/artikel/582495-franse-hoerenloper-betaalt-straks-dubbel.html>
- Overs, C., & Hunter, A. (1996). *Making Sexwork Safe*. Edinburgh, United Kingdom: Global Network of Sexworkers Projects.
- P Flight, S. H. (2009). *Klanten van raamprostitutie*. Amsterdam: DSP- groep.
- Pitts, M., Smit, A., Grierson, J., Brien, M., & Mission, S. (2004). Who pays for sex and why? An analyses of social and motivational factors associated with male clients of sex workers. *Archives of sexual behavior*, Vol. 33, 353-358.

- Pitts, M., Smith, A., Grierson, J., Brien, M., & Misson, S. (2004). Who pays for sex and why? An analysis of social and motivational factors associated with male clients of sex workers. *Archives of Sexual Behaviour*, Vol. 33, 353–358.
- Prostitution Competence Centre, D. (2014). Opgeroepen op 03 21, 2014, van <http://www.socialstyrelsen.dk/udsatte/prostitution/kompetencecenter-prostitution-2>
- Sanders, T. (2006). *What we know about men who buy sex* (powerpoint presentatie). University of Leeds, UK: UKNSWP Annual Conference.
- Sanders, T. (2008). *Paying for Pleasure, Men who Buy Sex*. Portland: Willan Publishing.
- Schelvis, N., & Kooy, G. (1983). Sex buiten het huwelijk. In *Sex in Nederland*. Utrecht: Spectrum.
- Stichting Tot Heil des Volks. (2014). Opgeroepen op 4 23, 2014, van <http://www.totheildesvolks.nl>
- Sullivan, E., & Simon, W. (1998). The client: a social, psychological and behavioural look at the unseen patron of prostitution. In E. e. Bullough, *Prostitution: On Whores, Hustlers and Johns*. New York: Prometheus Books.
- Tot Heil des Volks. (1849). Opgeroepen op 10 24, 2013, van www.totheildesvolks.nl .
- Verkerk, M. (2009). *Een verkenning naar de hulpvraag van prostituanten*. Breda: Avans Hogeschool: Afstudeeropdracht Management in de Zorg- en Welzijn.
- Vernhout, d. A. (2003). www.competentiedenken.nl/PDF/Competenties.pdf . Opgeroepen op 11 27, 2013, van www.competentiedenken.nl.
- Watson, R., & Vidal, M. (2011). Do you see other men who do this? *Sexual and relational therapy*. Vol 26 No1, 61-71.
- Xantidis, L. & (2000). Personality characteristics of male clients of female commercial sex workers in Australia. *Archives of sexual behaviour*, vol 29, 165–176.
- Xantids, L., & Mc Cabe, M. (2000). Personality characteristics of male clients of female sex workers in Australie. *Archives of sexual behavior*, 165-176.